

TEINE KORROONAKEVAD ÕPILASTE, ÕPETAJATE JA LASTEVANEMATE VAATES

Eesti Haridusfoorumi distantsõppe jätku-uuring 2021

Autorid: Maria Erss, Marju Lauristin, Krista Loogma, Ene-Silvia Sarv ja Leena Sirp

14. SEPTEMBER 2021. A.

EESTI HARIDUSFOORUM
<https://haridusfoorum.ee/>

© Eesti Haridusfoorum, Tallinn, Tartu, 2021.

Palun viidata sellele uuringule eesti keeles: Erss, M., Lauristin, M., Loogma, K., Sarv, E.-S., Sirp, L. (2021). Teine koroonakevad õpilaste, õpetajate ja lastevanemate vaates. Eesti Haridusfoorumi distantsõppe jätku-uuring. Tallinn, Tartu: Eesti Haridusfoorum.

Inglise keeles: Erss, M., Lauristin, M., Loogma, K., Sarv, E.-S. & Sirp, L. (2021). The Second COVID-19 Spring from the Perspectives of Students, Teachers and Parents: The Follow-up Study of Estonian Distance Learning by Estonian Education Forum. Tallinn, Tartu: Estonian Education Forum.

Sisukord

Teine koroonakevad õpilaste, õpetajate ja lastevanemate pilgu läbi	4
1. Sissejuhatus.....	4
2. Õpetajate, õpilaste ja lastevanemate veebiküsitluse tulemused ja 2021. aasta võrdlus 2020. aastal läbi viidud küsitluse tulemustega.....	7
2.1. Distsantsõppe kogemused õpetajate, õpilaste ja lastevanemate vaates	7
2.2. Distsantsõppe õppetunnid.....	23
2.3. Õpetajate soovitud edaspidiseks	28
2.4. Õpilaste soovitud järgmiseks DÕ perioodiks	30
2.5. Lastevanemate soovid distantsõppe edasisele korraldamisele	31
2.6. Toimetulek distantsõppe väljakutsetega 2021. aasta koroonakriisi teise laine ajal: muutused võrreldes esimese lainega.....	33
3. Õpetajate, lastevanemate ja õpilaste tüpologia distantsõppes toimetuleku alusel.....	36
3.1. Õpetajate vastuste klasteranalüüs ja distantsõppes toimetuleku tüübid	37
3.2. Lastevanemate tüpologia nende suhtumise põhjal oma laste toimetulekusse distantsõppe perioodil	46
3.3. Õpilaste distantsõppega toimetuleku tüpologia	60
4. Järeldused ja tuleviku väljakutsed.....	73
1. Sihtrühmade diferentseerimine	73
2. Lahendust vajavad sõlmprobleemid.....	75
Põhijäreldused.....	83
LISAD.....	85
Lastevanemate emotsionaalne kogemus laste kodus õppimisest	85
Õpetajate koormus	87
Distsantsõppe õppetunnid.....	88
Distsantsõppe mõju tervisele	89
Toimetuleku praktikad	92
Detailsem ülevaade õpetajate, õpilaste ja lastevanemate hinnangutest 2. koroonaaastal toimunud muutustest	94
EHF distantsõppe jätku-uuringu küsimustik õpilastele 2021	99
EHF distantsõppe jätku-uuring õpetajate küsimustik 2021	104
EHF distantsõppe jätku-uuringu küsimustik lastevanematele 2021	107

Teine koroonakevad õpilaste, õpetajate ja lastevanemate pilgu läbi

Marju Lauristin, Krista Loogma, Maria Erss, Leena Sirp, Ene-Silvia Sarv

1. Sissejuhatus

Teist aastat järjest viib Eesti Haridusfoorum (EHF) koostöölepe alusel Haridus- ja Teadusministeeriumiga läbi distantsõppega toimetuleku uuringut. 2021. aasta uuring “Teine koroonakevad õpilaste, õpetajate ja lastevanemate pilgu läbi” on jätk 2020 kevadel läbiviidud uuringule “Õpilaste, õpetajate ja lastevanemate toimetulek koroonakriisi aegses kaugõppes” (vt ka https://haridusfoorum.ee/images/2020/Distantsppe_uuring_EHF_250720.pdf).

Jätku-uuringu teostasid EHF eksperdid emeriitprofessor Marju Lauristin (TÜ), professor Krista Loogma (TLÜ), PhD Maria Erss (TLÜ), MA Ene-Silvia Sarv ning TLÜ kasvatusteaduste magistrant Leena Sirp.

Uuringu põhieesmärkideks oli:

- kontrollida 2020. aastal läbiviidud uuringu järelduste paikapidavust ja fikseerida uued tendentsid;
- lähtudes õppijakeskse hariduse kontseptsioonist selgitada distantsõppe (edasipidi DÕ) kogemuste põhjal õpilaste enesejuhtimise arendamise sõlmprobleeme nii distantsõppe kui ka tavaõppes tingimustes;
- selgitada DÕ mõju kõigi osalpoolte vaimsele tervisele ja heaolule;
- tuua laiemalt esile DÕ õppetunnid virtuaalkeskondades toimuva õppe jaoks;
- hinnata DÕ soovitatavust kontaktõppe täienduse või alternatiivina tavatingimustes.

Teise koroonakriisi puhkedes 2020. aasta sügisel ja 2021. aasta kevadel ei olnud distantsõppele üleminek enam ootamatu. Võis arvata, et eelmisest, 2020. aasta kevade kogemusest oli õpitud ning õppekorralduses ja kõigi haridusprotsessi osalpoolte tegevuses oli võrreldes esimese (eriolukorras toimunud DÕ) perioodiga toimunud muutusi. 2021. aasta kevadel tehtud jätku-uuringu fookuses olidki küsimused, mis peegeldavad seda, millised olid muutused, võrreldes esimese lainega ja mida oli esimese laine kogemusest õpitud, sh kuidas sihtrühmade kogemus

erines 2020. aasta kogemusest. Samuti uurisime, milliseid isiklikust kogemusest lähtuvaid soovitusi ja ettepanekuid teevad uuringu sihtrühmad riigile, koolile ja endile edaspidiseks.

Küsimustik oli suunatud kolmele sihtrühmale: õpetajatele, õppijatele ja lastevanematele.

Vastajatel paluti hinnata õppijate enesejuhtimisoskuste arengut, õppetöö korraldust ja kooli ning lastevanemate poolt õppijaile pakutud abi, erinevate digikeskkondadega toimetulekut ning võimalike õpilünkade teket. Samuti paluti kõigil vastajatel iseloomustada distantsõppe mõju oma vaimsele ja füüsilisele tervisele ning sotsiaalsetele suhetele. Vabade vastustena paluti välja tuua, mida koroonateise laine kogemusest õpiti ning mida soovivad sihtrühmad haridusjuhtidele ja hariduse erinevatele osapooltele tulevikus, kui distantsõppe peaks jälle korduma.

Küsimustike koostamisel lähtuti EHF 2020. aasta uuringu tulemustest, praeguse uuringu valikvastuste koostamisel kasutati 2020. aasta uuringu vabade vastuste tulemustest leitud kategooriaid.

Jätku-uuring toimus veebiküsitlusena 2021. aasta mais. Kokku vastasid Haridusfoorumi Facebooki lehe kaudu levitatud küsimustikule 447 inimest, neist 106 õpetajat, 153 õpilast ja 188 lastevanemat.

Tabel 1. Vastajate taust

		Õpetajad	%	Õpilased	%	Lastevanemad	%
Sugu	N	94	89%	83	54%	175	93%
	M	12	11%	70	46%	13	7%
Kooliaste*	Põhikooli I	28	26%	6	4%	74	39%
	Põhikooli II	60	57%	48	31%	82	44%
	Põhikooli III	71	67%	47	31%	71	38%
	Gümnaasium	43	41%	51	33%	37	20%
Maa-linn	Maakool	30	28%	50	32%	54	29%
	Linnakool	66	62%	55	36%	112	59%
	Määratlemata	10	10%	48	32%	22	12%

*sai vastata mitmele variandile

Vastajate demograafilise tausta kohta on teada sugu, vanus, kooliaste ja kooli tüüp (suur või väike maa- või linnakool, riigi- või erakool, kutsekool). Perede sotsiaalmajandusliku seisundi kohta me andmeid ei küsinud.

Vastanud 106 õpetaja seas oli vaid 12 meesõpetajat (11%), nii nagu ka 188 lastevanema seas oli vaid 13 (7%) meessoost. Samas valitseb vastanud 153 õpilase puhul hea sooline tasakaal (46% poisse ja 54% tüdrukuid). Kooliastmeti on õpetajate seas esindatud nii põhikooli esimesel (28), teisel (60) ja kolmandal (71) astmel kui gümnaasiumis (48) tunde andvad pedagoogid, kusjuures enamus vastajaid omab õpetamiskogemust mitmel kooliastmel. Lastevanemate osas on samuti hästi esindatud nii põhikooli esimesel (39%), teisel (44%) ja kolmandal (38) kui gümnaasiumis õppivate lastega (20%) perede kogemus. Kutseharidus on praktiliselt esindamata nii õpetajate kui lastevanemate rühmas. Vastanud õpilaste seas on arusaadavatel põhjustel vaid üksikud algklasside õpilased, kuid nii põhikooli II ja III aste ja gümnaasium on võrdselt esindatud. Vanuselisel on vastanud õpetajate seas nooremaid kui 45-aastaseid 38 (36%), 46-59-aastaseid 46 (43%) ja üle 60-aastaseid 26 (23%). Vastanud õpilastest oli 29 (20%) kuni 12-aastaseid, 35 last (24%) olid 13-aastased, 33 (22%) 14-16-aastased. Kolmandik vastanud õpilastest (51) olid 17-aastased või vanemad.

Uuringu aruanne koosneb lisaks käesolevale sissejuhatusle kolmest osas: teine peatükk peegeldab uuritavate toimetulekut, praktilist kogemust, nende poolt tunnetatud muutusi ning ettepanekuid edaspidiseks; kolmandas peatükis esitatakse õpetajate, lastevanemate ja õpilaste distantsõppega toimetuleku tüpoloogiad; neljandas peatükis esitatakse uuringu peamised järeldused, erinevatele insitutsioonidele suunatud soovitusel ja ettepanekud tulevikutegevusteks.

2. Õpetajate, õpilaste ja lastevanemate veebiküsitluse tulemused ja 2021. aasta võrdlus 2020. aastal läbiviidud küsitluse tulemustega

Uuringu aruande teises osas analüüsitakse uuringu erinevate sihtrühmade (õpetajate, õpilaste ja lastevanemate) hinnanguid toimetulekule ja praktilisi kogemusi koroonateise laine ajal. Lisaks sellele kõrvutatakse kahe EHF uuringu (2020. aasta kevade ja 2021. aasta kevade) peamisi tulemusi, selleks et hinnata, kuidas on esimese laine kogemus mõjutanud toimetulekut koroonateise laine ajal ning millised tendentsid tulevad esile.

2.1. Distsantsõppe kogemused õpetajate, õpilaste ja lastevanemate vaates

DÕ kogemusena on käsitletud siinkohal järgnevaid teemasid:

- õppetöö korraldus koolis (sh. head praktikad ja negatiivsed kogemused)
- õppetöö korraldus huvihariduses
- õpilaste toetamine koolis õpetajate ja õpilaste hinnangul
- abi pereliikmetelt jt koolivälistelt gruppidele
- lastevanemate roll laste koduõppes
- kodu ja kooli koostöö
- õpetajate koormus, õppetöö ettevalmistus ja hindamine (sh. tagasiside probleemid)
- suhted kolleegidega,
- kasutatud digilahendused

Õppetöö korraldus koolis

Õpetajate vastustest küsimusele „Kuidas oli õppetöö DÕ ajal korraldatud?“ selgus, et teisel koroonakevadel toimus õppetöö valdavalt vastavalt tunniplaanile (81%) ning suhteliselt palju tehti veebitunde (64%). Õpilastest arvas isegi 74%, et põhiliselt kasutati veebitunde ning 64% nõustus väitega, et töö toimus tunniplaani alusel. Õpilaste toodud näited õppetöö korralduse kohta kinnitavad, et lisaks videotundidele anti iseseisvaid töid, kusjuures õpilastele võimaldatud vabadus ja õpetajate teostatud kontroll varieerusid suures ulatuses:

Tegin seda, mida vaja, oma tempos.

Kõike oli vaja rangelt õigel ajal teha.

Pea pooled õpetajatest hindasid, et reeglid olid seekord õpetajate vahel kokku lepitud (49%) ja ka õpetajate vahelisi regulaarseid nõupidamisi oli suhteliselt palju (40%).

Hübriidõpet¹ olid rakendanud 28% vastanuist. Õppetöö korralduse muutustes võrreldes eelmise koroonakevadega võib täheldada teatud tendentse:

- Õpilaste vabadus otsustada millal ja kuidas ülesandeid teha jäi õpetajate hinnangul samaks (25% vastanud õpetajaist), kuid õpilased tundised, et vabadust oli enam. Õpilastest väitis nii 38%, mida on rohkem kui eelmisel aastal.
- Seekord anti pikemaid tähtaegu iseseisvate tööde puhul. Seda arvas 35% õpetajatest. 48% õpilastest tundis samuti, et anti pikemaid tähtaegu, aga ka enam iseseisvaid ülesandeid.
- Pisut enam kui eelmisel aastal anti õpetajate hinnangul üksikasjalikke juhiseid (22 vs 27%). Õpilaste hinnangul olid eelmise aasta juhised isegi üksikasjalikumad (34% vs 29%).

Siiski tuleb protsentide võrdlusesse aastate lõikes suhtuda ettevaatlikult, kuna valimid olid mõlemal aastal väga erinevad.

Head praktikad

Lisaks kvantitatiivsele hinnangule õppetöö korraldamise kohta koolis paluti nii õpetajatel kui ka lastevanematel tuua näiteid DÕ-e headest praktikatest koroonateise laine ajal. Headeks praktikateks, mis aitasid del kevadel toime tulla, pidasid õpetajad eelkõige videotundide korraldamist; seda, et olid kokkulepitud töökeskkonnad; põimõpet (kui seda paremini rakendada); loovaid lahendusi, kuidas õpilaste õppimist huvitavamaks ja vaheldusrikkamaks muuta ning distantsõppe võimalusi parimal moel ära kasutada; aga ka individuaalset juhendamist

1 Hübriidõppe all mõeldakse siin olukorda, kus osa õpilasi õpib distantsilt ja osa on kontaktõppes samaaegselt/samas tunnis (sama, mis paindõpe HARNO poolt pakutud terminoloogias <https://digipadevus.ee/sonastik/#sonastik>)

kontaktõppes, sh erivajadustega õpilaste puhul; koostööd ja kogemuste vahetamist kolleegide ja õpilastega. Head praktikad seonduvad ka IT ja abiõpetajate toega.

Videotundide kasutamise seotud head kogemused olid erinevad: videotunnid ja nendega seotud reeglid olid ülekoolliselt ühel või teisel viisil kokku lepitud; videotunde rakendati paindlikult: videotundide sagedus, eesmärgid ja kohustuslikkus sõltusid õpilaste vanusest ja vajadustest ja õpetajad otsustasid ise, kui tihti videotunde teha.

Lastevanemad tõid positiivsete näitena esile kooskõlastatud põhimõtete ja pikema ajaplaneerimise olulisuse:

Koolis oli paika pandud, et soovituslikult üle nelja veebitunni päevas ei toimu.

Koolis kasutati ühtset nädalaplaani, kuhu kõik õpetajad lisasid antud klassi õpilastele nädaläülesanded, tähtajad ja veebitundide ajad.

Esile tõsteti õpetajate loovust ja koostööd:

Distsantsõppe ajal oli tore näiteks õppeainete koostöö (kunst + kehaline = gps kunst).

Kehalises olid toredad mängud, kus iga kõnnitud 200m järel tuli uus valikvastustega küsimus. Mõlemad lapsed olid hasarti täis ja 1.6km sai läbi kõnnitud märkamatu.

Positiivselt hinnati meetodeid, mis toetasid laste eneserefleksiooni:

Kui lapsed pidid koostama esitluse ja siis arutlema videotunnis iga esitluse järel: vastama teiste laste küsimustele ja põhjendama. Nägin, et sellisel juhul pingutas laps rohkem.

Õpilased tõid näiteid **praktilisi oskusi nõudvate ainete õppekorraldusest DÕ-s**, sh headest praktikatest. Selgus, et praktilisi oskusi nõudvates ainetes anti õpilastele kõige rohkem iseseisvaid ülesandeid (48%), kusjuures peamiselt toodi näiteid kehalise kasvatus, kunsti ja käsitöö vallast. Kehalise kasvatus tunni kohta toodud näidetest selgus, et suhteliselt palju anti liikumisülesandeid vabas õhus (15%), kusjuures pidi pidama ka liikumispäevikut (7%). Kunstiõpetuses kirjutas õpetaja kirjelduse, millise kunstniku stiilis peab maalima. Käsitöös anti loovtöid (maski tegemine, kokkamine koduste vahenditega). Praktiliste ainete õpetamine toimus ka video vahendusel, õpetaja seletas ülesande lahti ning siis pidid õpilased ülesannet iseseisvalt

edasi tegema (11%). Vaid 3% vastanud õpilastest väitis, et praktilised õppeained jäeti õppetööst välja.

Kategooria muu (9%) hulgas nimetati ka simulatsioone ja praktiliste asjade tegemist koos vanematega. Bioloogias tehti eksperimente ja lasti õpilastel neid protokollida. Selline praktiliste oskuste õpetamine osale õpilastest meeldis, teistele tundus, et ilma juhendamisetä oli see kurnav.

Negatiivsed kogemused

Kriisi olukorras edastati õpetajatele liiga palju ebaselgeid sõnumeid ja korraldusi.

Liiga palju sekeldusi õige info saatmisega. Tuleb õppida selgelt ja üheselt infot jagama.

Üksikutel õpetajatel oli väga halb kogemus õppetöö korraldusest või ei osanud nad ühtegi head näidet nimetada. Eelkõige häiris õpetajaid ühiste kokkulepete ja reeglite puudumine.

Õpetajatele valmistas muret ka digivahendite ebapiisav kättesaadavus ja vajadustele mittevastamine.

[digikeskkonnad] on osalised ja mitte igaks vajaduseks piisavad. Järgmisel aastal kui Opiq pole meile enam nn taskukohane hakkab NALJA saama. Siis on veel vähem digivahendeid.

Lastevanemate negatiivsete näidete seas domineerisid veebitundide piisavuse ja ülesehituse teemad ning õppe kohandamine distantsõppe olukorrale vastavaks:

Väsitav on pidev võitlemine terve aasta jooksul selleks, et õpetajad teeksid live-tunde ja laps kõike iseseisvalt õppima ei peaks.

Tundide tegemise aluseks olid tavatunnid. Kuid lapsel puudus "tunnis kohalolu tunne" ja seega laps ei kuulanud, oli igav, ei saanud aru jutust. Veebitunnid ... ei tööta nii, et õpetaja räägib ainult. Visuaalsuse tähtsus on täiesti unarusse jäetud.

Õppetöö korraldus huvihariduses

Kõige enam vastanud õpilastest käib muusikakoolis ja spordikoolis (33%), 15% käib kunstikoolis ja mõnes muus huvikoolis 24%.

Tabel 2.1.1 Millises huvikoolis õppisid?

Millises huvikoolis sa õppisid?	Osakaal vastanuist	
Muusikakoolis	33%	30
Spordikoolis	33%	30
Muus huvikoolis või -ringis:	24%	22
Tantsukoolis	16%	15
Kunstikoolis	15%	14
Fotograafia- või filmiringis	4%	4
Loodusringis	3%	3
Tehnikaringis	3%	3
Teatriringis	2%	2
Kokku	100%	91

DÕ mõjud vastustest nimetatud huviharidusele vormidele võib jagada kaheks: kogemused peegeldavad raskusi ja positiivseid aspekte huvihariduses või kogemused iseloomustavad viise, kuidas huviharidus oli DÕ ajal korraldatud. 12% vastanute puhul DÕ ei mõjutanud huvikoolis õppimist. 15% vastanutest jäid huvikooli tunnid ära.

16% vastanud õpilastest leiab, et huvikoolitunde oli videotunni vahendusel raskem teha, kuna on tegemist enamjaolt praktilist oskust arendavate ainetega nt pilliõpe või sport. Õpilased töid välja, et pilliõppes ei saa õpetaja pillikõlast hästi aru ja ärritub kergelt, sest ei saa füüsiliselt tulla ja aidata, vaid õpilane peab tema seletustest aru saama. Samuti on muusikat õppides vaja kontakttunde.

Muusikakoolis(kitarris) polnud nagu eriti mingit sihti, kuna kontserte ju polnud.

Tantsutrennis oli väga raske väikses toas balletti teha.

9% vastanutest leidis, et spordis on raske leida motivatsioon kodus üksi ekraani ees võimlemiseks ja tantsimiseks, kui trennid toimusid veebi vahendusel Zoomi keskkonnas.

Täiesti kasutu oli, aga mis teha.

Motivatsiooniga oli ka probleeme iseseisvate ülesannete täitmisel kunstikooli jaoks.

Positiivseks peeti aga, et huviõpe pakkus vaheldust (nt kunsti puhul), oli võimalik rohkem aega huvialaga tegeleda. Erinevatel põhjustel ei saanud DÕ perioodil huvikoolis/trennis käia 5% vastanuist, enamasti oli probleemiks see, kui elati linnast väljas või siis ei saanud minna spordikeskusesse.

Õpilaste toetamine koolis õpetajate ja õpilaste hinnangul

Õpetajate vastustest selgus, et valdavalt rakendati õpilaste toetamiseks individuaalset lähenemist: võimalust õpetajale kirjutada või helistada ning pakuti eraldi abi; mõnevõrra vähem saadi abi tugipersonalilt ja anti õppijaile toetavat tagasisidet. Lastevanematele anti tagasisidet 17% juhtudel. Vaid 8% õpetajaist leidis, et õpilased ei vajanudki abi (vt tabel 2.1.2.). Selle küsimuse puhul võis valida mitu vastusevarianti.

Tabel 2.1.2. Kuidas teie koolis põhiliselt toetati õpilasi?

Vastusevariandid	% vastanutest	N
Õpilased said õpetajale kirjutada või helistada	83%	88
Õpetajad pakkusid vajadusel eraldi abi (nt. videotund või konsultatsioon koolis)	82%	87
Vajadusel pakuti abi psühholoogilt ja/või tugipersonalilt (nt. sotsiaalpedagoogilt)	61%	65
Anti pidevat õppimist toetavat tagasisidet õpilastele	56%	59
Vajadusel abi abiõpetajalt	38%	40
Anti tagasisidet vanematele	17%	18
Õpilased enamasti ei vajanud abi	8%	9
Tagasiside oli vaid hinnetena	6%	6
Muu	7%	7
		N=106

Õpilased said endi hinnangul kõige rohkem abi õpetajaga konsulteerides kirja teel või telefonitsi (61%). Veidi alla poole vastanud õpilastest tunnistas, et ei vajanudki abi. Suhteliselt palju pakuti abivajajatele eraldi videotunde ja konsultatsioone (23%). Õpetajad jagasid ka lisamaterjale ja vahendeid (5% vastanutest). Abipersonali toetust kogeti suhteliselt vähe, abiõpetaja võimalus oli 6% vastanud õpilastel ja 5% vastanutest tõid välja psühholoogi või muu tugipersonali toe võimaluse. Toetust ei saanud 5% vastanuist. Lisaks paluti õpilastel tuua ka näiteid, kuidas kool õppimist toetas.

Toetuse osas on õpilaste kogemus pigem positiivne, uusi teemasid seletati hästi, olid head konspektid, mõistvad ja vastutulelikud õpetajad (alati sai õpetaja poole pöörduda)

...õpetajad panid hästi tähele, kui kellelgi hästi välja ei tulnud.

...matemaatika õpetajaga tegime eraldi plaani, kuidas mu distantsõppel halvenenud hindeid paremaks saada.

Vajadusel kutsuti abivajaja kooli, sai koos õpetajaga (eraldi) õppida jms. Oli ka juhtumeid, kus õpilane ei vajanud abi õppimisel, küll aga tehniliste teemade osas. Sellisel juhul pakkus kool tehnilist tuge: arvuteid ja mikrofone ning jagas Microsofti programmi kõigile.

Esines üksikuid negatiivseid näiteid:

...kool ei aidanud midagi, ma pidin ise hakkama saama; Ei toetanudki väga, õpetajad ei vastanud jne.

Abi pereliikmetelt jt koolivälistelt gruppideelt

Umbes pool vastanud õpilastest ei vajanud enda hinnangul abi. 28% puhul said õpilased pereliikmetelt abi ja 12% puhul polnud vanematel laste aitamiseks aega.

Suur osa vastanutest toetus sõprade abile või neil oli sotsiaalmeedia grupp, kus koolitöid arutati. Sõpradelt saadi ka vaimset tuge. Vanemate abi oli tuntav kooli/õppimisväliste tegevuste puhul: söögi valmistamisel, liikuma suunamisel, ajaplaneerimisel. Iseseisvalt õpitut arutati koos vanematega ning vanemad toetasid ja motiveerisid. 11% puhul kontrollisid vanemad laste nutiseadmete kasutust. Eraõpetaja osutus vajalikuks (5%) vastanutest

Vanemad olid mulle vaimset toeks, sain nendega rääkida oma muredest ja probleemidest. Sain motivatsiooni oma sugulastelt ja üldse kõikidelt pereliikmetelt;.

Muu osas tõid õpilased välja ka, et abi saadi internetist, Youtubest, Google assistendist, kui otsiti vastuseid oma küsimustele. Mõni aitas ise pigem oma klassikaaslaseid, kellel jäi midagi arusaamatuks.

Lastevanemate roll laste koduõppes

Käesolev küsitlus pakub üksikasjalikku sissevaadet sellesse, mis toimus distantsõppe ajal kodudes, milline oli seejuures lastevanemate roll, kuidas lapsed ja vanemad selle olukorraga toime tulid ja kuidas see mõjus nii laste kui vanemate enesetundele. Distantsõppe puhul on just lastevanemad need, kes saavad kodus õppijate toimetulekut pidevalt jälgida, samas kui õpetaja võimalused õpilastelt õpiprotsessi kulgemise kohta vahetu tagasiside saamiseks on drastiliselt vähenenud:

...õpetajatel puudub reaalne ülevaade lapse oskustest, kui ta lapsi ei näe ja ei saa silmast-silma kontakti luua (videotund EI ASENDA kontaktõpet). Minu laps pooled videotunnid ... tegeles hoopis muude asjadega ja õpetajad ei saanud midagi aru. Ainult siis, kui ma sain kodus olla videotundide ajal, keskendus ta rohkem tunnile. Distantsõppel kõik õppimine ju piirdub pigem sellega, et täidan ära ja siis on tehtud.

Meie küsitlusele vastas 188 lastevanemat, kellest vaid 13 olid mehed. Seega on pakutav vaade põhiliselt ema mureliku pilguga nähtu. Siiski tuli naiste ja meeste vanemlike rollide tunnetuses mõni erinevus reljeefselt esile: mehed tunnetasid suuremat kontrolli vajadust, samas naised (emad) väljendasid rõõmu lastega koos arenemisest (vt tabel 2.1.3).

Tabel 2.1.3. Meeste ja naiste vastused oma rolli kohta laste koduõppes

	Sugu		Kõik vastajad
	Mees	Naine	
Laps ei vajanud abi, oli täiesti iseseisev	2	29	31
	15%	17%	16%
Usaldas last, vajadusel juhendas	3	42	45
	23%	24%	24%
Aitas vajadusel, kontrollis	2	20	22
	15%	11%	12%
Tegeles pideva aitamisega ja kontrollimisega	5	52	57
	38%	30%	30%

Õppis ja arenes koos lapsega	1	31	32
	8%	18%	17%
Kõik vastajad	13	175	188

Loomulikult oli vanemate osalus seotud lapse vanusega, erinevas kooliastmes õppivate laste erinevate vajaduste ja arengu iseärasustega (vt tabel 2.1.4). Kui gümnaasiumiastmel oli kaks kolmandikku vanematest veendunud, et laps abi ei vaja ja tema õppimist ei ole vaja pidevalt kontrollida, siis algklassides oli selliseid oma lapse iseseisvas toimetulekus veendunud vanemaid vaid mõni üksik. Samas püüavad üle poole meile vastanud algklasside laste vanematest oma last suunata ja aidata suurema iseseisvuse saavutamisel. Siiski on näha, et ka põhikooli kolmandal astmel, kus eeldatavasti peaks olema õppijate enesejuhtimisvõime juba enamusel välja kujunenud, pidas seda küllaldaseks vaid viiendik vastanutest, samas kui kolmandik vanematest pidas ka põhikooli lõpuklassides veel vajalikuks oma järeltulijate õppimise pidevat järeleaitamist ja kontrollimist. Isegi gümnaasiumiastmel oli siiski vaid pool vastanud vanematest veendunud, et lapsed tulevad õppimisega täiesti iseseisvalt toime.

Vastates konkreetsele küsimustele selle kohta, kui heaks peetakse oma lapse/laste iseseisvat hakkamasaamist õppimise eesmärkide seadmisega ja nende täitmisega, oli 49% vanematest negatiivsel arvamusel, 32% positiivsel ja 18% tunnistas, et neil puudub sellest ülevaade. Veerand vastanutest osutas positiivselt õpilaste iseseisvuse eelnevale harjutamisele koolis. Oma laste iseseisvust positiivselt hindavad vanemad tõstsid esile ka huvitegevuse tähtsust selle arendamisel.

Koostöö kooliga, usaldus vanemate ja õpetajate vahel

DÕ tulemuslikkus ning selle negatiivsete mõjude ennetamine või leevendamine sõltub suurel määral kooli ja kodu üksteist toetavast ja usalduslikust koostööst. Lapsevanemate sõnul on “koroona-aeg” pannud neid paremini ette kujutama ja hindama ka õpetajate tööd:

Avanes pilt ka eri aineõpetajatest, nende õppemetoodikast, sest oli võimalus kõrvalt näha õpetajate ainetundide läbiviimist ja suhtlemisviisi lapsega. Seeläbi sain ka ise vanemana

terviklikuma pildi koolis toimuvast, lapse suhetest eri õpetajatega ja vajadusel saime seeläbi mõningaid olukordi lapsega paremini arutada, selgitada ja lahendada.

Lastevanemate vastustes jagub kodu ja kooli koostööle tunnustavaid sõnu:

Õpetajate suhtumine koolis oli suurepärane. Vajadusel individuaalne juhendamine, iga töö kohta tagasiside. Super.

Meeldis, et aegajalt tegi õpetaja iga lapsega eraldi tunni, et aru saada, palju ta on omandanud programmi. Õpetaja helistas ka ise lastevanemale, et uurida, kuidas lapsel läheb ja sai koos arutada, kuidas teda toetada.

Mitmetes lastevanemate vastustes kõlab aga üsnagi kriitilisi noote kooli ja õpetajate suhtumise kohta:

Kõige kurnavam on olnud see, et kogu täiskasvanulik vastutus on pandud lastevanematele. Koolist on antud selgelt mõista: "Aeg ongi raske, peab hakkama saama ja ärge virisege!"

Tagasiside oli puudulik.

Distantsõppel tuli paremini ka õpetajatepoolne koolikiusamine paremini välja.

Ülevaate vanemate hinnangutest koolile ja koostööle õpetajatega annab tabel 2.1.5. Kõige paremaks hindavad kooli toetavat ja usaldavat suhtumist kõige nooremate laste vanemad:

Õpetajad andsid lastevanematele vabad käed, kuidas enda last arendada, sest esimeses klassis ei ole vaja päriselt õppida. Esimene klass on nõ lasteaia pikendus. Usaldus, et laps areneb ka koolipoolse kontrollita, kui temaga tegeletakse.

Kõige enam tunnevad aga kooli toetusest puudust põhikooli II astme mürsikute vanemad, kellest peaaegu kolmandik kurdab selle üle, et õpetajate töö on distantsõppe ajal jäetud tervenisti lastevanemate kanda.

Negatiivne kogemus. Kool ei ole suhelnud ega abi pakkunud 5. klassi õppe ajal. On tekkinud suured lüngad osades ainetes, osad ained toimusid väga hästi. Kontakt kooliga ei toimi, keegi ei suhtle, pigem tunned, et kui küsid, tekivad lapsel sellest hiljem

probleemid. Kas distantsõppel "1" panemine on normaalne, tagasiside puudub ja mis olid vead, ei tea ammugi.

Tabel 2.1.5. Kuidas sujus koostöö õpetajatega?

	Põhikooli I kooliastmel	Põhikooli II kooliastmel	Põhikooli III kooliastme 1	Gümnaasiumis	Kokku märgitud
Väga hästi: õpetajad toetasid lapsi ja vastasid ka väljaspool tööaega kirjadele ja kõnedele	28.4%	12.2%	9.9%	21.6%	17,4%
Kui tekkis küsimusi või probleeme, siis saime ikka õpetaja(te)ga kontakti	44.6%	56.1%	62.0%	56.8%	54,5%
Ei sujunud hästi, õpetajad ei toetanud eriti, õpetaja töö jäeti lastevanemate kanda	27,2%	31,7%	27,2%	21,6%	22,7%
Kokku märgitud	N=74	N=82	71	37	264
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kooli ja kodu suhted sõltuvalt kooli suuruselt ja asukohast. Kõige tihedam ning positiivsem on lastevanemate vastustest tulenevalt koostöö õpetajatega väikestes maakoolides ja erakoolides. Õpetajate poolse toetava suhtumise järgi tunnevad aga kõige suuremat puudust need maal elavad pered, kelle lapsed käivad oma piirkonna suuremates (üle 300 õpilasega) põhikoolides või gümnaasiumides (vt tabelit 2.1.6. lisas).

Õpetajate koormus, õppetöö ettevalmistus ja hindamine

Üks põhilisi probleeme DÕ ajal oli õpetajate vaates töökoormuse muutus. Valdav osa (83%) vastanud õpetajaist leidis, et koormus on suurenenud: ligi pooled õpetajaist tundsid, et koormus seoses õppe ettevalmistusega suurenes mitmekordselt ja lisaks 34% vastanuist leidis, et koormus üldiselt suurenes. Vaid marginaalne osa õpetajaist (1%) leidis, et koormus vähenes. 10%

õpetajaist aga ei tundnud olulist vahet esimese koroona laine DÕ perioodiga (vt. tabelit 2.1.7 lisas).

Õpetajatel paluti kommenteerida koormuse muutumist ja sellega seotud asjaolusid. Eelkõige kasvatas õpetajate koormust DÕ ajal õppe ettevalmistamine ja planeerimine; hindamine, tagasisidestamine ja järeleaitamine; nõustamine ja juhendamine; uute digivahendite (platvormid ja keskkonnad, uued programmid) õppimine. Enim kulus aega peamiselt iseseisvalt täitmist võimaldavate ja sobivate materjalide (sh videomaterjalid, helisalvestised, digitestid jm) ja ülesannete otsimine, koostamine, kohandamine sh erinevatesse keskkondadesse ülespanemine; tööülesannete ettevalmistamiseks, eriti praktiliste ülesannete puhul oli vaja väga põhjalikke tööjuhendeid; sobivate (digi)kanalite otsimine, mille kaudu materjale ja ülesandeid edastada; mitmeid digivahendeid tuli enne kasutamist lisaks katsetada. Samuti võttis planeerimine rohkem aega, kuna tunnid tuli teisiti üles ehitada ja materjalid ise koostada, kuna planeeriti nädalaks ette.

Eelmisel aastal olin hullumise äärel, kui sai tunniplaani järgi tehtud. Nüüd olime targemad: andsin ülesandeid nädalaks. Ka ülesandeid pidi rohkem välja mõtlema, et igalühel oleks ikka oma...

Kuna õpetajate tagasiside õppijatele on DÕ ajal eriti oluline, küsiti õpetajailt, milliseid raskusi tekkis DÕ ajal õppimise tagasisidestamisega. Tabelis 2.1.7. on toodud õpetajate vabade vastuste põhjal tekkinud kategooriad kvantifitseerituna.

Tabel 2.1.8. Kas tagasisidestamisega tekkis probleeme? Milliseid? (N=106)

Vastusevariandid	Vastuste arv
Probleeme polnud	59
Suur ajakulu ja koormus	20
Õpilased ja vanemad ei lugenud tagasisidet	17
Hilinemine ülesannete esitamisega tekitas raskusi	4
Ei tea, mida õpilane tagasisidest arvas	3
Programmide mitteühildumine	2
Vahet pole võrreldes tavaõppega	2
Lastevanemate erinevad soovid	1
Muu	6

Enamikel juhtudel probleeme tagasisidestamisega ei tekkinud, samas võttis õppimist toetava sõnalise tagasiside kirjutamine palju aega ja kasvatas õpetajate koormust. Hindamine, tagasisidestamine ja järeleaitamine olid tunduvalt ajamahukamad eelkõige õppe individualiseerimise tõttu, aga ka seetõttu, et valdav osa tagasisidest tuli anda kirjalikult.

Tohutu ajakulu edasi-tagasi kirju vahetada ja muul moel suhelda.

Raske oli leida aega, et see töö ajal e-kooli postitada. Tegevus on ka ajamahukam, ikkagi igale õpilasele eraldi (kui on loominguiline ülesanne, siis ei saa ka copy-pastet kasutada).

Hoolimata õpetajate suurest vaevast tagasiside andmisel, paljud õpilased ja lastevanemad ei loe tagasisidet ja mõned õpetajad ütlesid, et pole aru saada, mida õpilased tagasisidest arvasid.

Kahjuks paljud õpilased ei lugenud tagasisidestamiseks mõeldud meile, märkusi töödes. Õpilased ja vanemad ei loe tagasisidet või ei rakenda selles antud soovitusi.

Osalt olid probleemid tagasisidestamisel seotud kasutatavate programmide vigadega, näiteks puudus e-koolis õpilastel varem võimalus tagasisidet kommenteerida, kuid nüüd on see viga parandatud. Programmide mitteühildumine tekitas samuti õpetajatele lisatööd juurde. Osa õpilasi hilines pidevalt tööde esitamisega ja õpetaja ei jõudnud kogu aeg jälgida, millal tööd laekusid. Paar õpetajat arvas, et tagasisidestamine on ka tavaõppes keeruline ja selles mõttes vahet pole. Keeruline oli toime tulla lastevanemate erinevate ootustega tagasisidele.

Tagasiside maht oli ülejõukäivalt suur (nt tagasiside Google Classroomi ülesannetele).

Osad lapsevanemad nõudsid rohkem (pikki kokkuvõtteid sellest, mis oli lapsel omandatud, mitte ainult vigade välja toomist) selleks polnud õpetajal ressursse. Teised vanemad olid pahased, et miks nii palju erinevaid ülesandeid on, sest õpilased ei jõudnud vanu võlgnevusi likvideerida.

Kategooria “muu” all mainiti näiteks raskusi fotodena esitatud matemaatikaülesannete tagasisidestamisel, vajadust tagasisidestamist veel õppida jm.

Senisest rohkem aega kulus tööde kontrollimisele, kuna kontrollimist vajavaid töid oli rohkem. Õpilaste tööde kontrollimise ja parandamise osas veebis õpetajate kogemused lahknesid: osa õpetajaid kulutas enam aega, osa hoidis aega kokku, kuna kolleege polnud enam vaja toetada.

Lisaks tuli eraldi tegelda erinevatel põhjustel õppes eemale jäänute (nt puudumine videotundidest) ja HEV-lastega. Samuti kasvas nõustamise ja juhendamise koormus, kuna nii õpilasi kui lastevanemaid tuli toetada nõrga arvutioskuse tõttu. Juhendamine muutus veelgi individuaalsemaks, sest kohati pidid õpetajad võtma endale lapsevanema rolli:

Samuti [lisandus] õpilaste "karjatamist" - hommikul äratus, helistamised, veebitundide aja meelde tuletamine jne.

Tõenäoliselt oli rohkem vaja tegeleda nende lastega, kelle vanemad ei saanud kodus töötada.

Õpetajate suhted ja koostöö kolleegidega

DÕ muutis muu hulgas õpetajate suhteid kolleegidega. Õpetajate vastused peegeldavad nii erinevaid koolikultuure kui ka individuaalselt erinevat vajadust kolleegidega suhtlemiseks. Üldiselt kogesid õpetajad kollegiaalsemates koolikultuurides, kus valitsevad toetavad suhted ka positiivsemaid emotsioone DÕ tingimustes: näiteks mainiti hea näitena koostööd kolleegide ja tugispetsialistidega, kellega tegutseti ühise meeskonnana.

Nagu tabelist 2.1.9. näha, olid suhted ja koostöö kolleegidega valdavalt pragmaatilised: peamiselt suheldi vastavalt vajadusele (65%). Kolleegide toetust ja paremat meeskonnatööd kogesid kokku pea pooled vastajaist.

Tabel 2.1.9. Millised on distantsõppe mõjud Teie suhetele kolleegidega?

Vastusevariandid	% vastajaist	N
Suhtlesime kolleegidega vastavalt vajadusele	65%	69
Koostöö kolleegidega oli väga hea: aitasime ja toetasime üksteist kogu aeg	36%	39
Raske oli taluda vahetu inimliku kontakti puudumist	23%	25
Koostöö kolleegidega peaaegu puudus;	16%	17
Distantsõppe soodustas meeskonnatööd	14%	15

Tegelikult oli isegi hea, et ei pidanud pidevalt suhtlema	9%	10
Midagi veel? ...	12%	13
		N=106

Tundub, et hea koostöö DÕP ajal oli eelkõige nendes koolides, kus ka muidu palju koostööd tehakse. Kuid uute tehnoloogiliste võimaluste (nt õpetajate chat) kasutuselevõtt võis suhtlemist isegi tihendada ja parandada. DÕP ajal hakati eriliselt hindama võimalusi kolleegidega füüsiliselt kohtuda, seda eriti väikeklasside õpetajatel.

Siiski varieerub õpetajate vajadus kolleegidega suhelda ja koostööd teha tugevalt. Kui ligi veerandil õpetajatest (23%) oli raske taluda inimliku kontakti puudust, siis leidis ka neid, kes ei tundnud suhtlemisest puudust. Kvantitatiivsetest vastustest ei selgu, mis põhjusel 16% puudus koostöö kolleegidega peaaegu täielikult, kuid kuna 9% on isegi õnnelikud, et ei pidanud pidevalt kolleegidega suhtlema, siis võib arvata, et mõnedel juhtudel on see ka õpetajate endi valik. Samas esines ka seda, et õpetajad väsitati juhtkonna liiga sagedaste koosolekutega ära.

Suhtlust kolleegidega kasutati muu hulgas enda töökoormuse võrdlemiseks teistega. Mõned õpetajad olid kolleegide peale lausa vihased, kui tundus, et need ei pingutanud sama palju kui nemad:

Tigedaks ajasid need, kes ei pingutanud videotundide andmisega nii nagu mina. Tunnen end lollina, kes rabas ületunnitööd teha.

Kurb on kuulda, et osades koolides aineõpetajad panid lastele ainult iseseisvad ülesanded ja kohtusid lastega üksikud korrad, kogu vastutus õppimises pandi lapsele ja vanematele. See on lubamatu ja sellest peab rääkima.

Kahtlemata tajuti sellist olukorda ebavõrdsena, sest osade õpetajate märkimisväärselt suurem tööpanus ei kajastunud kuidagi palgas.

Digilahendused

Kõige enam kasutatavad digilahendused olid arvukad Google'i keskkonnad, Opiq ja erinevad e-päeviku tarkvarad ning Zoom videotundide jaoks. Tunduvalt vähem kasutati õppematerjalide jaoks e-koolikotti. Samuti kasutas vaid veerand vastanutest Microsofti paketti koolidele.

Moodle'i litsents on meie küsitluse põhilises sihtrühmas, põhikoolides ja gümnaasiumites tõenäoliselt üksnes vähestel.

Tabel 2.1.10. Milliseid veebikeskkondi distantsõppel kasutati?

Vastusevariandid	Õpetajate% vastanuist	N	Õpilaste % vastanuist	N
Google'i keskkonnad (Classroom, Meet, Drive, jne.)	72%	77	85%	130
Opiq	69%	74	92%	140
E-kool	52%	56	50%	76
Stuudium	41%	44	43%	66
Zoom	38%	41	60%	92
E-koolikott	30%	32	28%	43
Microsofti tooted: Teams, Microsofti pakett koolidele	26%	28	18%	28
Moodle	16%	17	42%	65
Muu:	19%	21	12%	19
		N=106		N=153

Valdavalt kasutasid ja kombineerisid õpetajad erinevaid veebikeskkondi ja digivahendeid erinevate funktsioonide ja ülesannete jaoks. Googliga seotud digivara kasutati kõige enam, mh seetõttu, et see oli koolis kokkulepitud keskkond. Googli toodete (Google Forms, Google Classroom jm) puhul leiti erinevaid kasutusvõimalusi: Google Meet oli igapäevane kohtumisruum erinevatel puhkudel, Google Formsi küsitlused sai testiks muuta ja töid hinnata, Google Teamsi puhul leidsid kasutust dokumendid, klassimärkmik erinevate võimalustega, koosolekuruum jm. Kas õpilased olid harjunud nende keskkondade kasutamisega (85%).

Õpilaste hinnangul kasutati konkurentsilt enim Opiqu keskkonda (92% vastanuist). Õpetajad kasutasid ka palju Opiquit, kuigi selle otstarbekuse osas oli vastakaid arvamusi. Ühelt poolt oli sellest palju abi ja hetkel on see kõige paremini toimiva õppevara keskkond, kuid teisalt oldi mures, kas tulevikus eraldatakse raha Opiqu litsentsi ostmiseks. Siiski ei vastanud Opiq täielikult ootustele: kaasaegne sisu videode, animatsioonide jms näol on peaaegu olematu.

Samuti kasutati Zoomi suhteliselt palju, eriti hinnati seda videotundide keskkonnana ja töötubade ja tekstide, esitluste jagamise võimaluse tõttu. Lisaks kasutasid õpetajad enda loodud ja/või

kohandatud digivahendeid, sh tehti ise videofilme jm. Moodle keskkonda hinnati eelkõige seetõttu, et see võimaldas erinevaid funktsioone rakendada erinevate tegevuste jaoks ning luua mitmekesist õpikeskkonda enesekontrollitestide tegemiseks.

Õpilased mainisid lisaks tabelis olevatele keskkondadele veel järgmisi rakendusi: Padlet, Foxcademy, Wizer, Weber, Quizizz, YouTube, Socrative, Quizlet, Jamboard, Open Office, Kahoot, Learning apps, Nearpod, Socrative, Discord, jm.

2.2. Distsantsõppe õppetunnid

Õpetajatelt, õpilastelt ja lastevanematelt küsiti, millised olid nende meelest DÕ õppetunnid. Seejuures paluti õpetajatel ja lastevanematel eristada mõju iseendale (lastevanematel ka enda lastele) ja kogu Eesti haridusele (riigile). Õpetajatelt küsiti lisaks, mida nende kool sellest olukorrast õppis. Nende küsimuste puhul kogusime vabasid vastuseid, mida on analüüsis kvantifitseeritud. Lastevanemate õppetunnid on koondatud lissasse emotsionaalse kogemuse alla, mis leiab käsitlemist ka 3. peatükis.

Lisas olevates tabelites 2.2.1 ja 2.2.2 on toodud õpetajate ja õpilaste vabade vastuste jaotus kõige enam nimetatud õppetundide järgi. Nii õpetajate kui õpilaste arvates olid peamised õppetunnid seotud digioskuste arenguga, mida võiks ka nimetada digisuutlikkuseks.

1) *Digisuutlikkus*

Kõige enam kerkis esile õpetajate, õpilaste ja kogu Eesti e-riigidigisuutlikkuse teema. Seejuures tunnustasid õpetajad kõigi osapoolte digivõimekuse kasvu, kiitsid IT tuge ja abi, mida saadi näiteks videotundide tegemiseks Zoomi keskkonnas ning uskusid, et said e-õppega hästi hakkama, kuna ka kooli soetati uusi tehnilisi vahendeid. Õpetajad leidsid, et Eesti õpetajad on väga tublid ja digilahendused aitavad hoida Eesti hariduse head taset.

Eesti õpetaja on väga tubli ning teeb tihtipeale rohkemgi kui peaks. Digiõppevara võimaldamine ja digilahenduste pakkumine aitab hoida meie ühtset head haridustaset.

Võrreldes esimese distantsõppe kevadega toimus õpilaste ja õpetajate digioskustes mõlema osapoole hinnangul märkimisväärne areng:

Ise ka õpetajate koolitajana nägin seda, kuidas eelmisel kevadel oldi üsna hädas, aga nüüd oli koolitavate arvutioskused väga palju paranenud ja positiivsust oli palju rohkem.

Samas kritiseeriti mahajäämist ja vajakajäämisi. Õpetajad leidsid, et tehniline ettevalmistus peaks olema parem, kodud ja õpetajad vajavad tehnika laenamise võimalust ning vanemad õpetajad vajavad palju IT- tuge ja digi-teemalisi koolitusi. Vajaka jääb pädevatest digimaterjalidest ja igale vanuseastmele sobivatest riigikeelsetest digilahendustest, samuti diagnostilistest testidest, eriti aga ühisest multifunktsionaalselt digiplatvormist

Meie Tiigrihüpe on vanaks ja edasi arendamata jäänud. Puuduvad kvaliteetsed riigikeelsed e-õppe ja e-hindamise keskkonnad igale !! vanusastmele. Õpetajatel puuduvad kaasaegsed tehnilised vahendid (oleme tegelikest vajadustest sammu maha jäänud).

Õpilastel oli endi hinnangul probleeme arvutiga (11 % vastanutest) ning raske oli ka veebikeskkondades orienteeruda. Veebikeskkondade kasutamisel esines nii arvutiga seotud tehnilisi raskusi kui ka oskuste vajakajäämisi (liikumine keskkondade vahel, sisselogimine jm oskused).

Distantsõppe tõi teravdatult esile koolide ja kodude vahelise ebavõrdsuse digipädevuste ja digivõimaluste olemasolus.

Õpetajatel oli õppetundidest teisel kohal:

2) *Töökorralduse tõhustamine, sh kokkulepete vajalikkus*

Kooli tasandil on väga oluline kokku leppida ühised reeglid, kasutatavad õpi- ja suhtluskeskkonnad, tunniplaan, süsteemid ja põhimõtted.

...kui on ühtsed reeglid selgelt kokku lepitud, siis saab hakkama kergemini.

Mitmed õppetunnid õpetajate endi jaoks teise laine koroonakogemusest olid seotud õppetöö korraldamisega, sh töö efektiivsemaks muutmise, ajaplaneerimisega ja digioskustega, sh

veebikeskkondade kasutamiseks. Samuti mõistsid õpetajad, et õpetajate endi positiivne hoiak on oluline motiveerimaks õppijaid ja nende vanemaid DÕ-l:

Tuleb olla süsteemne, järjepidev, positiivse hoiakuga ning toetada kindlasti oma õpilaste vanemaid ning neid tunnustada ja tänada koostöö eest.

Viimase aasta kogemus õpetas ka aega paremini planeerima ja tunde ja õppematerjale põhjalikumalt ette valmistama, eristama olulist ebaolulisest, paremini selgitama ja sõnastama kodutöid ning küsima õpilastelt tagasisidet:

Arusaamine, et teemasid ei saa kiiresti võtta, kuid need peab põhjalikult läbi õpetama. Seega keskendumine peab olulisele.

Kodutöö ülesandeid ja kogu aine etappide eesmärke tuleb kohe alguses selgitada maksimaalse põhjalikkusega. Veenduda tagasiside kaudu õpilaste valmisolekust ja ülesande eelmärgipüstitusest.

Seega õpiti tõhusamalt tunde ette valmistama, valikuid tegema ning õppijaid motiveerima, samuti katsetati uute digikeskkondadega ja kasvas digitarkus.

Ka õpilased õppisid enda hinnangul paremini oma aega planeerima ja mitte jätma töid viimasele minutile: seega paranesid õppijate **enesejuhtimisoskused** (14% vastajatest). Õpetajate kogemuse järgi on samuti õppijate enesejuhtimis- ja iseseisvad õpioskused paranenud, kuigi vajavad jätkuvat arendamist.

3) Õpetajate DÕ õppetunnid: positiivsed, pragmaatilised ja negatiivsed

Õpetajate positiivsed õppetunnid teisel koroonakevadel sisaldasid kogemusi, kuidas õppetööd individuaalsemaks ja kaasavamaks teha: paremini erinevate vajadustega õppijaid toetama, nende isikupäraga arvestama, neid motiveerima, usaldama, nende õpioskusi ja enesejuhtimist arendama; paremini toimus õpilaste järjepeal hoidmine ja psühholoogiline nõustamine; leiti viise, kuidas koolist eemale jääjaid õppimisse kaasata ning rõõmustati, et sel aastal tohtisid HEV õpilased ja väikeklassid koolis käia; õpetajad õppisid oma tervist rohkem hoidma ja ennast kahjustamata töötama.

Positiivseid hinnanguid andnud õpetajad nägid distantsõppes võimalusi, kuidas kasutada selle häid külgi ka tulevikus ning ei pidanud seda vaid ajutiseks lahenduseks, mis tuleb kuidagi üle elada. Siiski ei arvanud keegi, et kogu koolitöö peakski edaspidi ainult distantsilt toimuma.

Rõõmustav oli eakamate õpetajate suutlikkus uusi asju õppida ja uue olukorraga kohaneda:

Olen ellujääja. Pension paistab, aga ikka võimeline kohanema, kuigi selle 30 tööaasta jooksul on õpetajaid lõpmatult solgutatud.

Pragmaatilised kohanejad kohanesisid küll muutunud oludega, kuid pidasid DÕ ajutiseks lahenduseks.

See võib olla osaline alternatiiv tavaõppele, kuid mitte liiga pikalt.

Negatiivsed hinnangud väljendasid pessimismi DÕ jätkusuutlikkuse suhtes, eriti pikemas perspektiivis ja leidsid, et see toob kaasa õpilaste vaheliste lõhede kasvu ja õpilõngad ning õpetajate ülekoormuse.

Peaasjalikult oli üks õppetund ja see oli sama, mis möödunudki aastal - et distantsõpe ei saa kunagi asendada normaalset koolikorraldust ning et pikas perspektiivis see ainult suurendab lõhesid õpilaste vahel; ... õpilasi, kes kapselduvad endasse, ei saa hakkama, on tekkinud palju rohkem. Ka õpilõngad on suuremad.

Sellisel kujul, nagu viimased 1.5 aastat, ei pea enam mitte ükski õpetaja panustama... see pole lihtsalt jätkusuutlik lahendus.

4) *Õpilaste DÕ kogemus*

Õpilased kogesid nii DÕ häid külgi kui ka raskusi. 42% vastanud õpilastel ei olnud kogu õppeaasta jooksul midagi raske (ei olnud mingeid raskusi). 52% õpilastele meeldis kauem magada, 20% õpilastest leidis, et oma aega oli tore ise planeerida, 10% oli kodus kergem keskenduda, et keegi ei seganud. Vaid 5% vastanutest leidis, et hinded paranesid ja õppimine oli tulemuslikum ja 3% õpilastest leidis, et õppimine oli distantsõppe ajal huvitavam. Osa õpilasi leidis, et nad said koolimineku pealt aega säästa. Teisalt, 27% vastajatest tõi välja, et kõige raskem sellel DÕ aastal oli leida motivatsiooni ning 18% vastanuist leidis, et kontaktõpe on siiski parem; hinded halvenesid ja teemad jäid ebaselgeks 9% vastanutel.

5) Õppetunnid riigile ja koolile õpetajate vaates

Õppetunde riigile ja koolile nähti suhteliselt vähe. Kui enamasti oskasid õpetajad hästi analüüsida, mida nad individuaalselt DÕ olukorras õppisid, siis vähem nähti nõ “suurt pilti” ehk õppetunde riigile ja veel vähem oma koolile (16% ei osanud öelda). Osalt toodi põhjuseks, et põhjalikumat analüüsi pole koolis veel tehtud, et sellele küsimusele on veel vara vastata, aga ka seda, et nad ei pea kooli tasandil olukorra analüüsimist enda pädevuseks.

Seda peab küsima koolijuhilt. Minu kui õpetaja vaade on, et kool ei saanud olukorraga hakkama.

Kahjuks viitab selline õpetajate mittekaasamine ja õpetajate endi huvi puudus kooli kui terviku arengu vastu üsna kitsale õpetaja professionalismi käsitlusele koolides ja võib-olla ka õpetajakoolituses. Võib järeldada, et jagatud juhtimise mudel pole kõigis koolides levinud, mida tõenäoliselt takistas veelgi pandeemia tõttu tekkinud isoleeritus.

Õpetajate teise koroonalaine DÕ kogemus näitab, et nii riigi kui kooli juhtkonna poolt oleks vaja suuremat toetust, sest positiivseid kogemusi on vähestel ja enamasti tehti kriitilisi märkusi:

HTM on naljanumber, kool peab leidma lahendused ise.

Juhtkonna tasand – kahjuks ei mingit abi: uju ise või upu ise, hoolimatuse kogemine.

Samuti selgus, et riiklikud regulatsioonid ei arvestanud piisavalt erivajadustega lastega.

6) Õpetajate töö vähene väärtustamine

Õpetajate vastustes kumas läbi nõrdimus õpetaja töö vähese väärtustamise üle. Seejuures peeti õpetajate tohutult suurenenud töö mahu juures solvavaks 39-eurost palgatõusu ning HTMi elukaugeid otsuseid.

Kõik lonkab. HTM ja valitsus ei tee üldse koostööd. Jagatakse käsklusi, mis tegelikult üldse ei toimi. [...]Ja siis premeerime neid suuremahulise töö eest 39 eurose palgatõusuga ja räägime suurelt ilusti, kust see raha tuleb ja kelle arvelt. Lisaks väga kurnavale distantsoõppe/hübridoõppe tööle käib nüüd kevadel ka selline solvamine. Praeguse olukorra juures on isegi tahtmine oma õpetajatööga nägemist jätta.

Kriitikat pälvis kriisiga seotud meediakommunikatsioon, milles näidati õpetajaid halvas valguses:

Pidevalt õpetajate materdamine meedias ... - kõiges on süüdi õpetajad).

Meediakajastused olid kohati väga hüsteerilised, et põlvkond jääb hariduseta. Ei jää, mõni asi tuleb lihtsalt hiljem.

7) *Lastevanemate suhtumine*

Osade lastevanemate suhtumine peegeldas õpetajate arvates perede probleeme, ebarealistlikke ootusi koolile ning ebapiisavat tähelepanu oma lastele.

See [DÕ] olukord tõi välja sügavamaid probleeme meie ühiskonnas. Eelkõige peresuhted ja lapsevanemate ootused koolile. Distantõppe ajal tuli olla abiks lastele ja see tundus olevat mõnele perele uudne kogemus, millega ei tulnud toime.

8) *Õppekava ja õppematerjalide arendus*

Selgus vajadus muuta õppekavasid ja luua kaasaegseid õppematerjale kõikides ainetes. Õppekava muutuste all peeti eelkõige silmas õppemahu vähendamist ja ebaolulise kõrvalejätmist. Õppekava ülekoormatusest on juba aastakümneid räägitud, kuid eriti teravalt torkas see silma DÕ ajal.

2.3. Õpetajate soovitusel edaspidiseks

Õpetajate vabade vastustena antud soovitusel edaspidiseks olid suunatud eelkõige riigile ja koolile.

RIIGILE

- Paljud ettepanekud riigile puudutavad õpetajate töötingimusi, näiteks töökoormust, töötasu, toetust, õpetajad teevad ettepaneku, et tunnimaht peaks vähenema, arvestama peaks enesetäiendamise, ületundide ja ettevalmistamise aega. Tõsta tuleks õpetajate töötasu ning HEV-lastele on vaja rohkem tugiisikuid/abiõpetajaid.

Põimõpe on tore (2 nädalat koolis, 1 kodus), kuid õpetaja käib ikkagi igapäev koolis tööl. Kus on siin põimõpe? Osad õpilased on kodus, osad koolis, jälle

õpetaja võimleb nagu olümpia sportlane. Riik otsuseid tehes ei mõtle üldse sellele, mis on lõpptulemus.

- Õpetajad ootavad nii riigilt, kui ka koolilt selgemaid ja õigeaegselt esitatud juhiseid ning reegleid õppetöö paremaks planeerimiseks. Oluline on, et valitsuse tasemel antakse ühtset infot.

Haridusministeeriumi otsused ja juhised peaksid koolideni jõudma kiiremini ning jätma aega ka ettevalmistusteks. ...ega peaks kogu aeg juba planeeritud tegevusi ümber planeerima (see on õpetajate niigi napi ressursi asjatu raiskamine).

Otsused ja reeglid tuleks haridusministeeriumil kooskõlastada koolide ja õpetajatega (sh kõikide aineühendustega) enne nende kehtestamist, et need oleksid üheselt mõistetavad, põhjendatud ja rakendatavad. Selgeid juhiseid ja põhjalikke soovitusi on vaja ka lastevanematele oma lapse toetamisel.

- Koolide tehniline varustatus peab muutuma tänapäevaseks. Vaja oleks kompleksset digiõppe platvormi, kus oleks olemas kiirteed süstematiseeritud õppevarale, nõustamislehed, Eesti oma veebitunni keskkond jne, suhtluskeskkond jne. Opiq pole küll väga hea, kuid hetkel ei asenda seda ka mingi teine. Opiqut peaks täiendama ja see peaks olema vabakasutuses.

Oluline on HTMi tugi digivahendite kasutamisel, nt videotundide tellimine, (üks) tasuta keskkond, õigus kasutada Google Classroomi kõiki võimalusi, jms. HARNO-It oodatakse korralikke diagnostilisi aineteste.

- Õpetajate arvates tuleks riiklik õppekava kohandada DÕ ja põimõppe vajadusi arvesse võttes, see eeldab hindamissüsteemi ja lõpueksamite süsteemi ülevaatamist. Seadustama peaks õpetaja videotunnid klassiga distantsõppes.
- HTM peaks rohkem toetama üleriigilisi koolitusi ja kogemuste vahetusi. Nt üleriigiliste ainetundide korraldamine juhtivate tipp-õpetajate poolt, õpetamismetoodika arendamine, (digi)spetsialistide ja õpetajate kogemuste vahetused - materjalid, teemad jm peaks olema koondatud.
- Olenevalt asukohast peaks igal koolil endal olema õigus otsustada, kuidas õppetööd korraldada.

KOOLILE

Õpetajate ettepanekud oma koolile :

- Viia koolides sisse veebitundide tunniplaan;
- Võimaldada igapäevaseid kohtumisi videosillas;
- Oodatakse tugevamat IT-tuge, õpetajale head ja moodsat riistvara;
- Õpilaste riistvara korrasoleku kontrolli võimalust;
- Kaasata rohkem lastevanemaid.

Kokkuvõttes soovitas märkimisväärselt suur hulk vastanud õpetajatest (N=17) võtta DÕ-t rahulikult, kannatlikult ja positiivselt ning kohaneda olukorraga, seda eelkõige vaimse ja füüsilise tervise hoidmise pärast. Põimõppe korralduse osas on õpetajate vaates segadus, on erinevaid arvamusi põimõppe proportsioonide osas (koolis-distantsilt vahekord), kui ka selles osa, kuidas põimõpet paindlikumaks teha. Selleks, et oleks stabiilsus, võiks koolis asjad rohkem läbi mõelda.

2.4. Õpilaste soovitused järgmiseks DÕ perioodiks

Paljudel õpilastel oli raske välja mõelda konkreetseid soovitusi edaspidiseks. 21% vastanuist ei oska midagi soovitada ja 7% leiab, et jätkata võiks samamoodi. Suurem osa ettepanekuid puudutab õppekorraldust, soovitatakse paremat aja ja tundide planeerimist õpetajate ja kooli poolt, iseseisvate tööde ja veebis õppimise vahekorra ülevaatamist, vähem erinevate veebikeskkondade kasutamist, vähem koduseid ülesandeid. 7% õpilastest leiab, et ise peaks rohkem pingutama.

Tabel 2.4.1. Mida soovitaksid järgmiseks korraks, kui tuleb jälle distantsõppe periood?

Vastusevariandid	% vastanutest	N
ei tea, midagi ei soovita	21%	29
parem aja ja tundide planeerimine	16%	22
vähem aega ekraanis, rohkem iseseisvaid töid	13%	18
muu; rohkem videotunde, distantsõpet, rohkem koolitöid, tervisele mõelda, mitte distantsõpet	11%	15

vähem erinevaid veebikeskkondi	9%	12
vähem koduseid ülesandeid, vähem õppida	7%	10
ise rohkem pingutama ja õppima	7%	10
samamoodi	7%	10
selgem info õpetajatelt, kommunikatsioon	5%	7
individuaalsem lähenemine, tugi	4%	5
		N=138

Õpilaste soovitusel on suunatud eelkõige iseendale ja õpetajatele.

ISEENDALE

Peamine soovitus end kokku võtta ja pingutada ning keskenduda õppimisele.

Tuleb võtta ennast kokku ja anda endast parim, sest see on hea sulle endale. Olla rohkem keskendunud, mitte jääda tundi hiljaks, vähem lollitada zoomis või google meetis

ÕPETAJATELE

Soovitused õpetajatele on peamiselt: vähem kodutöid, et saaks keskenduda sellele, mis meeldib; diferentseerida videotundide hulka (vähem neile, kel pole vaja) ja vähendada neid, et mitte liigselt ekraani taga istuda; rohkem tuge õppijaile, eriti iseseisvate tööde puhul; enam uurimuslikke töid; õpilaste kaasamine õppetöö planeerimisse; täpsem õppeaja planeerimine, et vältida liigsuurt koormust; üks multifunktsionaalne digikeskkond, kus saab kõike teha; õpetajate parem koostöö (õppe planeerimisel).

2.5. Lastevanemate soovid distantsõppe edasisele korraldamisele

Paljud lastevanemad peavad distantsõppe kogemust positiivseks ja ka tulevikus vajalikuks, ja seda mitte ainult pandeemia poolt pealesunnitud olukorras, vaid ka tavapärase koolitöö osana.

Arvan, et uskumatult vähe on räägitud sellest, milliseid erilisi arenguvõimalusi on käesolev periood ise pakkunud. Rohkem oleks pidanud olema ülesandeid, mis võimaldanuks mõtestada kogetut, selle asemel, et reaalselt olukorda ignoreerida ja jätkata vanaviisi õppekava läbimist. Laste enesekindlust on vaja tõsta, mitte lõputult

soiguda mahajäämusest. Viimast teeb isegi haridusminister, mis on küll kahetsusväärne ja kurb.

Mitmed vastajad leiavad, et distantsõppe positiivne kogemus on nende jaoks muutnud koduõppe ka edaspidi üheks võimalikuks alternatiiviks lapse igapäevasele kooli sõidutamisele. Oodatakse, et distantsõppe kogemus “survestab haridussüsteemi rohkem mõtlema sellele, et laste üks ja suurem valik võib olla koduõpe”. Samas on muidugi suur hulk neid lapsevanemaid, kes enam kunagi distantsõpet oma lastele ei sooviks.

Distantsõpe on kohutav õppevorm. Lapsed võõrduvad oma klassikaaslastest (sotsialiseerumine on olematu). ... Lapsed ei saa aineid PÄRISELT SELGEKS - sest keegi ei taju kui palju lapsele PÄRISELT kohale jõuab. Koolis õpitu eest vastutab järsku täielikult lapsevanem, et kui palju ta mingist teemast aru sai ja kas sai.

Lastevanemate seas oli mitmeid, kes mõtlevad kriitiliselt kogu Eesti hariduse arengule ja hindavad distantsõppe kogemust kui vajalikku tõuget muutusteks Eesti hariduses tervikuna, julgustades haridusjuhte edasiminekuks järgmisi samme planeerima:

Need ei ole ainult distantsõppe õppetunnid, tegelikult vajavad Eesti koolide õppekava sisu ja õpetamismeetodid juba ammu muutmist.1. Õpetage lapsi õppima, seoseid leidma ja nende kaudu asju meelde jätma, ärge keskenduge ainult tuupimisele. Samas tekitab küsimusi igasuguste lisamaterjalide (Youtubes, Opiqus jm) rohkus ja sisu, mis viib fookuse ära sellelt, mis tegelikult oluline on.2. Ka tehniline pool vajab õppimist laiemalt, mitte ainult ühe funktsiooni meeldejätmist. Miks on seda seni võetud kui miskit, mida omandatakse iseenesest ja siis imestatakse, et lapsed ei saa hakkama?

Hübriidõppes on võimalusi tiigrihüppe järgmiste sammude kiirendamiseks.

Oma laste õppimist distantsõppes pooleteise aasta jooksul aktiivselt jälginud ja toetanud vanemad sooviksid, et nende praktilist distantsõppe kogemust võetaks koolis ja ka laiemalt hariduse juhtimises rohkem arvesse. Paljudel vastanutel oli välja pakkuda konkreetseid ja sisukaid ettepanekuid distantsõppe paremaks korraldamiseks.

LASTEVANEMAD SOOVIVAD:

- kooli ja kodu paremat koostööd,

- distantsõppe pikema vaatega planeerimist nii riigi kui koolide tasemel, sh koolis videoõppe pikema ajakava ja ühtse tunniplaani koostamist,
- lastevanemate koolitamist videoõppe kasutamiseks ning kaasamist distantsõppe korraldusse,
- õppijate erinevuste arvestamist ja õppevormide diferentseerimist vastavalt õpilaste eripärale, sealhulgas soovijatele ka tulevikus distantsõppe võimaldamist,
- õppekava muutmist vastavaks distantsõppe võimalustele ja eripärale,
- digitaalsete õppevahendite ja materjalide loomist ja kättesaadavust ka vanematele
- koolides ühtse digiõppe keskkonna kasutamist,
- videotundide ülesehituse mitmekesisemaks ja interaktiivsemaks muutmist,
- salvestatud näidistundide loomist,
- tervisekaitse standardite väljatöötamist laste arvutikasutuse kestuse reguleerimiseks,
- õpetajate koormuse muutumist,
- tugispetsialistide rakendamist laste vaimse tervise probleemide lahendamiseks,
- vanematele võimalust distantsõppe ajal vanemapuhkuse saamiseks.

2.6. Toimetulek distantsõppe väljakutsetega 2021. aasta koroonakriisi teise laine ajal: muutused võrreldes esimese lainega

Muutusi kahe erinevad distantsõppe perioodiga toimetulekus saab hinnata ja võrrelda 2021. aasta kevadel Eesti Haridusfoorumi (EHF) poolt läbiviidud õpetajate ja õppijate enesehinnangu küsitluste kaudu. Õpetajatel ja õpilastel paluti vastata küsimusele: “ Mille poolest erines selle õppeaasta (DÕ teine laine) distantsõppe eelmise aasta distantsõppest (DÕ esimene laine)?” Kuigi lastevanematele sellist otsust küsimust ei esitatud, on püütud ka nende hinnanguid toimetulekule analüüsida võrreldes eelmise aasta vastuseid. Kahe aasta EHF distantsõppe küsitluste võrdluse puhul tuleb arvestada, et kahele küsitlustele (2020. ja 2021.a) ei vastanud samad inimesed. Samuti ei saa teha otsust võrdlust üksikute tunnuste alusel, kuna FB kaudu korraldatud küsitluse puhul ei olnud tegemist juhuvalimiga ning 2021. aastal oli osalejate arv ka oluliselt väiksem. Samuti sisaldas 2021. aasta küsimustik veidi teistmoodi sõnastatud küsimusi ning olid ka mõned täiesti uued küsimuste plokid, mis puudutasid õpilünkade teket, koolist saadud toetust või hinnangut oma liikumisharjumustele.

Küll aga saab vastuseid kokku võttes kahe DÕ võrduses välja tuua järgmised üldised tendentsid, mis iseloomustasid teist DÕ perioodi võrdluses esimese perioodiga:

Positiivsed küljed:

1. Oli rohkem videotunde ja õppetöö korraldus oli parem

Õpetajad: 1) Sellel aastal kasutati rohkem videotunde; 2) töö toimus tunniplaanijärgselt; 3) erivajadusega õppijad olid kontaktõppel; 4) parem õpilaste kaasamine ning õpilased ei kadunud enam ära; 5) parem ajaplaneerimine; 6) õpetajad lähtusid õpilaste tagasisidest, seega oli võimalik õpilaste koormust vähendada; 7) õpetaja sai koolis tööd teha, see aitas päeva struktureerida; 8) mahajääjaid kutsuti kooli; 9) toimus õppetöö hajutamine: paar nädalat koolis, üks kodus ehk põimõpe.

Õpilased: 1) Oli rohkem video/Zoomi tunde; 2) toimus paremini organiseeritud, planeeritud õppetöö ja läbi mõeldud õppetöö korraldus; 3) oli vähem segadust; 4) toimus Zoomist üleminek GM kasutamisele.

Lastevanemad: 1) Palju rohkem videotunde sellel aastal: regulaarsed videotunnid oli kas head või pidid lastevanemad videotunnid välja võitlema; 2) õppetöö toimus vastavalt tunniplaanile; 3) individuaalne juhendamine (veebikonsultatsioonid, kooli kutsumine) oli hea.

2. DÕ kogemuste põhjal on tekkinud uued kogemused ja oskused

1. Parema kogemuse ja valmisoleku, õpetajad, lapsevanemad ja õpilased olid juba kogenumad, oli tekkinud kogemus/harjumus ja oskused DÕ kohta (mida ja kuidas teha);
2. osati õppida vigadest ja korraldada asju paremini: õpetajad koolitatud, õpilastel õpioskused olemas, parem DÕ planeerimise ja korraldamise oskus, parem ajaplaneerimisoskus, õpilaste suurem iseseisvus, paremad õppimisoskused;
3. suurem enesekindlus, õpetajad rahulikumad ja mõistvamad, laste enesejuhtimisoskused paranesid, oli lihtsam, rahulikum ja kindlam tunne;
4. kokkulepped ja reeglid: tunniplaan, lepiti kooli tasemel kokku keskkonnad, veebitunnid, süsteemsus ja konkreetsus, erivajadusega õppijad said koolis käia.

3. Parema tehniline varustatus

1. Tehniline pool oli paremini arenenud;
2. oli tekkinud harjumus digivahendeid kasutada;
3. digimaterjalid juba olemas;

4. IT tugi tõhusam muutunud kogu aeg;
5. veebikeskkonnad olid kokku lepitud.

Negatiivsed küljed:

1. Õpetajad tõid välja, et teine DÕ periood oli kurnavam ning selle jooksul tekkisid: a) motivatsiooniprobleemid (kuna kestis kauem); b) tekkis rutiin; c) stressi ja kaost oli rohkem; d) teadmine, et distantsõpe võib jääda pikemaks ajaks; e) keeruline oli kordamööda teha distants- ja kontakttunde; f) meedia võimendas liigselt negatiivset g) suurenenud nõudlikkus õpetajate suhtes.
2. Õpilased tõid samuti välja, et teine DÕ periood oli raskem kuna: a) motivatsioon vähenes; b) koormus oli suurem, vähem vaba aega ja enam nõudmisi; c) tüdimus koolist süvenes.
3. Lastevanemad rõhutasid, et teine DÕ periood oli raskem kui esimene. Põhjustena nimetati: a) motivatsiooni vähenemine; b) vaimse tervise probleemid, kurnatus süvenesid; c) laste vähesest liikumisest tingitud kehakaalu tõus, arvuti taga istumisest silma- ja seljavalud; d) arvutisõltuvus süvenes/kujunes välja; e) õppida anti rohkem: õppija koormus oli suur; f) laste sotsiaalsed oskused kannatasid; g) koolipoolne suhtlus ja abi oli puudulik; h) lastel toimus taandareng (isiklik hügieen, režiim, liikumisharjumus, suhtlemine sõpradega, kooliväline tegevus; i) liiga palju videotunde ning laps ei pidanud üldse enam aega planeerima.

Õpetajate koroonateise laine DÕ kogemus oli mitmekülgne ja varieerus oluliselt, sisaldades nii positiivseid kui negatiivseid aspekte. Kahe DÕ laine tulemusel on saadud väärtuslikke õppetunde, mistõttu on õpitud tunduvalt paremini digikeskkondades ja digivahendistega hakkama saama, oskuslikumalt õppetööd korraldama ja planeerima, õpilaste individuaalseid vajadusi oma praktikas arvestama jm. Samuti näevad õpetajad õpilaste oskuste (digioskused, eneseregulatsioonioskused jt) arengut, kuigi arenguruumi on ka küllaga. Need arengud aitavad kahtlemata kaasa individuaalsete õpiteede kontseptsiooni rakendamisele. Õpetajad on pigem kriitilised riigipoolse asjade korraldamise suhtes, sh selgete sõnumite puudumine, segadus DÕ reguleerimisel. Kriitilise tähtsusega on õpetajate töökoormuse kasvu kompenseerimine ja DÕ vastavate töötingimuste loomine. DÕ jätkumine pikemas perspektiivis suurendab/võimendab

õpetajate hinnangul lõhesid hästi toimetulevate ja halvemini toimetulevate õpilaste vahel. Õpetajad nendivad, et on väga palju pingutanud DÕ õnnestumiseks, samas kui riigipoolne suhtumine ja meedia suhtumine tundub tihti ülekohtusena (süüdistused, õpetajate arvamuse mitteamestamine), mistõttu on õpetajate arvates taas tõusnud päevakorradele õpetajakutse maine.

Kokkuvõttes selgus mõlema õppeaasta uuringutest, et enamik õpilasi tuli distantsõppega toime ning ka väljakutsed olid mõlemal aastal üldjoontes samad: osadel õpilastel tekkis õppimisega raskusi, internetiühendus ei ole mõnedel juhtudel piisavalt hea ja tekkis ka terviseprobleeme, kuigi 2021. aastal oli rohkem probleemiks motivatsiooni langus. Distantsõppe üheks väljakutseks oli mõlemal õppeaastal lisaks veel ka akadeemiline ausus, see tähendab, et õpetajad ei võinud olla kindlad, et õpilased täidavad ise oma kodused ülesanded. Lastevanemad kippusid eriti nooremate laste eest kodutöid ära tegema. Õpilased on õppinud olulisi oskusi, sh kõige enam digioskusi, aga ka enesejuhtimise ja ajaplaneerimise oskusi. Pea pooled ei vajanud abi, kuid need, kes vajasisid, said seda õpetajalt individuaalselt ja/või abipersonaalilt. Enam võinuks olla tehnilist abi IT osas. Osale õppijaist meeldis, et sai kauem magada, kodus õppida, ise aega planeerida. Osal oli aga raske motivatsiooni leida. Praktilisi asju (aineid, huvikooli alasid) oli sõltuvalt nende spetsiifikast, veebis raskem õppida. Samas näited kehalisest kasvatuses ja käsitööst näitavad, et rakendati loovaid ja uudseid meetodeid.

3. Õpetajate, lastevanemate ja õpilaste tüpoloogია distantsõppes toimetuleku alusel

Nii õpetajate, lastevanemate kui õpilaste vastustes ilmnisid teatud mustrid distantsõppega seotud väljakutsetega hakkama saamises. Nendes mustrites oli võimalik näha üldist positiivsemat või negatiivsemat kogemust ja valmisolekut väljakutsete või probleemidega iseseisvaks toimetulekuks, teisalt usaldust ja koostöövalmidust partnerite suhtes ja kolmandaks, haavatavust kriisi negatiivsetest mõjudest. Tüpoloogiate moodustamiseks kasutasime klasteranalüüsi K-keskmiste meetodit. Selle rakendamiseks teisendasime kõik analüüsi sisendina kasutatavad küimustiku vastused samasuunalisteks skaleeritud (negatiivsest positiivseni) hinnanguteks kolmele küsimuste plokile: õppija enesejuhtimise tase, toimetulek distantsõppes ja selle mõjud tervisele ning heaolule ning valmisolek koostööks.

3.1. Õpetajate vastuste klasteranalüüs ja distantsõppes toimetuleku tüübid

Õpetajate distantsõppega toimetulekumustrite selgitamiseks kasutasime õpetajate hinnanguid õpilaste enesejuhtimisvõimekusele (iseseisvale eesmärkide seadmisele, aja planeerimisele ja ülesannete täitmisele), samuti õpetajate vabu vastuseid enda toimetulekule ja distantsõppe kogemusele ning distantsõppe psühholoogilise ja sotsiaalse mõju kohta. Vabad vastused kodeerisime distantsõppesse suhtumise ja mõjude kategooriate abil skaleeritud tunnusteks.

Mitme lahendiga klasteranalüüsi tulemusi võrreldes valisime nelja klastriga lahenduse, mis andis kõige selgema pildi õpetajate diferentseerumisest kolmel teljel: hoiakud õpilaste suhtes, hinnang iseenda toimetulekule ning hinnang distantsõppe mõjudele. Nende kolme telje alusel on võimalik esitada õpetaja distantsõppega toimetuleku järgmine tüpoloogია:

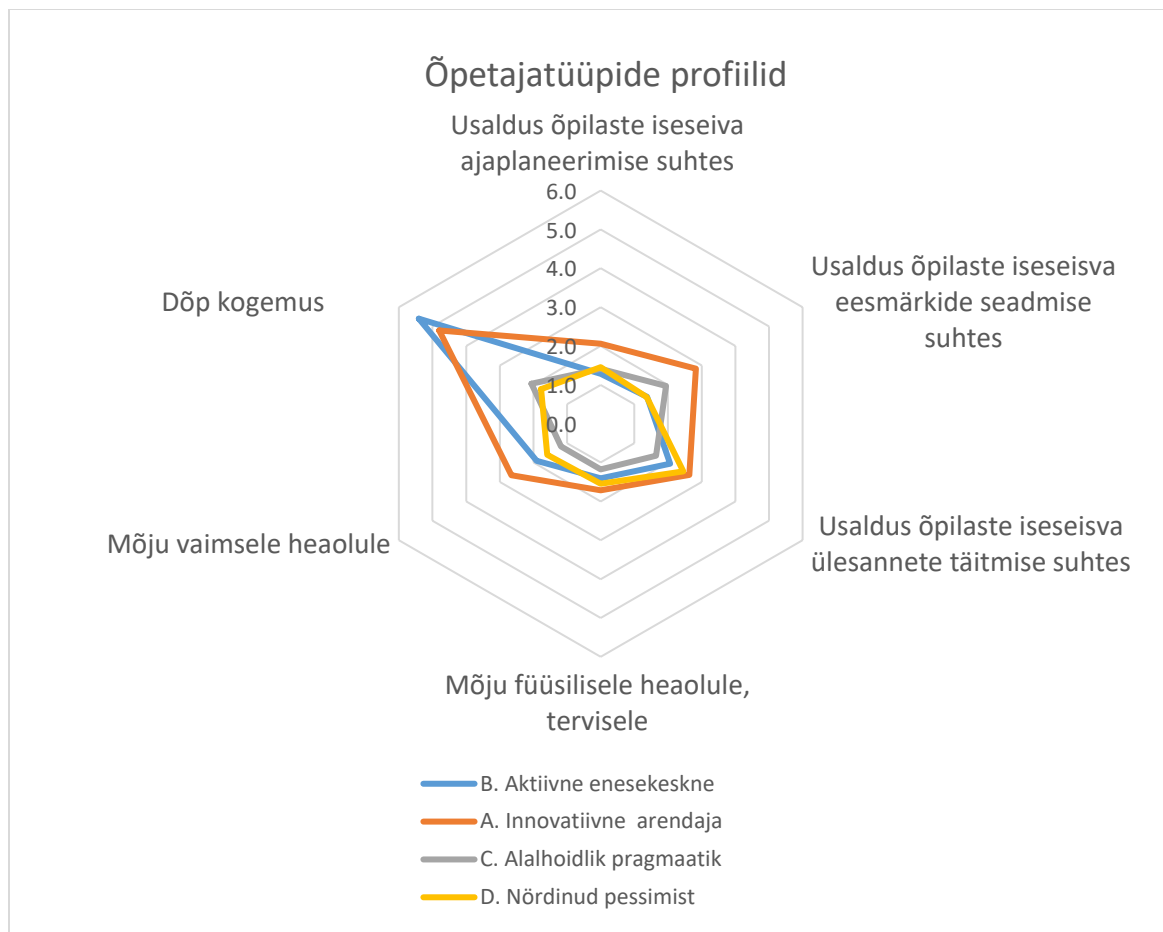
A tüüp (2. klaster): '**Innovatiivne arendaja**', distantsõppe ajal innukalt uute õppemeetodite ja tehnoloogiate omandamise ja arendamisega tegeleval, õpilaste enesejuhtimist toetav ja distantsõppe kogemuste kasutamist ka tavakoolis pooldav positiivne ja aktiivne tüüp. Sellesse tüüpi kuulus kolmandik (33%) meie küsimustikule vastanud õpetajatest.

B tüüp (1. klaster): '**Aktiivne enesekeskne**', kõrge enesehinnanguga, distantsõppe ajal ennast aktiivselt täiendanud, kuid õpilaste enesejuhtimise suhtes pessimistlik ning distantsõppe mõjude suhtes kriitiline tüüp. Sellesse tüüpi kuulus ka peaaegu kolmandik (30%) vastanutest.

C tüüp (3. klaster): '**Alalhoidlik pragmaatik**', oma tervise pärast muretsev ja õpilaste enesejuhtimisvõimet mitte usaldav, kuid nende pidevale juhendamisele ja kontrollimisele võimalikult säästlikult oma energiat kulutav, distantsõppe suhtes eitaval seisukohal olev alalhoidlik tüüp. Sellesse tüüpi kuulus iga kuues (16%) meile vastanud õpetaja.

D tüüp (4. klaster): '**Nördinud pessimist**', distantsõppes kurnatud ja nõrdinud, õpilaste kontrollimisele ja ülesannetega hakkama saamisele palju energiat kulutav, kuid nii õpilaste kui enda hakkama saamise suhtes pessimistlik tüüp. Selle tüübi tunnustega oli viiendik (21%) meile vastanud õpetajatest.

Klasteranalüüsi põhjal kujunenud tüpoloogiat klasteranalüüsi sisendtunnuste keskmiste alusel illustreerib joonis 3.1. Allpool järgnevas käsitluses tutvustame detailsemalt nii iga tüübi aluseks saanud klatri sisulisi iseärasusi kui ka taustatunnuseid.

Joonis 3.1. Õpetajatüüpide profiilid DÕP tingimustes toimetuleku klasteranalüüsi põhjal (klastrite sisendtunnuste keskmiste võrdlus)

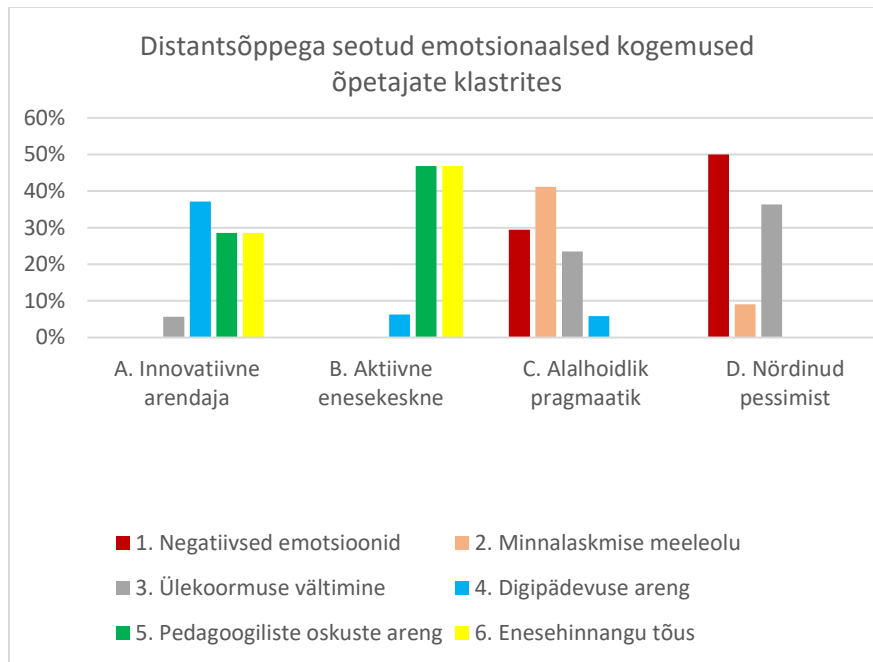
Õpetajate *distantsõppega seotud emotsionaalse kogemuse* iseloomustamiseks moodustasime nende vabade vastuste alusel 6 kategooriat, mille reastamisel negatiivsetest positiivseteni kujunes distantsõppega seotud positiivsete ja negatiivsete kogemuste skaala väärtustega 1-6. Selle tunnuse väärtuste osakaal eristasid õpetajate klastreid kõige ilmekamalt (vt tabel 3.1. ja joonis 3.1). Võime öelda, et **klasteranalüüs tõi esile õpetajate distantsõppe emotsionaalse kogemuse polariseerumise**. Ühele poole jäävad klastrid A ja B, kus distantsõpet kogeti kui väljakutset arengule, teisele poole aga klastrid C ja D, kus distantsõpet kogeti pigem kui rasket katsumust (joonis 3.2.)

Tabelist 3.1. on näha, et küsimustikule vastajate seas domineerisid distantsõppes hästi hakkama saanud tüüpidesse A ja B kuulunud õpetajad (63%). Siiski esindas rohkem kui kolmandik vastanud õpetajatest (37%) pigem negatiivseid kogemusi (tüübid C ja D). Kuna meie küsitluses

polnud tegemist statistiliselt esindusliku juhuvalimiga, võivad kogu õpetajaskonnas nende klastrite proportsioonid muidugi erineda. Küll aga võime olla kindlad, et sellise profiiliga klastrid iseloomustavad hästi õpetajaskonnas ilmnevaid erinevaid positsioone distantsõppe suhtes.

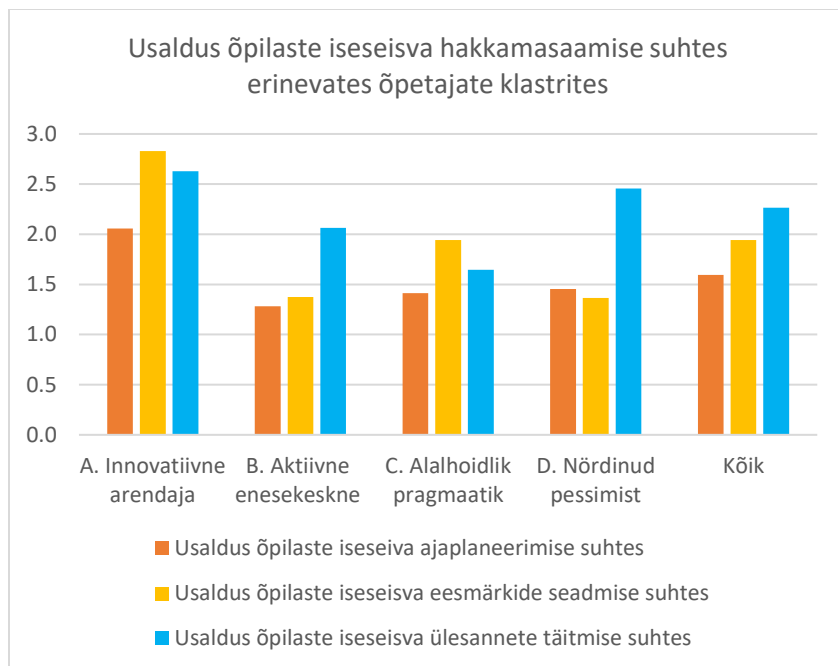
Tabel 3.1. Õpetajate DÕ kogemuse kategooriate mainimise osakaal erinevates klastrites

DÕ isikliku kogemuse kategooriad skaalal 1-6	Õpetajate distantsõppes toimetuleku klastrid				Kategooria % kõigi vastajate seas
	A. Innovatiivne arendaja	B. Aktiivne enesekeskne	C. Alalhoidlik pragmaatik	D. Nördinud pessimist	
1. Negatiivsed emotsioonid (protest, nördimus)	0%	0%	29%	50%	15%
2. Distantseerumine. minnalaskmismeeleolu	0%	0%	41%	9%	8%
3. Ülekoormuse vältimine, enesekaitse	6%	0%	24%	36%	13%
4. Digipädevuse areng, uute võimaluste leidmine	37%	6%	6%	0%	15%
5. Pedagoogiliste oskuste areng	29%	47%	0%	0%	24%
6. Enesehinnangu tõus, eneseuhkus	29%	47%	0%	0%	24%
Vastajate arv klastrites	35	32	17	22	106
% Vastanud õpetajatest	33.0%	30.2%	16.0%	20.8%	100.0%

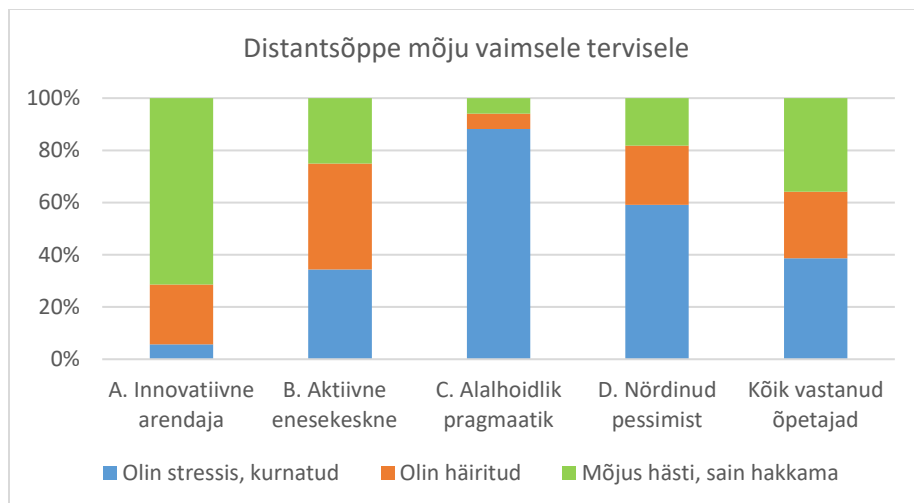
Joonis 3.2. DÕ emotsionaalse kogemuse polariseerumine õpetajate klastrites

Teiseks klastrite põhidimensiooniks oli *õpetajate hoiak õppijate enesejuhtimisvõime suhtes*, mille kohta esitasime kolm küsimust: hinnang aja planeerimisele, hinnang oma iseseisvale eesmärkide seadmisele ja täitmisele ning hinnang oma iseseisvale ülesannete täitmisele toimetulekule. Vastused neile küsimustele teisendasime klasteranalüüsi jaoks 3-pallistele skaaladele, kus 1 tähistas täiesti negatiivset arvamust õpilaste suutlikkusest iseseisvalt õppimisega toime tulla, 2 – ettevaatlikku hoiakut, mõningast usaldust ja 3 – suurt usaldust, tugevat usku õpilase enesejuhtimisvõimesse (vt joonis 3.3). Jooniselt 3.3. näeme, et ainsana on innovatiivsete arendajate A-klastris usaldus õppijate enesejuhtimise kõigi aspektide suhtes keskmisest kõrgem, mis loob soodsa pinnase distantsõppe võimaluste paremaks kasutamiseks ka tulevikus. Keskmisest veidi suuremat lootust, et õpilased suudavad neile antud ülesandeid iseseisvalt täita, leidub ka B ja D tüübis, kuid samal ajal iseloomustab neid klastreid vähene usk õpilaste iseseisva ajaplaneerimise ja eesmärkide püstitamise suutlikkusse. D tüüpi iseloomustabki distantsõppes õpetajale langeva kaugjuhtimise koormaga mitte toimetulemisest tingitud stress. Liigest pingutamise hoiduvas ja käegalöömisele kalduvas C-klastris on aga keskmisest vähem usku õppijate enesejuhtimise võimesse kõigis aspektides, mistõttu peetakse paratamatuks distantsõppe kehvemaid tulemusi ja tavaõppe ainuvõimalikkust.

Joonis 3.3. Usaldus õppijate enesejuhtimisvõime suhtes õpetajate erinevates tüüpides

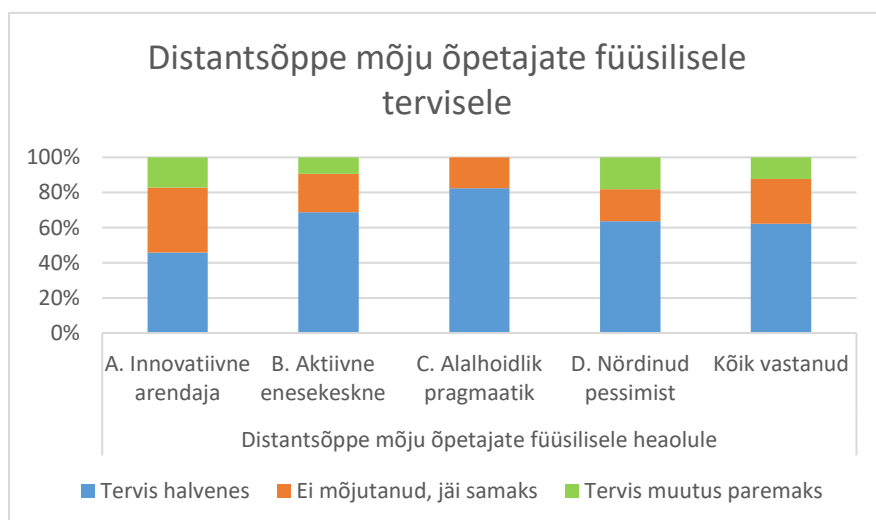
Õpetajate hoiakuid mõjutas oluliselt distantsõppe mõju nii vaimsele kui füüsilisele enesetundele. Kõige suuremas stressis on olnud need õpetajad, kellel on kurta ka tervisemuresid. Aktiivset enesekeskset B-tüüpi iseloomustab küll mõningane häiritus välistest teguritest, nagu töötingimused, arvutitõrked, segased sõnumid ja vastukäivad korraldused, mis aga ei varjuta tema üldist rahulolu oma arengu ja toimetulekuga distantsõppe ajal. Needsamad häirivad tegurid aga tekitavad hoopis rohkem negatiivseid tundeid ja stressi D-tüübis. Kolmanda C-tüübi suurem püüd vältida ülekoormust on seotud ka madalama stressitaluvusega, samas kui tegus ja innovatiivne A-tüüp on stressi suhtes immuunne (vt joonis 3.4).

Joonis 3.4. Distsantsõppe mõju õpetajate vaimsele heaolule erinevates õpetajatüüpides

Võrreldes aga distantsõppe mõju õpetajate füüsilisele heaolule, tervisele, tuleb nentida, et tugev negatiivne mõju ilmneb kõigis klastrites, kuid siiski mitte samal määral. Kõige enam on tervisehädadega kimpus alalhoidlikud pragmaatikud. Samas on kõige aktiivsemas innovatiivses A-klastris ja üllatuslikult ka kõige negativistlikumas ja nõrdinud D-klastris koguni 17-18% ehk iga viies-kuues vastaja leidnud, et distantsõppe ajal kodus töötamise ja vabama ajakasutuse mõjul on tema tervis muutunud paremaks (vt joonis 3.5).

Joonis 3.5. Distsantsõppe mõju õpetajate tervisele erinevates õpetajatüüpides

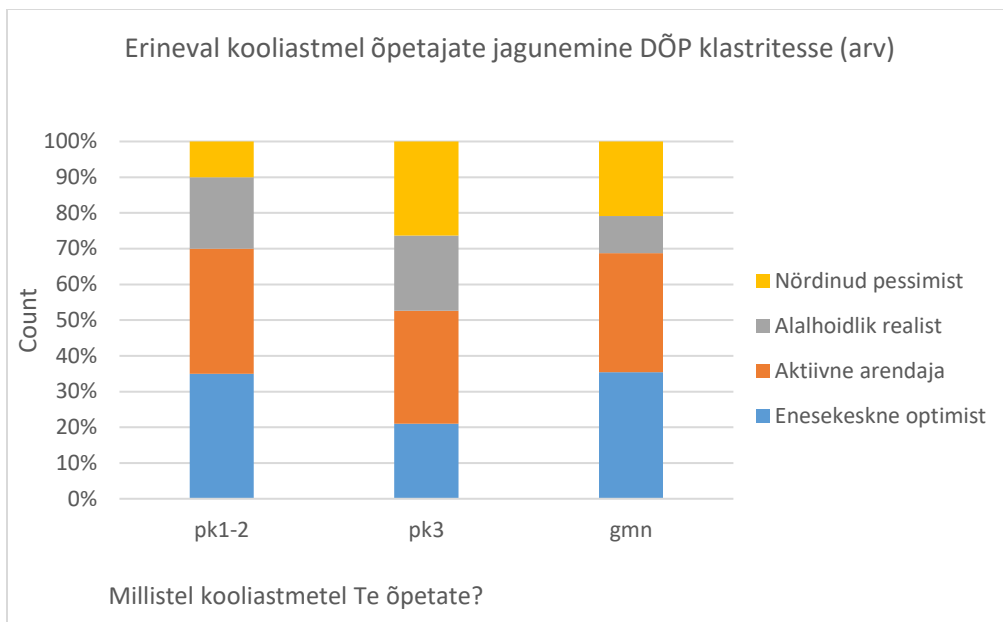
Võimaliku vastuse küsimusele, miks on nõrdinud ja stressis D-tüüp tervise poolest paremas seisus kui samuti stressi all kannatav alalhoidlik ja pragmaatiline C-tüüp, leiame siis, kui

vaatame klastrite seotust maalise või linnalise keskkonnaga (tabel 3.2). Nimelt moodustavad D-tüübist kõige suurema osa (50%) maakoolide õpetajad, kellele distantsõpe andis rohkem liikumise ja looduses oleku võimalusi, samas kui teistes tüüpides on maakoolide õpetajaid alla 30% (ka vastuse 'muu' on andnud põhiliselt linnas asuvate erakoolide õpetajad). Samas oli linnakoolide õpetajaid vastanute seas ka keskmiselt rohkem kui maakoolide õpetajaid, mis seletab ka nende suuremat esindatust kolmes klastris.

Tabel 3.2. Õpetajate klastrite seos maa või linnaga

	Innovaatiline arendaja	Aktiivne enesekeskne	Alalhoidlik pragmaatik	Nördinud pessimist	
linnakool	66%	72%	53%	50%	62%
maakool	23%	25%	29%	50%	30%
muu	11%	3%	18%	0%	8%
	100%	100%	100%	100%	100%

Kui vaatleme ka klastrite seotust erinevatel kooliastmetel õpetamisega (vt joonis 3.6), siis põhikooli 1 ja 2 astmel õpetavatest vastajatest kuulus rõõmustavalt suur osa aktiivsetesse õpetajatüüpidesse A ja B (kokku on neid siin 70%), kes on ise häälestatud aktiivsele enesearendamisele ning uute õppevormide otsingutele ning on otsinud ka distantsõppes võimalusi laste paremaks motiveerimiseks ja hakkama saamiseks. Põhikooli kolmandal astmel õpetanud vastajate seas leidub aga suhteliselt suur osa negatiivse isikliku kogemusega C või D tüüpi vastanuid. Aktiivses enesekeskses klastris B on väikeses ülekaalus gümnaasiumiõpetajad (53%), kellele distantsõppe aeg pakkus rohkem vabadust enesearenduseks. Aga ka distantsõppe suhtes väga negatiivselt häälestatud klastris D õpetavad 22-st vastanust tervelt 20 põhikooli kolmanda astme või gümnaasiumi tasemel. Innovatiivseid arendajaid on aga rõõmustavalt võrdsel määral, kolmandiku võrra jagunud kõigile kooliastmetele. Seega ei saa öelda, et distantsõppe kogemus oleks üheselt seotud sellega, millisel kooliastmetel õpetajatega on tegu.

Joonis 3.6. Õpetajatüüpide esinemine erineval kooliastmel

Võrreldes aga õpetajateklastrite keskmist vanust hakkab silma, et keskmise vanuse ja aktiivsuse järgi reastusid klastrid mõnevõrra üllatuslikult: kõige aktiivsemad olid vanemad klastrid ja rohkem hädas ja passiivsemad olid nooremas vanuses klastrid (vt tabel 3.3.)

Tabel 3.3. Õpetajaklastrite keskmine vanus

Õpetajatüübid	Keskmine vanus
A. Innovatiivne arendaja	54
B. Aktiivne enesekeskne	51
C. Alalhoidlik pragmaatik	49
D. Nõrdinud pessimist	46
Kõik	50

Väärrib eraldi rõhutamist, et meie küsitluse põhjal kriisis kõige paremini toime tulnud, kõige innovatiivsema A- klastri keskmine vanus ei ole mitte ootuspäraselt keskmisest noorem, vaid hoopis kõige vanem.

Kui vaadelda ülaltoodud õpetajaklastreid kui **hariduspoliitika ning kommunikatsiooni sihtrühmi**, siis **A-klastri kõrgendatud nõudlikkus hariduse juhtimise kvaliteedi, kavandatavate uuenduste ratsionaalsuse ja nii õpetajate kui õppijate aja efektiivse kasutamise suhtes muudab selle klastri esindajad hinnatud koostööpartneriteks, keda peaks laiemalt kaasama kõigisse kavandatavatesse muutustesse**. Oleks mõistlik ka tavaõppes jätkamise puhul tunnustada ja toetada A klastri aktiivset valmisolekut rakendada oma pedagoogilisi kogemusi ja tehnoloogilisi oskusi õppijate enesejuhtimisvõime arendamiseks ning uute digitehnoloogial põhinevate õppevormide katsetamiseks.

Aktiivseks osalemiseks muutuste elluviimisel on valmis ka B-klastri. **Selle õpetajatüübi puhul on esiplaanil õpetajatele koolis pakutavad võimalused arenguks ja eneseteostuseks**. Teda motiveerib õpetaja ja õpilaste koosloome ja vastastikune usaldus, talle on tähtis õpilaste, õpetajate ja lastevanemate vaheline koostöö.

C klastriks on keskseks õpetaja enda turvalisus, vaimne ja füüsiline heaolu, mida ohustab nii ülekoormatus uute ülesannete ja kohustustega, kuid ka närviline õhkkond, tunnustuse ja toetuse puudumine. **Selle klastri esindajatele on omane igas muutuses näha veelgi suurema ülekoormuse ohtu**.

D klastri puhul on negatiivsete emotsioonide ja muutustele vastuseisu allikaks sageli just juhtimise ja kommunikatsioonivead, **kaootiline infojagamine, vastukäivad korraldused ning justnagu üleöö õpetajale kaela sajavad uued reeglid ja nõudmised**.

Õpetajate ülekoormuse ja läbipõlemise vältimisele ja stressi vähendamisele tuleks kõigis tehnoloogistes uuendustes pöörata senisest palju suuremat tähelepanu. A-klastri kogemused näitavad, et õpetajate ülekoormust saab ennetada tehnoloogiliste lahenduste abil, näiteks arendades ühiseid lihtsamini hallatavaid digiõppe platvorme, pakkudes õppijate automatiseeritud enesekontrolli võimalusi ja luues diferentseeritud ja individualiseeritud õpet hõlbustavaid algoritme ja õppeprotsessi elektroonilise monitoorimise ja hindamise süsteeme.

Kõiki klastreid silmas pidades tundub aga tehnoloogiliste uuenduste rõhutamisest olulisem inimliku usalduse ja loomingulise koostöö õhkkonna saavutamine ja hoidmine nii koolides kui

hariduse juhtimises. Uue haridusstrateegia eduka elluviimise eelduseks on laiapõhjalise dialoogi arendamine kõigi õpetajatega, mitte ainult A-klastri eestvedajatega, vaid ka B-klastri kriitikute ning C ja D klastri pessimistidega. Samas **oleks vääär ka vastupidine tendents, kus poliitilisi otsuseid hakkavad eeskätt mõjutama kõige valjuhäälsema D-klastri negatiivsed hoiakud ning end tunnevad kõrvale jäetuna need, kes on uuendusteks valmis ja ootavad edasiminekut.**

3.2. Lastevanemate tüpoloogia nende suhtumise põhjal oma laste toimetulekusse distantsõppe perioodil

Lastevanemate tüpoloogia koostasime analoogselt õpetajatega kolme dimensiooni alusel: 1) lapsevanema hinnang lapse enesejuhtimisvõimele: iseseisvale eesmärkide seadmisele, ajaplaneerimisoskusele ja ülesannete täitmisele; 2) lapsevanema roll lapse koduses õppimises juhendajana, suunajana, kontrollijana ja tema koostöö õpetajatega; 3) lapsevanema emotsionaalne kogemus distantsõppe perioodist (vabade vastuste analüüsi põhjal) ning hinnang distantsõppe mõju kohta vanemate ja laste vaimsele ja füüsilisele heaolule ning peresuhetele. Nii nagu õpetajate puhul, teostasime ka lastevanemate vastuste puhul klasteranalüüsi jaoks eelneva ümberkodeerimise. Nimetatud dimensioone esindavate tunnuste töötlemisel K-keskmiste meetodil moodustus neli lastevanemate klastrit ehk tüüpi.

A-tüüp: Toetav partner (31%) optimistlik, õpetajate suhtes positiivne, laste iseseisvust toetav ja nendega koos arenev.

Lapsed pidid iseseisvamaks saama. Ise jõudsin arusaamisele, mida vanem laps tulemuste parandamiseks (ka tavaõppe ajal) vajab. Eelnevalt ei olnud see selge, läbi distantsõppes kogu aeg asja kõrvalt nähes sain aru.

B-tüüp: Nõudlik kontrollija (18 %) sooviks näha lapses rohkem iseseisvust, kuid last vähe usaldades hoiab tema ajakasutusel ja õppimisel silma peal, vajadusel abistades ja juhendades ning tehtud töid kriitiliselt üle vaadates.

Eelkõige kurnatus ja ülekoormus, hoida enda tööasjad korras, jälgida pidevalt, et lapsed koolitööga tegeleks, mitte ei mängiks ja vaataks muid videoid jne. Kõigepealt tuleb täita kohustused ja seejärel tuleb lõbu.

Iseseisvuse ja tegu-tagajärg õpe sai valutult selgeks. Vastutus töö eest: tee kohe maksimaalse tähelepanuga, siis ei pea tegelema ümbertegemistega. Ajaplaneerimine ja tähelepanu koondamine muutusid paremaks.

C-tüüp: Mittesekkuv (26%) distantsõppe suhtes negatiivselt häälestatud, õpetajate hakkama saamise peale lootev, lapse õppimisse mittesekkuv.

Kuna laps juba 9. klassis, siis saab 90% toime ise ja mina sain oma kodukontori töid teha. Kahju, et spordiklubid olid kinni, aga enam vähem suutsin ikka kodus ja õues ja iseseisvalt sporti teha.

D-tüüp: Stressis rabeleja (25%) lapse õppimisega pidevalt tegelev, distantsõppest füüsiliselt ja vaimselt kurnatud, kooli ja õpetajate suhtes rahulolematu.

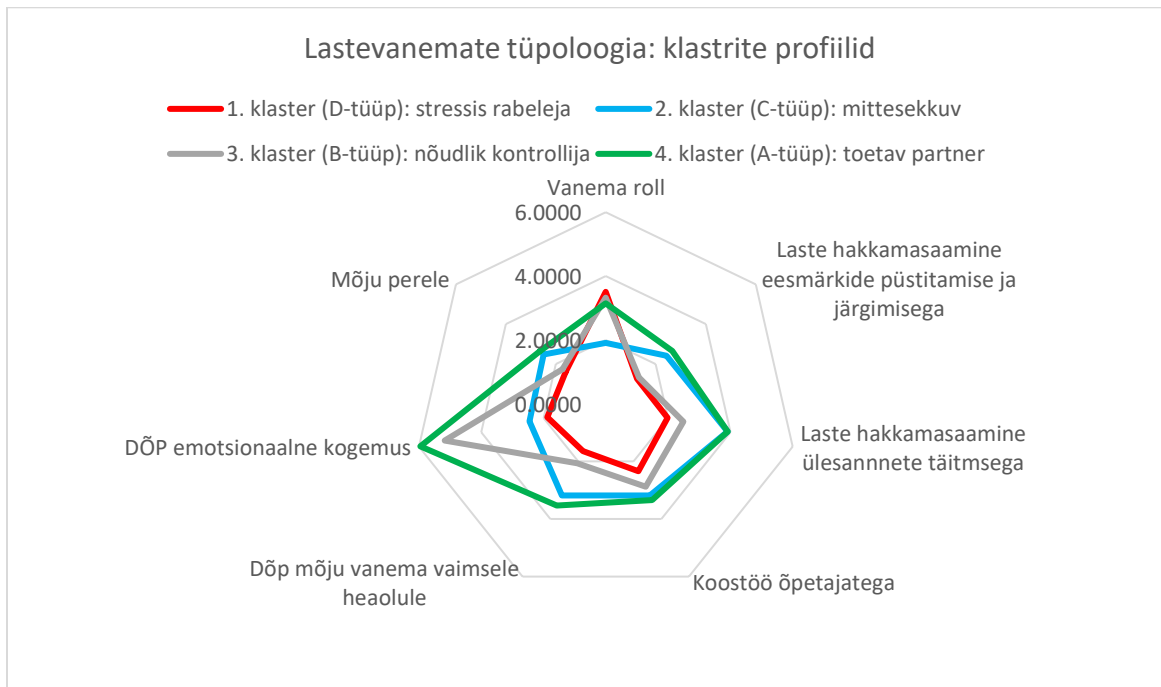
Depressioon, ülekoormus, arvutitundide suur hulk ei olegi aastaga kohe tappev, aga see jätab jälje pikkadeks järgnevateks aastateks.

Tabel 3.4. Klasteranalüüsi sisendiks olevate tunnuste keskmised klastrites

	D-tüüp: stressis rabeleja	C-tüüp: mittesekkuv	B-tüüp: nõudlik kontrollija	A-tüüp: toetav partner	Kõik vastanud
Vanema roll	3.51	1.91	3.33	3.15	3.09
Iseseisev ajaplaneerimine	2.00	3.82	2.60	3.98	2.97
Ülesannete täitmine	1.98	3.91	2.49	3.91	2.94
Iseseisev eesmärkide püstitamine	1.25	2.42	1.33	2.66	1.83
D-õppe emotsionaalne kogemus	1.88	2.45	5.17	5.96	3.85
Mõju perele	1.61	2.48	1.73	2.64	2.05
D-õppe mõju lapse tervisele	1.42	1.79	1.47	1.91	1.62
D-õppe mõju vanema vaimsele heaolule	1.64	3.18	2.06	3.53	2.49

Koostöö õpetajatega	2.34	3.18	2.88	3.34	2.88
---------------------	------	------	------	------	------

Joonisel 3.7 on näha nelja klasteri eristuvaid profiile moodustajatunnuste keskmiste (vt tabel 3.4.) alusel.

Joonis 3.7. Lastevanemate klasterite profiilid sisendtunnuste keskmiste alusel

A ja B tüüpe (klastrid 4 ja 3) ühendab vanemate aktiivsem osalus ja samas positiivsem emotsionaalne häälestus distantsõppes hakkama saamise suhtes, eristab aga usalduse määr laste iseseisvasse hakkama saamisesse, mis on A-tüübil suurem, lisaks sellele on distantsõppe erinev mõju peresuhetele ning vaimsele heaolule A-tüübi puhul samuti positiivsem. Vanemarollis on kõige rohkem pingutanud D-tüüp, keda seejuures iseloomustab laste väga madal iseseisva ajaplaneerimise ja ülesannetega toimetuleku tase ja samas ka koostöö puudumine õpetajatega, mistõttu selle tüübi puhul on distantsõppel olnud äärmiselt kurnav emotsionaalne ja ka füüsiline mõju.

Omapärane on C-tüüp, keda iseloomustab ühelt poolt tugev usaldus laste enesejuhtimisvõimesse (mis võib muidugi olla ka legitimeerivaks katteks nende eemalehoidmisele laste õppimisega

seotud probleemidest) ja kindlus väljakutsetega hakkama saamises, teisalt aga väga passiivne, isegi kohati ükskõikne suhtumine vanemarolli ning distantsõppe emotsionaalse kogemuse negatiivsus, mis on suunatud põhiliselt koolile ja riigile.

Kõige olulisemaks lastevanemate käitumise eristajaks distantsõppe ajal oli nende osalemisviis oma lapse kooliülesannete täitmisel: kas nad jätsid lapsed omapead, sekkusid ainult otsesel vajadusel (näiteks internetitõrke korral), kontrollisid aeg ajalt või pidevalt seda, kuidas koolitöö edeneb, andsid vajadusel nõu ja juhendasid, õppisid pidevalt lapsega koos kas häda sunnil või siis olles lapsele partneriks ja arenedes koos temaga (vt tabel 3.6.). Lastevanemate rolli kujundas suurel määral nende hoiak laste enesejuhtimise võime suhtes, mille kohta küsisime nende hinnangut kolmes aspektis: laste hakkama saamine õppimisel iseseisvalt eesmärkide seadmisega ja ellu viimisega, ajaplaneerimise oskus ning iseseisev toimetulek ülesannete lahendamisega.

Tabel 3.5. Lastevanemate osalemine lapse õpitegevustes lastevanemate erinevate klastrite puhul

Lastevanemate osalemise tüübid (klastrid) laste koduses õppimises					
	A: toetav partner	B: nõudlik kontrollija	C: mitte-sekkuv	D: stressis rabeleja	Kõik
Laps ei vajanud abi, oli iseseisev	26%	4%	45%	3%	16%
Usaldas last, nõustas vajadusel	21%	35%	36%	10%	24%
Aitas vajadusel, aeg-ajalt kontrollis	2%	4%	3%	31%	12%
Pidev aitamine ja kontroll	17%	39%	12%	44%	30%
Õppis ja arenes koos lapsega	32%	18%	3%	12%	17%
Vastajate arv klastris	47	49	33	59	188
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Üldiselt oli meile vastanud lastevanematest enamus veendunud, et laste enesejuhtimise võime ei ole kuigi suur ja lapsed vajavad koduses õppimises kas juhatuset aja planeerimisel, otsest abi ja nõustamist ülesannete täitmisel või/ja lapsevanema pistelist või pidevat kontrolli. Klasterite vahelisi erinevusi laste enesejuhtimisvõime hindamisel on näha tabelist 3.7.

Tabel 3.6. Lastevanemate hinnatud oma laste hakkama saamisele iseseisva ajaplaneerimise, eesmärkide püstitamise ja ülesannete täitmisega

Kuidas teie lapsel õnnestub:		Lastevanemate tüübid (klastrid)				Kõik
		D. Stressis rabeleja	C. Mitte-sekkuv	B. Nõudlik kontrollija	A. Toetav partner	
Iseseisev ajaplaneerimine	1-Halvasti	75%	24%	44%	15%	43%
	2-Keeruline, iga laps isemoodi	19%	6%	44%	13%	21%
	3-Hästi	7%	70%	13%	72%	36%
Eesmärkide iseseisev püstitamine	1-Ülevaade puudub	93%	4%	73%		24%
	2-Keeruline	7%	58%	27%	71%	52%
	3-Hästi, raskusteta		38%		29%	23%
Ülesannete iseseisev täitmine	1-Halvasti	69%	3%	53%	4%	37%
	2-Kuidas kunagi	27%	21%	35%	19%	26%
	3-Hästi	3%	76%	12%	77%	37%
		100%	100%	100%	100%	100%

Tabeli 3.6. põhjal võib öelda, et vanematele näib kõige kriitilisem just laste iseseisva eesmärkide püstitamise oskus. Kõige enam paistab sellesse usku olevat laste õppimisse mittesekkuvatel lastevanematel (C-tüüp). Nii C-tüübil kui ka oma lastele dialoogipartneriks olevatel vanematel (A-tüüp) tundubki olevat kõige rohkem usku laste iseseisvasse eesmärkide seadmisesse ja nad tajuvad seda ka kui kõige keerukamat väljakutset. Seevastu laste õppimist ka pisiasjades

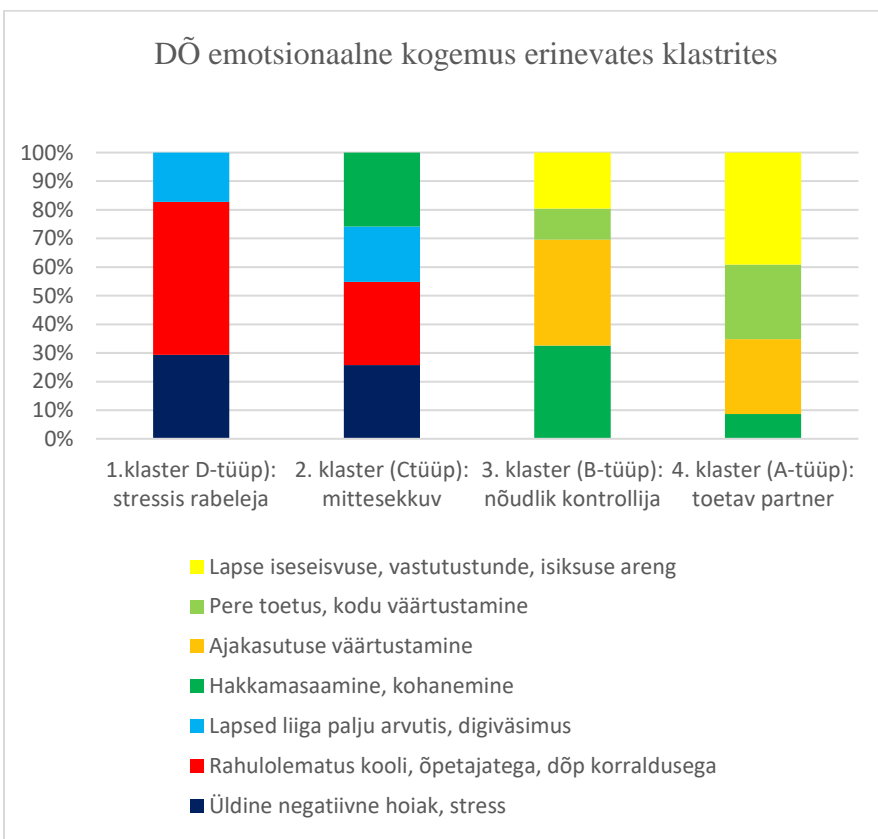
kontrollivate vanemate jaoks (tüübid B ja D) on laste iseseisvus eesmärkide seadmisel jäänud tahaplaanile. Valdav enamus nende klastrite lastevanematest tunnistab ka, et neil ei ole sellest ülevaadet.

Selle alusel, millised olid nende distantsõppega seotud isiklikud emotsionaalsed kogemused, jagunesid lastevanemate tüübid kahte lehte (vt. tabel 3.7.)

Tabel 3.7. Lastevanemate hoiakud ja emotsionaalne distantsõppe kogemus (vabade vastuste sisu klassifitseerimise tulemus)

		Lapsevanema digiõppes toimetuleku tüüp				Kõik
		D. Stressis rabeleja	C. Mittekuv	B. Nõudlik kontrollija	A. Toetav partner	
DÕ emotsio- naalne koge- mus	Üldine negatiivne hoiak, stress	29.3%	25.8%			13.8%
	Rahulolematus kooli, õpetajatega, DÕ korraldusega	53.4%	29.0%			22.1%
	Lapsed liiga palju arvutis, DÕ väsimus	17.2%	19.4%			8.8%
	Hakkamasaamine, kohanemine		25.8%	32.6%	8.7%	14.9%
	Ajaplaneerimise väärtustamine			37.0%	26.1%	16.0%
	Pere kokkuhoidmine, kodu väärtustamine			10.9%	26.1%	9.4%
	Lapse iseseisvus, vastutustunne, isiksuse areng			19.6%	39.1%	14.9%
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

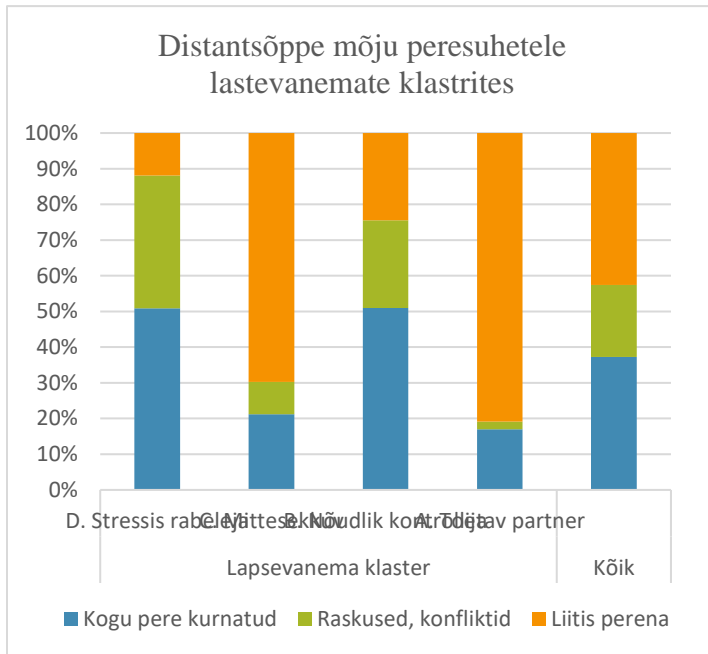
Lastevanemate kogemuste polariseerumist positiivse ja negatiivse suhtumise alusel toob hästi esile joonis 3.8. **Kõige positiivsemalt häälestatud A-tüübi puhul torkab ühelt poolt silma kõige suurem usk laste arenguvõimesse ja iseseisvusesse ning ka kõige tugevam kodu ja pere väärtustamine distantsõppega seotud raskuste ületamisel.** Mõlema positiivsete distantsõppe kogemustega silma paistva tüübi ühiseks jooneks on ka rõhuasetus õigele ajaplaneerimisele. Negatiivse häälestusega tüübid C ja D on mõlemad kriitilised kooli ja riigi tegevuse suhtes DÕ korraldamisel ning pahased lastele pealesunnitud arvutikasutuse üle, kuid mittesekkuvasse tüüpi C kuuluvad lastevanemad on veendunud oma laste keskmisest paremas enesejuhtimise võimekuses, nad on kindlad nii enda kui laste hakkamasaamises. Seega ei vaeva tüüp C ennast eriti laste koolimuredega, jättes selle õpetajate hooleks. Sellest täiesti erinev on stressis rabeleva D-tüübi hoiak, kes on ülepeakaela mässitud laste hakkama saamise probleemidesse ja kurdab koolist saadava toe vähesuse ja riigi ükskõiksuse üle.

Joonis 3.8. Lastevanemate tüüpide hoiakute polariseerumine

Küsisime lastevanematelt ka seda, kuidas distantsõppe aegne olukord on mõjutanud nende peresuhteid. Saadud tulemus näitab kujukalt **laste parema enesejuhtimisvõime seost (tüübid A**

ja C) positiivse ja toetava koduse õhkkonnaga (vt joonis 3.9). Samas on stressis rabelejatel tüübis D kõige pingelisemad, distantsõppest räsitud peresuhted. Samuti on ka laste iseseisvat toimetulekut kehvaks pidavate ja õppimise pideva kontrollimisega ametis olevate vanemate (tüüp B) hinnang koroonakriisi mõjust nende peresuhetele valdavalt kriitiline.

Joonis 3.9. Distantsõppe mõju peresuhetele

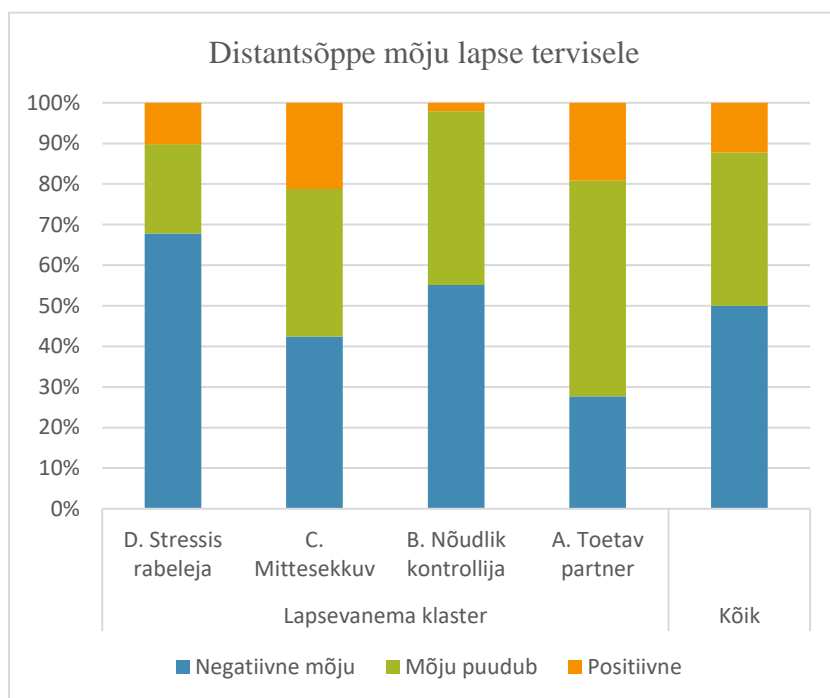
Samalaadset tendentsi näeme ka lastevanemate vastustes küsimusele kooli ja kodu suhete kohta (vt tabel 3.9.): kui parema enesejuhtimisvõimega õpilaste vanemad (tüübid A ja C) kiidavad koostööd õpetajatega väga heaks ja said vajadusel alati abi, siis **kõige suuremates raskustes olevas D-tüübis tunduvad ka suhted õpetajatega, nii nagu ka suhted peres olema kõige pingelisemad, 57% sellest klastrist leidis, et suhted õpetajatega ei olnud eriti head või koostöö puudus.**

Tabel 3.8. Hinnang kodu ja kooli koostööle erinevates lastevanemate tüüp

		Lapsevanema tüüp				Kõik
		D. Stressis rabeleja	C. Mittesekkuv	B. Nõudlik kontrollija	A. Toetav partner	
Koostöö õpetajatega	Koostöö puudus	15%		2%		5%

	Kuidas kunagi, mitte eriti hea	42%	12%	22%	4%	22%
	Vajadusel sai alati abi	36%	58%	61%	57%	52%
	Väga hea	7%	30%	14%	38%	21%
		100%	100%	100%	100%	100%

Küsimusele, kuidas mõjutas distantsõpe nende laste tervist, kurtis peaaegu 70% stressis rabelejate klastrisse kuuluvaid vanemaid, et DÕ on nende laste tervisele halvasti mõjunud. Vastupidiselt toetavate peresuhete ja lastega hea kontaktis olevate lastevanemate arvamusele, sest 80% sellest klastrist väitis, et distantsõppel negatiivne mõju puudus või oli koguni positiivne mõju (vt joonis 3.10).

Joonis 3.10. Hinnang distantsõppe mõjule lapse tervisele

Olulise teemana tõstatus koroonakriisi ajal ka DÕ negatiivne mõju laste **vaimsele heaolule**. Siingi on **suur erinevus erinevate lastevanemate tüüpide arvamustes** (vt tabel 3.9.). Kui lapsi toetavad või mittedesekkuvad A ja C tüübi vanemad kinnitasid, et kodune õpe vähendas laste

stressi ja mõjus positiivselt, siis oma kohustuste koorma all rabeleva tüübi D lastevanemate arvates, nagu ka oma lapsi pidevalt kontrolliva nõudliku tüübi B esindajate suure osa meelest, olid lapsed DÕ-st depressiooni viidud, kusjuures just neis tüüpides rõhutati ka sõpradest lahusoleku negatiivset toimet laste tervisele.

Tabel 3.9. Distantõppe mõju laste vaimsele heaolule erinevasse tüüpi kuuluvate lastevanemate arvates

	Lapsevanema klaster				Kõik
	D. Stressis rabeleja	C. Mitte-sekkuv	B. Nõudlik kontrollija	A. Toetav partner	
Depressioon	36%	12%	33%	4%	23%
Sõpradest lahusolek	27%	12%	33%	11%	22%
Mõju puudus	15%	27%	14%	23%	19%
Tore, stressivaba	22%	48%	20%	62%	36%
	100%	100%	100%	100%	100%

Ei saa jätta mainimata, et sama tendents ilmnis ka vanemate hinnangutes DÕ mõju kohta nende enda tervisele: kui distantõppes hästi toime tulevate laste vanemad A- ja C-tüübist ei kurda oma tervise üle või isegi kiidavad, et kodusõpe on nende tervisele hästi mõjunud, siis stressis rabeleva D-tüübi valdav enamus ning veidi vähemal määral ka laste õppimise üle pidevat kontrolli ja järelaitamist teostavast B-tüübist üle poolte kurtsid distantõppe ajal tervise halvenemist (vt tabel 3.10).

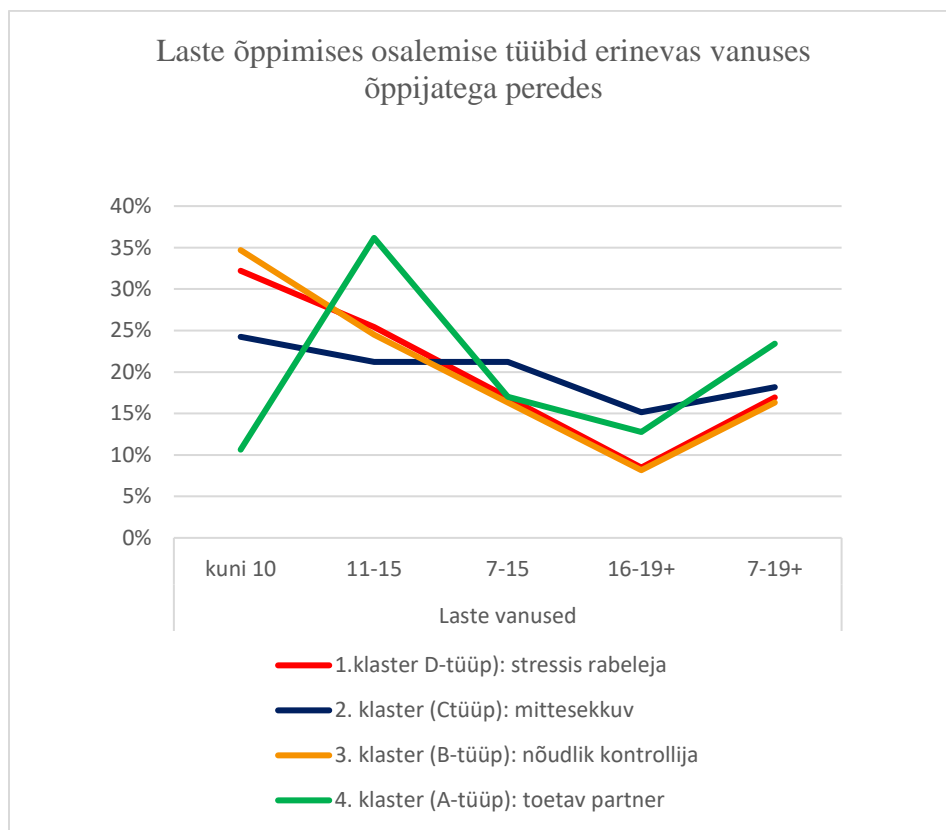
Tabel 3.10 Distantõppe mõju lastevanemate vaimsele heaolule

	Lapsevanema klaster				Kõik
	D. Stressis rabeleja	C. Mitte-sekkuv	B. Nõudlik kontrollija	A. Toetav partner	
Üldine häiritus, stress	66%	3%	47%	2%	34%
Häiris arvutis olemine, Internet	5%	21%	18%	11%	13%

Väsitas eri rollide ühildamine	27%	30%	16%	19%	23%
Sai hästi hakkama	2%	45%	18%	68%	30%
Kõik	100%	100%	100%	100%	100%

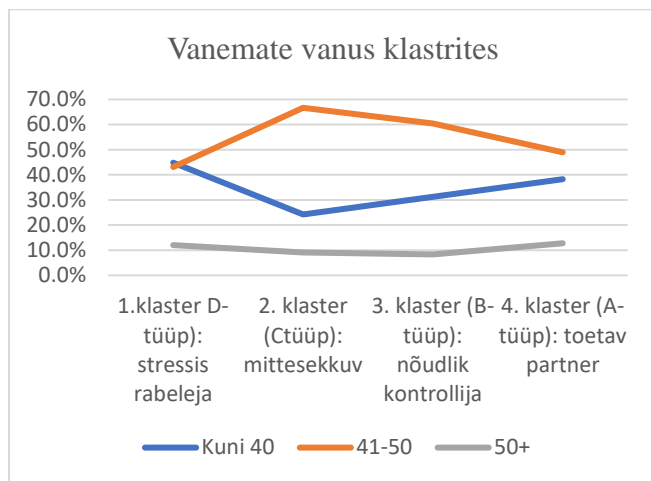
Lastevanemate tüüpide taustatunnuste võrdlemine võib anda mingeid pidepunkte klastrite erinevust põhjustavate faktorite kohta, mis on, arvestades meie küsitluse mitte-esinduslikkust ja vastanute arvu, vaid esialgset hüpoteetilist laadi ja vajaksid tulevikus lähemat uurimist.

Jooniselt 3.11 näeme, et olulist rolli vanemate rollivalikus mängib vanemate endi ja eriti peres kasvavate laste vanus. Väikeste laste vanematest kuulub suurem osa stressis rabelejate D-tüüpi, teismeliste jaoks on ilmselt sobivaim A-tüübi toetava partnerluse stiil, vanemate laste suhtes aga domineerib rohkem mittesekkuv vanematüüp. Näha on ka seda, et vanemate sekkumine on väiksem, kui peres on nii algklasside kui ka põhikooli vanemate klasside lapsi.

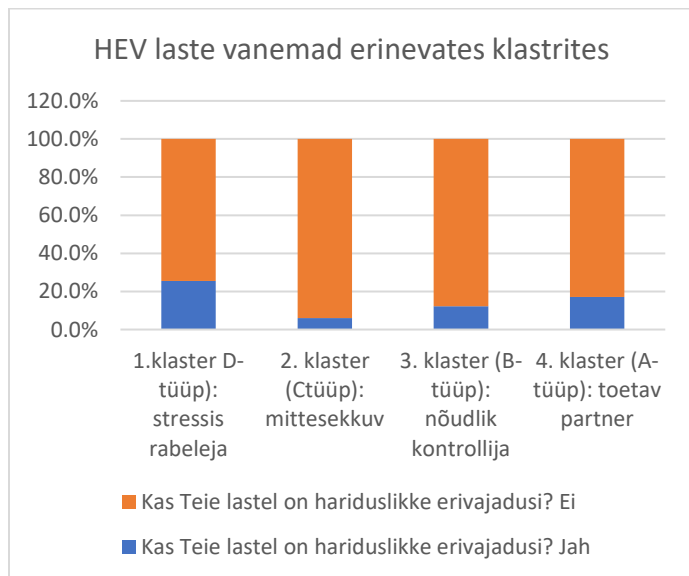
Joonis 3.11. Lastevanemate tüüpide osakaal erinevas vanuses lastega perede puhul

Jooniselt 3.12. aga näeme lastevanemate endi vanuse seost lastevanemate erinevate tüüpidega: nooremad, alla 40-aastased vanemad on vastuolulise laste õppimises osalemise stiiliga, kuuludes kas stressirohkesse D-tüüpi või sellele vastandlikku, laste arengut ja iseenda osalust positiivse partnerlusena käsitlevasse A-tüüpi, samas kui mitesekkuvasse tüüpi C ja kontrollivasse tüüpi B kuulub veidi enam soliidsemas eas vanemaid.

Joonis 3.12. Lastevanemate tüüpide keskmine vanus

Arusaadavatel põhjustel on distantsõppest kõige enam (25%) stressis olevas D-tüübis (vt joonis 3.13.) rohkem hariduslike erivajadustega laste vanemaid. Samas aga on ka toetavas positiivses A-tüübis keskmisest enam (17%) HEV lapsi.

Joonis 3.13. HEV laste osakaal vanematüüpides

Kui vaadata maa- ja linna koolis õppivate laste vanemate kuulumist erinevatesse tüüpidesse vastavalt nende osalemisviisile lapse koduses õppimises (vt tabel 3.11) on näha, et **partnerlust on peredes veidi rohkem maal ja stressis rabelemist linnas**, kuid valimi väiksus ei luba sellest teha liiga põhjanevaid järeldusi.

Tabel 3.11. Lastevanemate klastrid linna- ja maakoolides

	Lastevanemate klastrid				Kõik vastanud lastevanemad
	A-tüüp: Toetav partner	B-tüüp: Nõudlik kontrollija	C-tüüp: Mittesekkuv	D-tüüp: Stressis rabeleja	
linn	52.5%	56.8%	56.7%	58.5%	56.3%
maa	40.0%	25.0%	23.3%	30.2%	29.9%
määratlemata	7.5%	18.2%	20.0%	11.3%	13.8%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kokkuvõtteks võime tõdeda, et käeolevas uuringus esitatud lastevanemate tüpologia tõi välja ühelt poolt lastevanemate olulise rolli õppijate DÕ-s toimetuleku jaoks ning teisalt olulised seoses õpilaste enesejuhtimise võime ja lastevanemate kriisikogemuse vahel. **Lastevanemate rolli täitmisega seostus otseselt kodus valitseva õhkkonna mõju ning suhted kooli ja kodu vahel.**

Meile vastanud lastevanematest 31% usaldas laste enesejuhtimisvõimekust ja toetas seda, suheldes lastega nende tegevusest huvitatud partneri positsioonilt. Selliste positiivselt meelestatud lastevanemate poolt tõsteti eriti esile koduse õppe head mõju laste ja vanemate vastastikusele mõistmisele, oma laste võimekuse avastamist ning peresiseste toetavate suhete tähtsust. Suhtes kodu ja kooli vahel torkas silma, et hea enesejuhtimisvõimega laste (rohkem põhikooli teise-kolmanda astme või gümnaasiumiõpilaste) vanemad tunnustasid rohkem ka õpetajate tööd ja olid valmis tihedamaks partnerluseks õpetajatega ka tulevikus. **Hea enesejuhtimisvõimega laste vanemad pooldasid DÕ jätkuvat kasutamist alternatiivina klassis toimuvale õppetööle ka kriisijärgsel ajal.**

25% meile vastanud vanematest olid veendunud, et lapsed saavad ise hakkama ja ei huvitunud eriti nende koolitööst, jättes selle kooli õlule.

Kõige suurem osa, 43 % vastanud lastevanematest hindas aga oma laste iseseisvat hakkamasaamist negatiivselt, pidades vajalikuks laste õppimist ja ajakasutust pidevalt kontrollida ja neid õppimises abistada. Sealhulgas oli 25% neid algkooliealiste või erivajadustega laste vanemaid, kes täitsid õppeülesandeid lastega koos. **Väga paljud nooremate või erivajadusega laste vanemad tundsid end sageli koduõpetaja rollis abitult, saamata vajalikku tuge pedagoogidelt ja tugiisikutelt.** Nende seas olid valdavaks negatiivsed ja nõrkinud emotsioonid nii kooli, õpetajate kui kogu distantsõppe suhtes. Seetõttu oli nende märkustes kooli ja õpetajate kohta palju kibedaid etteheiteid. Seetõttu on igati õigustatud nooremate ja erivajadustega laste iga hinnaga hoidmine kontaktõppes.

Muidugi esines kriitikat DÕ suhtes ja tavaõppe eeliste esiletoomist palju laiemalt, eriti seoses ülemäärase arvutikasutuse mõjuga laste tervisele, kuid pigem võeti enamuse lastevanemate poolt DÕ-t paratamatusena, millega tuleb hakkama saada ja selle najal õppida.

Mõned järeldused lastevanemate tüüpide analüüsist

- Lastevanemate erinevate tüüpide vajadusi ja võimekust saab ja tuleb arvestada, kaasates ja rakendades senisest järjekindlamalt koostööst huvitatud lastevanemaid (eeskätt tüübid A ja B) koolide ja õppetöö probleemide arutellu ja lahendamisesse. Rohkem tuleks arvestada lastevanemate kogemusi ja tähelepanekuid DÕ rakendamisel tavolukorras ning digilahenduste arendamisel.
- Distantsõppe kogemus näitas, et on **karjuv vajadus suurendada kooli ja kodu koostööd, sh lastevanemate koolitamist ning tugipersonali abi D-tüüpi** lastevanematele erivajadustega õppijate ning õppetöös mahajääjate abistamisel.
- **Oma laste õppimise toetamisest ja kooliga koostöö tegemisest aktiivselt huvitatud lastevanemate osakaal on suurem, kui see õpetajate küsitlusest paistab. Oluline on tõsta ka õpetajate huvitatust sellise koostöö arendamisest.**
- Distanstõppel oleku kogemus tõi välja vajadused lastevanemate järjekindlaks koolitamiseks nii pedagoogiliste kui digioskuste osas, samuti **vajaduse ka lastevanematele mõeldud digiõppevahendite järele.**

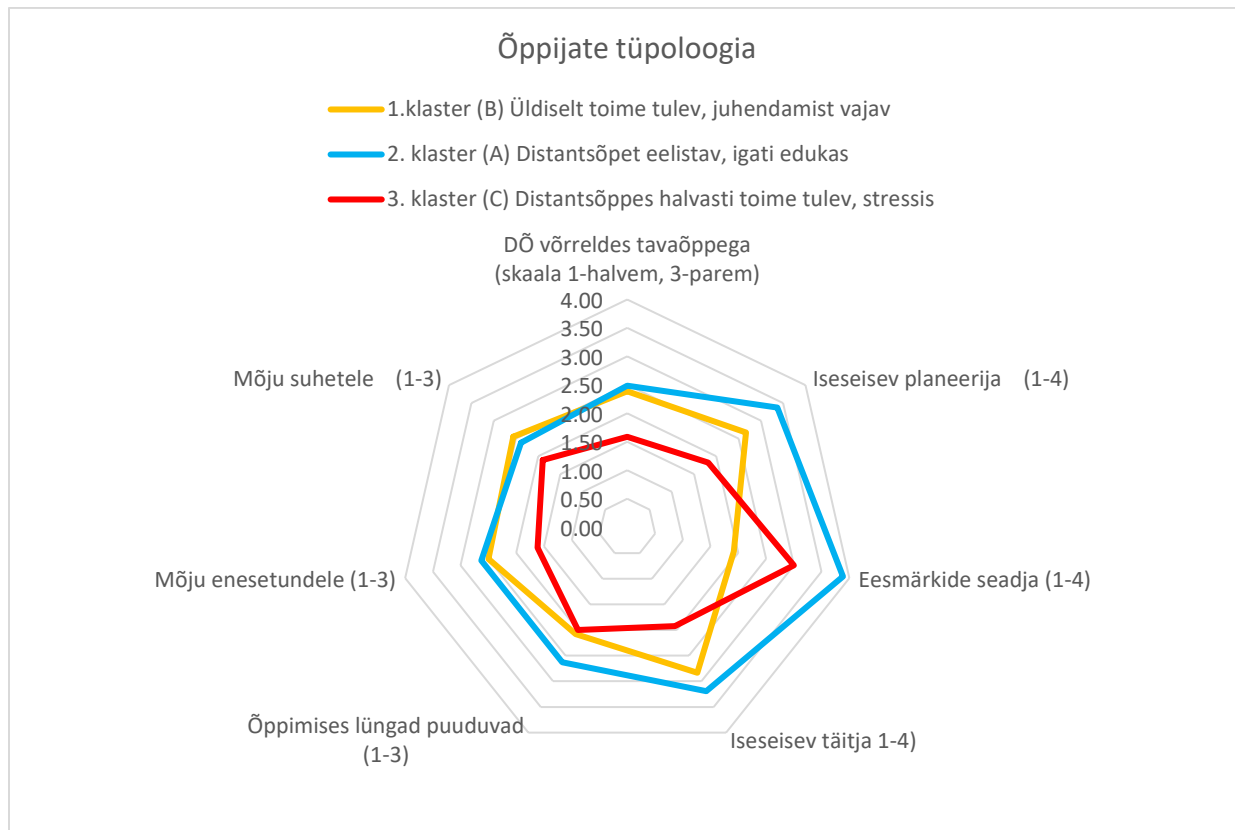
3.3. Õpilaste distantsõppega toimetuleku tüpologia

Õpilaste küsitlustulemuste klasteranalüüsi puhul toetusime ainult etteantud skaalaga vastustele, mistõttu erinevalt õpetajatest ja lastevanematest ei saa me õpilaste tüüpide puhul arvesse võtta DÕ emotsionaalse kogemuse komponenti samal määral kui eelnevates tüpoloogiates. Siiski on tüpologia üldine loogika põhimõtteliselt sama: aluseks on kolm dimensiooni: 1) õpilaste enesejuhtimisvõimekus, mida väljendab nende hinnang oma toimetulekule iseseisva ajaplaneerimisega, eesmärkide seadmise ja ülesannete täitmisega, samuti hinnang oma õpitulemustele (lünkade tekimisele); 2) võrdlev hinnang oma kogemusele distantsõppes ja tavaõppes; 3) mõjude aspekt, seda nii oma enesetundele ja vaimsele heaolule, kui ka suhetele eakaaslastega ja perega. Klasteranalüüsi sisendtunnused on näha tabelis 3.12.

Tabel 3.12. Õppijate vastuste klasteranalüüsi sisendtunnuste keskmised

Klastrid (õpilaste distantsõppega toimetuleku tüübid)	DÕ võrreldes tavaõppega (skaala 1- 3)	Iseseisev planeerija (1-4)	Ees-märkide seadja (1-4)	Iseseisev täitja (1-4)	Õppimises lüngad puuduvad (1-3)	Mõju enesetundele (1-3)	Mõju suhetele (1-3)
1.klaster (B-tüüp) Toime tulev, juhendamist vajav	2.39	2.67	1.92	2.83	2.08	2.50	2.56
2. klaster (A-tüüp) DÕ-t eelistav, igati edukas	2.49	3.37	3.88	3.19	2.63	2.63	2.38
3. klaster (C-tüüp) DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	1.59	1.82	3.00	1.92	2.00	1.62	1.90
Kõigi vastanute keskmine	2.24	2.81	3.20	2.78	2.34	2.34	2.30

Klasteranalüüsi tulemustest K-keskmiste meetodil osutus kõige sisukamaks 3-klastriline lahend (vt joonis 3.14.). Jooniselt näeme, et klasterite profiilid eristuvad nii distantsõppega toimetuleku, enesejuhtimise konkreetsete aspektide kui ka mõjuhinnangute tunnuste alusel.

Joonis 3.14. Õppijate klasteranalüüsi tulemusel tekkinud õpajatüüpide profiilid sisendtunnuste keskmiste alusel

Õpilaste tüübid

A-tüüp: Distantsõpet eelistav igati edukas (klaster 2) (51% vastanutest):

Täielikult ennast juhtiv loov tüüp, tugeva enese kontrolliga ja autonoomse õppimisstiiliga. Peab distantsõpet enda jaoks paremaks õppimisvõimaluseks kui kontaktõpet, kuna siis saab ise oma aega planeerida ja eesmärgid seada täpselt nii nagu ise tahab. Ta ei piirdu vaid õpetaja poolt ette antud ülesannetega, vaid seab oma eesmärgid kõrgemale. On enesekindel ja kõrge enesehinnanguga. Tavaõppes õppimist peab enda jaoks väga tüütuks, kuna tunnitempo on tema jaoks liiga aeglane ja õpetajad enamasti ei diferentseeri. Tänu heale planeerimisoskusele jääb tal distantsõppel ka palju vaba aega hobidega tegelemiseks ja õues liikumiseks. On sihikindel ja

tugeva eneseusuga, tunneb, et lõpuks ometi on tal võimalik ise oma tegemiste üle otsustada. Seda tüüpi esineb kõige rohkem põhikooli II astmes (58%) ja gümnaasiumis (51%) ning küsitluses osalenud kõikidest õpilastest (51%), seega kõige rohkem antud valimist.

B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav (klaster 1) (24% vastanutest):

Etteantud eesmärgid järgivad ja raamides püsivad edukalt ennast juhtivad tüüpi. Lähtub õpetaja poolt ette antud ülesannetest, mitte enda seatud prioriteetidest. Eelistab distantsõpet tavaõppele, kuid peab neid ka suures osas võrdväärseteks. Saab hakkama mõlemas olukorras, kui on õpetaja poolt seatud eesmärgid ja konkreetsed juhised. Eelistab lühiajalisi tähtaegu, et ei peaks ise pikalt oma tööd planeerima ja tegevust suunama. Õppetöös vajab aegajalt tuge. Enesetunne on distantsõppel üldiselt hea, naudib, et saab rohkem aega iseendale. Pidev suhtlemine kaaslastega on distantsõppel olnud suureks toeks.

C-tüüp: Distantsõppes halvasti toime tulev, stressis (klaster 3) (25% vastanutest):

Välja kujunemata enesejuhtimine. Eelistab distantsõppele enamasti kontaktõpet või peab neid mõlemaid ühtviisi raskeks ja tüütuks. Vajab väga tuge motiveerimisel, kuna keskendumisraskusest tulenevalt ei suuda üleseannetesse süveneda ja ennast ise sundida. Raskusi ka aja planeerimisega, vähese ajaplaneerimise oskuse tõttu õppetööd hilinevad ja tekivad lüngad. Vajab põhimõtteliselt abi kõiges, mis seostub õppimisega ja enesejuhtimisega. Tunneb, et kool ei ole teda distantsõppe ajal piisavalt toetanud ja ka vanematel pole tema jaoks aega olnud. Tunneb, et teda on jäetud üksi. Õpiisu on kadunud, õpilane on pidevas vaimses stressis. Suhted on keerulised nii sõprade kui ka vanematega. Seda tüüpi esineb vastanute hulgas kõige rohkem põhikooli III astmes (38%) vastanud õpilastest.

Vaatleme allpool lähemalt õppijatüüpide erisusi. Tabelist 3.13. on näha, et DÕ toimetulekut on tavaõppest paremaks hinnanud pooled nii A kui B-tüüpi õppijad, samas kui C-tüübist enam kui pooled tunnistasid, et said DÕ-s halvemini hakkama.

Tabel 3.13. Erinevate õpilaste tüüpide toimetulek DÕ-s võrreldes tavaõppega

Õpilaste tüübid (klastrid)				
Toimetulek DÕ-s tavaõppega võrreldes	A-tüüp: DÕ-t eelistav, igati edukas	B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav	C-tüüp: DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	KÕIK
Halvem	4%	11%	56%	19%
Sama, nii ja naa	44%	39%	28%	39%
Parem kui tavaõpe	53%	50%	15%	42%
Arv klastris	78	36	39	153
	100%	100%	100%	100%

Lünkade tekkimist distantsõppe tõttu tunnetasid tüübid B ja C, samas kui **A-tüübist kaks kolmandiku väitsid, et lünki ei tekkinud** (tabel 3.14).

Tabel 3.14. Lüngad õppimises DÕ-e perioodil

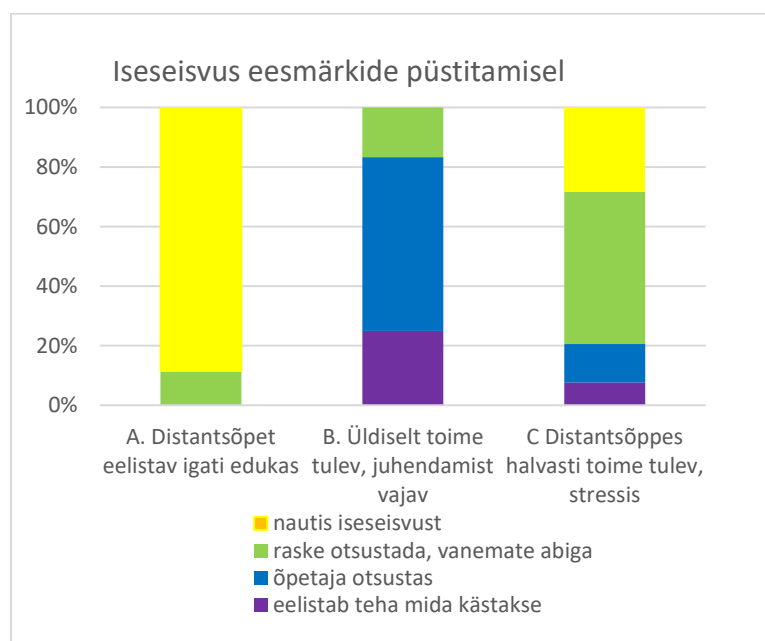
		Õpilaste tüübid (klastrid)			Kõik
		A-tüüp: DÕ-t eelistav, igati edukas	B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav	C-tüüp: DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	
Õppimises	samad lüngad, mis tavaõppes	3%	19%	15%	10%
	mõned lüngad	32%	53%	69%	46%
	ei jää lünki	65%	28%	15%	44%
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Õppijatüüpide enesejuhtimise võimekus ja hinnangud kooli ja kodusele abile

Jooniselt 3.14 on ka näha, et enesejuhtimise kõik kolm aspekti: iseseisev eesmärkide seadmine, planeerimine ja ülesannete täitmine on hästi välja kujunenud vaid A-tüübil. B-tüübil jääb puudu iseseisvusest eesmärkide seadmisel, samas kui C-tüübi puhul on näha, et hätta jäädakse just eesmärkide realiseerimisega, seda nii ajakasutuse kui ka ülesannetega iseseisva toimetuleku lõikes.

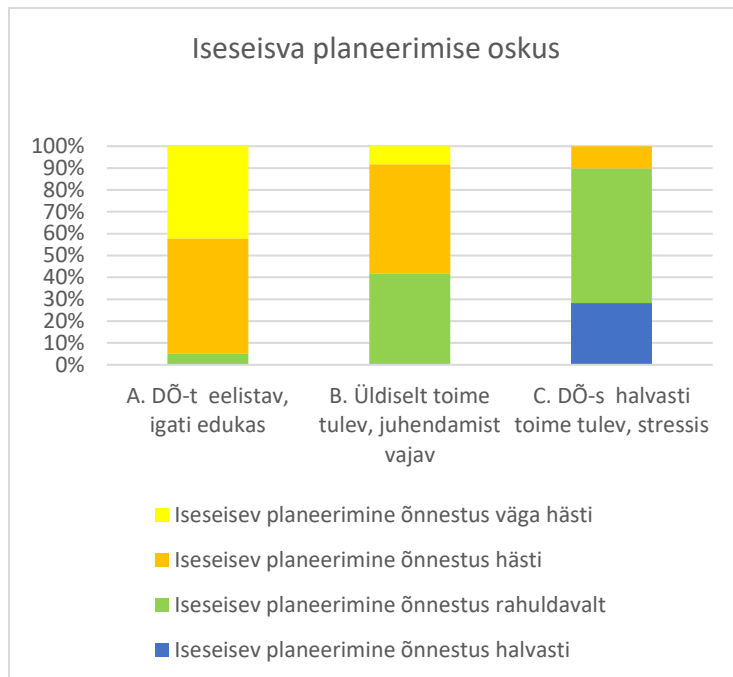
Uurides lähemalt erinevate õpilaste tüüpide hinnanguid oma enesejuhtivusele õppimises (vt jooniseid 3.15., 3.16. ja 3.17.) näeme väga selgesti eristuvaid mustreid: A-tüüp paistab silma enesekindlusega nii oma aja planeerimisel kui ka eesmärkide seadmisel, seega tuleb hästi toime ka ülesannete iseseisva täitmisega. Kooli ja vanemate abi piisavus ei ole siin probleemiks, ehkki ka selles tüübis on piisavalt palju neid, kes tunnustavad kodusõppe ajal saadud vanemate toetust (vt tabelid 3.15. ja 3.16).

Hoopis erinev on B-tüüp, kes on küll tubli ülesannete täitja ja saab ka oma aja planeerimisega ilusti hakkama, kuid jääb hätta õppimise eesmärkide seadmisel. Talle on vajalik õpetaja pidev suunamine ja innustamine, selle puudumine pikema aja jooksul võib kaasa tuua õpimotivatsiooni langust.

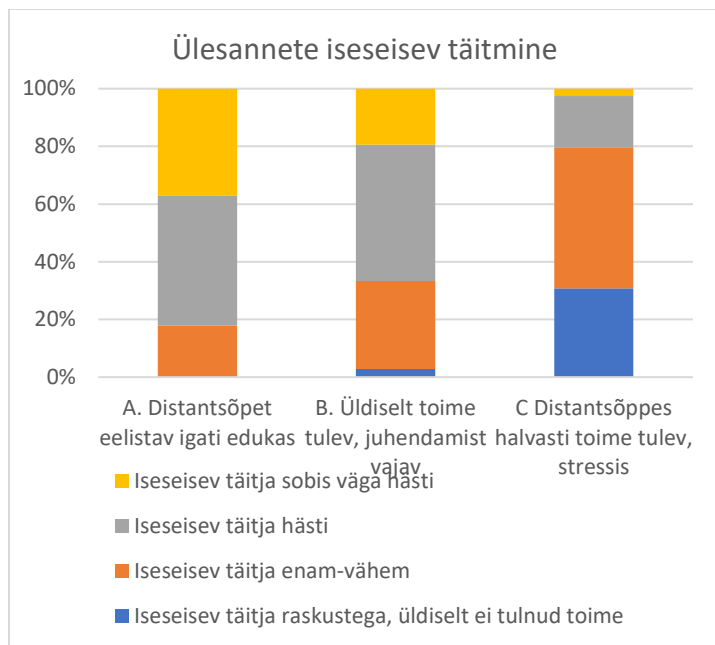

Joonis 3.15. Õpilaste tüüpide hinnang oma eesmärkide seadmisele

Kõige rohkem on hädas iseseisva aja planeerimise ja ülesannete täitmisega aga C-tüüp, kusjuures tema puhul on märkimisväärne, et ta võib oma eesmäärke isegi seada, kuid ei tule toime nende täitmisega, ei ajakasutuse ega ülesannetega.

Joonis 3.16. Õpilaste tüüpide hinnang oma planeerimisoskusele

Joonis 3.17. Õpilaste tüüpide hinnang iseseisvale ülesannete täitmisele

C-tüüp tunnetab ka suurt puudust nii õpetajate kui kodusest toest, siin on kõige enam neid lapsi, kes kurdavad, et ei koolil ega vanematel ei jätku nende jaoks piisavalt aega ega tähelepanu (vt tabel 3.15 ja 3.16).

Tabel 3.15. Hinnang kooli toetusele õppimises

Kas kool toetas sinu õppimist piisavalt?	Õppijatüübid			kõik
	A-tüüp: DÕ-t eelistav, igati edukas	B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav	C-tüüp: DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	
Jah, sain piisavalt abi	88%	75%	69%	81%
Ei saanud piisavalt abi	5%	22%	26%	14%
Ei saanud üldse abi	4%		5%	3%
Kõik	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tabel 3.16. Hinnang pereliikmete toetusele koolitööde tegemisel

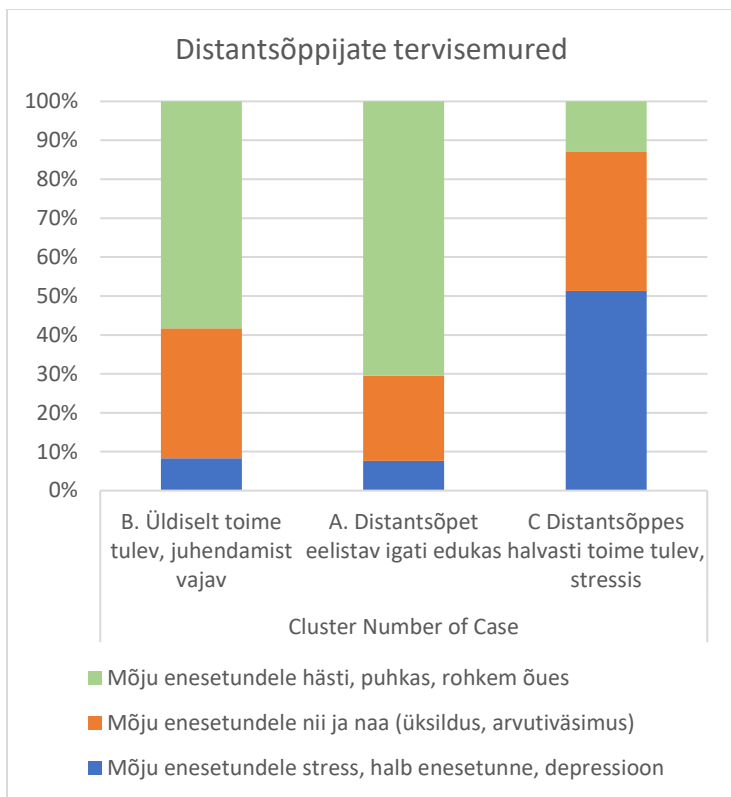
Mil määral said pereliikmetelt abi koolitööde tegemisel?	Õppijatüübid			Kõik
	A-tüüp: DÕ-t eelistav, igati edukas	B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav	C-tüüp: DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	
Muu	3%	6%	8%	5%
Vanemad/pere-liikmed aitasid väga palju koolitööde tegemisel	28%	19%	36%	28%
Vanematel/pere-liikmetel polnud eriti minu jaoks aega	5%	14%	26%	12%
Ma ei soovinud pereliikmete abi	63%	61%	31%	54%
Kõik	100%	100%	100%	100%

Distantsõppe mõju õpilaste tervisele, enesetundele ja suhetele

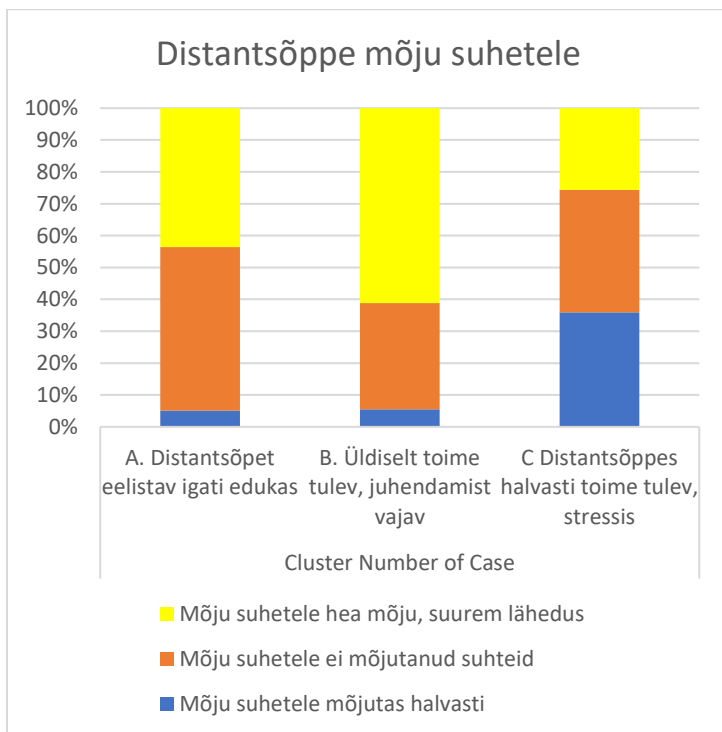
Vaadeldes jooniseid 3.18. ja 3.19 näeme taas, et distantsõppe üldiselt paremini hakkama saanud tüübid A ja B ei kurda ka tervisemurede üle, ei pere ega sõpradega suhlemise üle. A-tüüp on valdavalt rahul võimalustega olla rohkem õues, sportida, ja ka suhelda sõpradega, kasvõi sotsiaalmeedia gruppides (nt ühiselt õppeülesandeid lahendavates rühmades) ning leiab, et nii tema tervis kui suhted lähedastega on DÕ ajal pigem kas jäänud sama heaks või paranenud.

B-tüübis on juba rohkem kurtmist arvutiväsimuse ja suhtlusvaeguse üle, kuid samas on siin kõige rohkem neid, kelle suhted koduste ja sõpradega on distantsõppe ajal lähedasemaks muutunud.

Täiesti vastandlikud on aga C-tüübi kogemused, kus on kõige enam neid, keda vaevab nii motivatsioonipuudus, stress, igavus kui tervisehädad ja konfliktid õpetajate ja kodustega.

Joonis 3.18. Distantsõppe mõju tervisele õpilastüüpides

Joonis 3.19. Hinnang suhetele lähikondlaste ja sõpradega distantsõppe ajal

Õpilaste tüüpide koosseis ja levik erinevates vanuserühmades

Vaadeldes klastrite soolist jaotumist, ilmneb siin ainult vähesel määral meie haridusele üldiselt omane sooline kallutatuse (vt tabel 3.17.): võttes arvesse küsitlusele vastanud õpilaste kerget soolist kallutatust tüdrukute poole on iseseisvust nautinud A-tüübis keskmisest veidi rohkem poisse ja noormehi, samas kui tublilt toimetulevas, kuid õpetaja suunavat kätt hindavas B-tüübis on enam tüdruke. Samas on oluline tähele panna, et DÕ-ga hädas olnud C-tüübis ei ole soolist kallutatust märgata.

Tabel 3.17. Õpilastüüpide sooline koosseis

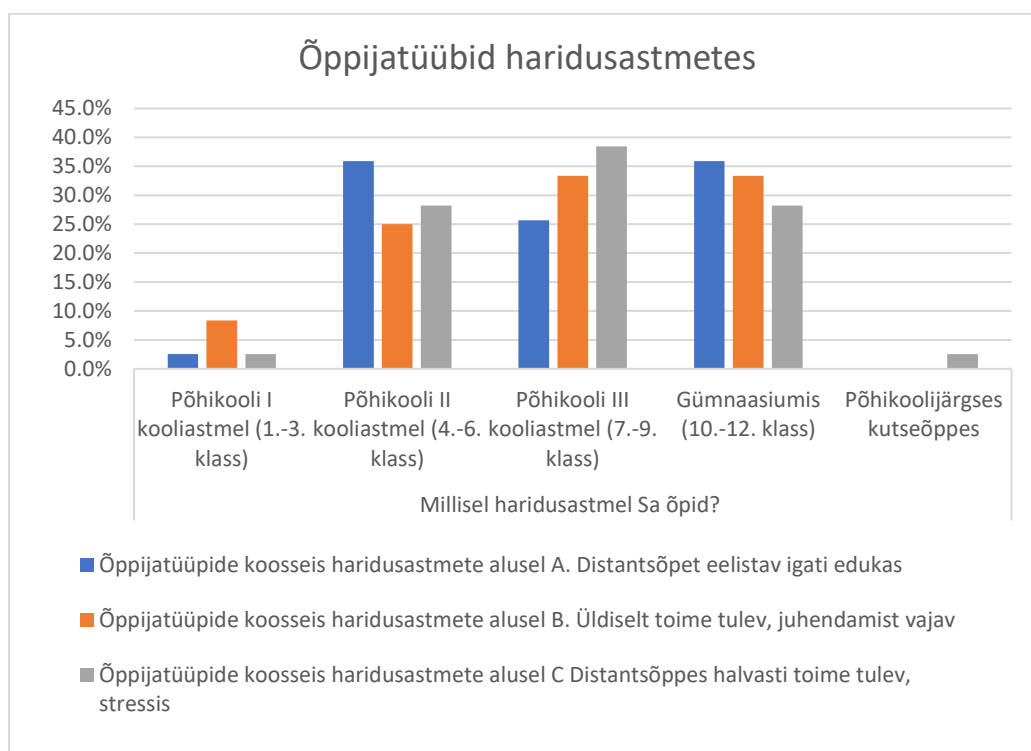
Sugu (M/N)		Õppijatüübid			Kõik
		A-tüüp: DÕ-t eelistav, igati edukas	B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav	C-tüüp: DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	
Poisid		50.0%	38.9%	43.6%	45.8%
Tüdrukud		50.0%	61.1%	56.4%	54.2%
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tähelepanu väärib erinevate kooliastmete esinemine õpilastüüpides: DÕ-ga kõige rohkem rahulolevas A-tüübis oli vastanute seas keskmiselt rohkem põhikooli keskastmes õppijaid ja gümnasiste, samas kui kõige kehvas seisus olevas C-tüübis olid keskmisest enam esindatud põhikooli kolmanda astme noorukid (vt tabel 3.18. ja joonis 3.20.).

Tabel 3.18. Millisel haridusastmel Sa õpid?

Õpilastüüpide koosseis haridusastmete alusel				Kõik
	A-tüüp: DÕ-t eelistav,	B-tüüp: Üldiselt toime tulev,	C-tüüp: DÕ-s halvasti	

		igati edukas	juhendamist vajav	toime tulev, stressis	
Millisel haridusastmel Sa õpid?	Põhikooli I kooliastmel	3%	8%	3%	4%
	Põhikooli II kooliastmel	36%	25%	28%	31%
	Põhikooli III kooliastmel	26%	33%	39%	31%
	Gümnaasiumis	36%	33%	28%	33%
Total		100%	100%	100%	100%

Joonis 3.20. Õpilastüüpide esinemine haridusastmetes

Kooli astmete alusel saadud pilti muudab veelgi täpsemaks õpilastüüpide jaotus eärühmades (tabel 3.19): DÕ-t nautisid kõige enam 13-aastased (kellest kaks kolmandikku, 66% kuulus A-

tüüpi) ja üle 17-aastased (55% A-tüübis). Samas oli 14-16. aastaste seas A-tüübis suhteliselt kõige vähem (36%) ja niisama palju kuulus siin kõige enam stressis olnud C-tüüpi.

Tabel 3.19. Õpilastüübid vanuserühmades

		Õppijatüübid			
		A-tüüp: DÕ-t eelistav, igati edukas	B-tüüp: Üldiselt toime tulev, juhendamist vajav	C-tüüp: DÕ-s halvasti toime tulev, stressis	Vastajate arv (100%)
Vanusrühm	Kuni 12	45%	28%	28%	29
	13	66%	14%	20%	35
	14-16	36%	27%	36%	33
	17+	55%	24%	22%	51
Kõik		51%	23%	26%	148

Kokkuvõte ja järeldused õpilaste tüpoloogias

Uuringule reageerisid ning meile vastasid eeskätt DÕ-ga edukamalt toime tulnud ja vanemate klasside õpilased, mistõttu vastajate seas on tugevas ülekaalus positiivse hoiakuga tüüp. Võrreldes eelmise aasta uuringuga on täiesti puudu kõige negatiivsema hoiakuga, koolist võõrdunud tüüp (D), kelle oletatav osakaal võiks olla 10 % ringis. Esitatud õpilastüüpide iseärasusi oskab kogunud pedagoog märgata ja arvestada nii õpilastega kui nende vanematega suhtlemisel.

Õpilaste A ja B tüübi suurim erinevus on autonoomia tasemes: kui A tüüp naudib iseseisvust, siis B-tüüp eelistab korda ja juhtimist. Tunnuslik on nende tüüpide mõningane sooline kallutatuse. Halvasti hakkama saava õpilastüübi C probleemid on kompleksed: nende puhul ilmneb mitte ainult õppetulemuste tagasihoidlikkus, vaid ka suhtlusprobleemid nii õpetajate kui eakaaslastega, kalduvus stressiks ning tervisehäired. Nende puhul on eriti oluline kodu ja kooli sihipärane pedagoogiline koostöö.

DÕ hakkama saamisel on põhiline enesejuhtimisvõime, nagu näitas ka eelmise aasta küsitlus. Tänavuste andmete tüpoloogiline analüüs näitab, et otsustava tähtsusega on ühelt poolt iseseisva eesmärkide seadmise oskus ja teisalt aja planeerimine. Mõlemad on arendatavad vaid kodu ja kooli koostöös.

Soovitused:

- Haridusprobleemide lahendamisel, koolielu korraldamisel, õppevormide arendamisel ja avalikkusega suhtlemisel **ei tohiks rääkida õpilaste üldisest toimetulekust DÕ-s, sest nagu käesoleva uuuringu analüüs näitab, on A-tüüpi ja C-tüüpi õpilaste kogemused DÕ suhtes ja sellest tulenevalt ka vajadused ja ootused DÕ-le täiesti vastandlikud. Seega tuleb eraldiseisvalt lähtuda DÕ mõjust igale õpilasele (või õpilastüübile) ning lähtuda iga õpilase (õpilastüübi) vajadustest.**
- Teades nende tüüpide proportsioone konkreetse kooli konkreetsetes klassides, on koolijuhtidel ja õpetajatel võimalik õppetööd paremini diferentseerida. Oluline on seejuures arvestada, et **distantsõppes edukalt hakkama saanud A-tüüp, kelle levik põhikooli kolmandal astmel ja gümnaasiumis võib ulatuda kolmandikuni, mõnes koolis aga veel suurema osani õpilastest, soovib enda jaoks DÕ võimaluste säilimist ka tavaõppe korral.**
- Erinevate õpilastüüpide erisuste arvestamine, diferentseeritud lähenemine õppeprotsessi korraldamisel tõstaks nii distantsõppe kui tavaõppe efektiivsust. See võimaldaks paremini planeerida nii õppijate kui õpetajate tegevusi kui ka ajaplaneerimist, arvestades õppijatüüpide erisusi: A-tüübi valmisolekut täielikumaks autonoomiaks, B-tüübi tublidust, kuid vajadust pidevama tagasiside järele, C-tüübi suuremat abitust ja pideva suunamise vajadust. **Eriti C-tüübi puhul ilmnes vajadus õpetajate ja tugispetsialistide palju suuremaks koostööks vanematega, sealhulgas ka vanemate koolitamiseks.**
- **Digiõppe uute õppevormide ja metoodikate väljatöötamisel tuleks erilist tähelepanu pöörata lahendustele, mis aitavad kaasa kõigi õppijatüüpide enesejuhtimisvõimele, oma tegevuste eesmärgistamise ja eesmärgist lähtuvate valikute tegemise ning kriitilise eneserefleksiooni oskusele.**

4. Järeldused ja tuleviku väljakutsed

Läbiviidud uuring näitas hariduse osapoolte (õpetajate, lastevanemate ja õppurite) sisulist huvitatust koroonakriisi teisest lainest saadud kogemuste jagamiseks ja ootust nende arvestamiseks hariduse juhtijate poolt.

Kuigi veebiküsitlusena läbi viidud uuring ei olnud statistiliselt esinduslik, võimaldavad selle tulemuste analüüsil kasutatud kvalitatiivsed ja statistilised andmeanalüüsi meetodid tuua esile põhilised erisused ja kirjeldada põhilisi variante ja erisusi õpetajate, lastevanemate ja õpilaste toimetulekus distantsõppega ning teha sellest järeldusi, mis võiksid olla kasulikud tulevikulahenduste väljatöötamisel.

1. Sihtrühmade diferentseerimine

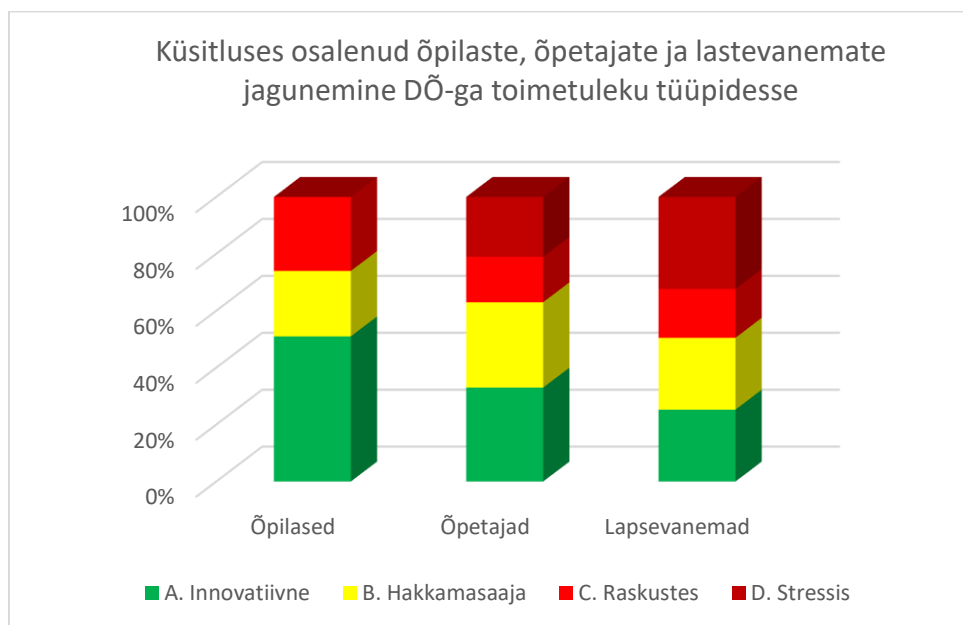
Uuringu üks olulisemaid tulemusi näitab nii õpetajate, lastevanemate kui õpilaste seas olulist eristumist DÕ-ga toimetulekus, milles lähtudes võiks täpsemini diferentseerida nii edasist haridusprotsessi kui kommunikatsiooni hariduse juhtijate ja sihtrühmade vahel. Erinevate DÕ-ga toimetuleku tunnuste alusel tehtud klasteranalüüsi abil välja joonistunud õpilaste, õpetajate ja lastevanemate tüpoloogiat illustreerib tabel (analüüs on põhjalikuimalt esitatud aruande III osas) (tabel 4.1.)

Tabel 4.1. DÕ-s toimetuleku struktuur õpetajate, lastevanemate ja õpilaste puhul.

DÕs toimetulek	Õpetajad, % vastanuist	Lastevanemad, % vastanuist	Õpilased, % vastanuist
A. Innovatiivne osapooli arendav kogemus	33% (A-tüüp): uute võimaluste aktiivne kasutaja, õppijate enesejuhtimisvõimet arendav	31% (A-tüüp): innustav ja enesejuhtimist toetav partner	51% (A-tüüp): DÕ eelistaja, edukas ennastjuhtiv õppija
B. Väljakutsetega hakkama saamine	30% (B-tüüp) aktiivne enesetäiendamisele suunatud	18% (B-tüüp): nõudlik kontrollija	24% (B-tüüp): üldiselt toime tulev, tuge vajav

C.Raskustega toimetulek, ülepinge vältimine	16% (C-tüüp): alalhoidlik pragmaatik	26% (C- tüüp): mittesekkuv	25% (C-tüüp): halvasti toime tulev, stressis
D. Stress ja negativism	21% (D-tüüp): nõrduvad pessimistid	25% (D-tüüp): stressis rabeleja	

Tüüpide osakaalu illustreerib joonis 4.1.

Joonis 4.1. DÕ-ga toimetuleku tüpologia

Võime öelda, et klasteranalüüs tõi esile õpetajate distantsõppe emotsionaalse kogemuse polariseerumise. Ühele poole jäävad klastrid A ja B, kus distantsõpet kogeti kui väljakutset arengule, teisele poole aga klastrid C ja D, kus distantsõpet kogeti pigem kui ülepinget ja rasket katsumust.

Sama tendents ilmnes ka lastevanemate puhul, kus A-tüübis tuli ilmsiks positiivne kogemus laste ja vanemate loominguilisest koostööst, millest vanemad said innustust ka enesearenguks. B-tüübis tekitas DÕ väljakutse lastevanemate autoriteedile. Ehkki formaalselt saadi selle tüübi puhul lapsevanema kontrollitud distantsõppega hästi hakkama, ei soodusta kontrolli ja kuulekuse

suhte domineerimine ei koolis ega peres laste enesejuhtimisvõime arengut. A ja B aktiivsusele vastandus C-tüübi laste kooliasjadest distantseeruv hoiak, mis võib end õigustada ehk A-tüüpi kuuluvate ennastjuhtivate õppijate puhul, kuid võib kaasa tuua ka laste tegelike probleemide mitterätkamist ja võõrdumust. Enamasti HEV laste ja nooremate õpilaste vanematest koosnevas D- tüübis paistis aga silma nende enim abi vajavate lastevanemate abitus ja üksijäetuse tunne.

Õpilaste A ja B tüübi suurim erinevus on autonoomia tasemes: kui A tüüp naudib iseseisvust, siis B-tüüp eelistab korda ja juhtimist. Tunnuslik on nende tüüpide mõningane sooline kallutatuse. Halvasti hakkama saava õpilastüübi C probleemid on kompleksed: nende puhul ilmneb mitte ainult õppetulemuste tagasihoidlikkus, vaid ka suhtlusprobleemid nii õpetajate kui eakaaslastega, kalduvus stressiks ning tervisehäired. Nende puhul on eriti oluline kodu ja kooli sihipärane pedagoogiline koostöö.

Avaliku kommunikatsiooni seisukohalt on oluline tasakaalustada neid polariseerunud hoiakuid nii DÕ kogemusi kui hariduse tulevikuarenguid käsitlevate sõnumite puhul, vältides vaid ühe rühma kogemuste ülevõimendamist ja erinevatest kogemustest mööda vaatamist. Distantõppe kogemuste viljakaks kasutamiseks haridusuuenduses on hädavajalik nii A või B tüüpi õpetajate, õpilaste ja lastevanemate aktiivsusele toetumine kui ka inertsemate või negatiivsete C ja D tüüpide negatiivse kogemuse arvestamine ja selle ületamine. Seejuures tuleb arvestada, et (sotsiaal)meedial on kalduvus negatiivsete kogemuste ülevõimendamiseks ja positiivsete, arengut toetavate hoiakute umbusaldamiseks.

2. Lahendust vajavad sõlmprobleemid

Võrreldes õpetajate, lastevanemate ja õpilaste kogemusi ja seisukohti saame neist välja tuua ühisosa, mis viitab lahendust vajavate sõlmprobleemide üldisele ja pakilisele iseloomule. Allpool kirjeldame neist olulisemaid.

1) Veebikeskkonnad ja digivahendid

Kõik osapooled (õpetajad, õpilased ja lastevanemad) väljendasid hädavajadust eestikeelse ühise, multifunktsionaalse e-õppe portaali/keskkonna järele. Reeglina on senises DÕ praktikas kasutusel paralleelselt mitu keskkonda, mis nõuavad kõik eraldi sisselogimist, pole

omavahel seotud sisuliselt ega võimalda otseliikumist nende vahel. Mitme keskkonna kasutamine paralleelselt teeb kõigi osapoolte kogemuse alusel DÕ keerulisemaks ja isegi väga raskeks ning aeganõudvaks. Eriti õpilased peavad suureks probleemiks orienteerumist erinevate veebikeskkondade vahel, mis võtab lisa aja-, energia- ja närvikulu.

Eesti e-riigilt ootavad nii õpetajad, õppijad kui lastevanemad Tiigrihüppe jätkuna eestikeelse tasuta kättesaadava e-hariduse portaali eelisarendamist analoogiliselt *e-tervisele*, mis toetaks virtuaalkekkonnas toimuvat õpet, sh sisaldaks struktureeritud kujul (ainesisu, raskusastme jm alusel) erinevaid DÕ-e õppematerjale, võimaldaks linke/otseteid erinevatesse vajalikkesse keskkondadesse, annaks võimaluse kasutada õpianalüütika andmeid, võimaldaks individualiseeritud tagasisidet ja hindamist jne. Sellega paralleelselt rõhutatakse kiire ja stabiilse internetiühenduse kättesaadavust ning kõigile koolidele ja õpilastele kättesaadava kaasaegse riistvara tagamist ning õpetajate digipädevuset arendamist, **et vältida piirkondliku ja sotsiaalse digitaalse ebavõrdsuse kasvu hariduses.**

Eelkõige on probleem adresseeritud riigi tasandile, kust koolid jt asjaosalised pole saanud asjatundlikku abi ja vajalikke lahendusi. Seejuures ootavad nii lastevanemad, kui õpetajad nende lahenduste väljatöötajatelt avatust dialoogiks ning valmisolekut reaalseks koostööks parimate lahenduste leidmiseks.

2) *Digitaalsed õppevahendid*

Nii õpetajad kui õpilased on distantsõppe tingimustes hakanud intensiivselt kasutama olemaolevaid digitaalseid õppevahendeid. **Digiõppevahendite kättesaadavuse ja kvaliteedi suhtes on paljud neist kriitilised.** Eelkõige tuuakse arvatava põhjusena asjaolu, et osa koole ei ole suutnud kasutatavates keskkondades kokku leppida, lisaks sellele selgus, et mõned kasutusel olevad keskkonnad ei osutunud teatud tingimustes (nt praktilisete oskuste/ainete õpetamine) asjakohasteks, õpetajad aga pidid kulutama palju aega sobivate keskkondade ja vahendite otsimisele.

Teravat kriitikat pälvis Opiqu keskkonna kasutamise tasuliseks muutmine. Opiquit on kasutanud umbes 90% õpetajatest ja vaatamata selle puudustele, peetakse seda siiski hetkel suhteliselt heaks ja toimivaks keskkonnaks. Opiqu tasuliseks muutmine olukorras, kus asemele pole midagi pakkuda, ohustab DÕ kvaliteeti oluliselt. Samuti tuntakse puudust erinevatest digivahenditest,

eelkõige automaatsetest testimis- / individuaalse tagasisidestamise ja hindamise võimalustest, mis vähendaksid õpetajate tehnilistele tegevustele kuluvat aega. Aktiivsem ja digiteadlikum osa lastevanematest on huvitatud juurdepääsust digitaalsetele õpikeskkondadele ja õppevahenditele, et asjatundlikumalt kaasa rääkida õppeprotsessis.

3) *Õppetöö paindlik korraldus*

Õppetöö oli korraldatud teisel DÕ perioodil paremini kui esimese laine ajal. Seda kogesid kõik vastanud sihtrühmad. Üldiselt ollakse ühisel arvamusel, et DÕ kogemuses oli palju positiivset (õpiti sihipärasemalt leidma/looma ja kasutama paljusid digivahendeid) ning rõhutatakse, et see kogemus ei tohiks Eesti koolidest kaduda. Koolis peaksid jääma alles nii tavaõpe kui ka DÕ võimalus, mida tuleks sõltuvalt kontekstist paindlikult kombineerida. **DÕ on näidanud, et distantsõppe ja digivahendite kasutamine sisaldab olulist potentsiaali õppe diferentseerimiseks ja individuaalselt õpiteede kontseptsiooni rakendamiseks.** Nii õpetajate, õpilaste kui lastevanemate seas oli küllalt suur hulk neid, kes ootavad, et **distantsõppe positiivset kogemust kasutatakse ka tavaõppes kas hübriid/põimõppena (mõeldes vahelduvat tava- ja distantsõpet digivahendite kasutamisega) või DÕ-t kui täielikku alternatiivset valikut soovijatele** (st nii õppijatele kui õpetajatele). Leiti, et vastavad võimalused tuleks seadustada ning ressursidega tagada, viies vastavad vajadused ja võimalused omavahel kokku ka koolideüleselt ning vastavalt ka ümber korraldades koolides toimuvat õpet.

Kuigi üldiselt tõi DÕ esile kooli/tavaõppe olulisima külje, milleks on vastastikune otsesuhtlemine, samuti teadvustas ja kinnitas DÕ periood sotsiaalse otsesuhtlemise olulisust kõigi osapoolte tervisele/heaolule ja vastastikuse õppimise toetamise vajadust, erinevad osapoolte arvamused selles osas, kuidas DÕ-t ja tavaõpet tulevikus kombineerida. **Arvestades hoiakute ja kogemuste diferentseerumist DÕ suhtes ning õpetajate tööaja ja töökoormuse kokkuhoidmise vajadust, peab koolidele ja õpetajatele jääma vabadus otusustada, kuidas kontakt- ja distantsõpet konkreetselt kombineerida.** Kindlasti tuleks arvestada, et õpetajate kogemusele toetudes ei sobi hübriidõpe/paindõpe² laialdasemaks kasutamiseks, kuna see on

² HARNØ terminoloogia:

*paindõpe (võimalus õppida nii distantsilt ja kontaktis samaaegselt samas tunnis);

*põimõpe (osa õppest distantsilt, osa koolis).

kaasa toonud palju segadust, ajakulu ja pole osutunud tõhusaks. Üheks põhjuseks siinjuures võib olla ka sobivate tehnoloogiliste ja tehniliste vahendite puudumine.

Lisaks sellele oli palju segadust riigipoolsete reeglite kehtestamisega, mis tulid ootamatult ning tihti oli raske leida õiget õppetöö rütmi (kodus-koolis; tunniplaan-nädalaplaan jm). Õige rütmi saavutamine on õppetöö korralduses keskseks probleemiks. Leiti, et **senine tavaõppes kehtinud ühtse tunniplaanialusel toimuv õppetöö korraldus vajab ülevaatamist seoses tunduvalt suurema paindlikkuse vajadusega õppetöös**. See vajadus viib ka õppekava ja õppeaja struktuuri muutumiseni ja nõuab uusi kokkuleppeid nii õpetajate kui õpilaste efektiivsema ajakasutuse jm õppetöö korralduse aspektide, sh tagaside ja hindamise osas.

4) Kooli ja kodu koostöö

Väga oluline on ootuste ja reeglite selge kommunikeerimine ja kompromisside leidmine soovide ja võimaliku vahel kooli ja kodu koostöös. Käesolev uurimus on üks väheseid katseid põhjalikumalt süveneda lastevanemate kogemustesse, ootustesse ja võimalustesse. **Uurimus tõi välja olulisi möödarääkimisi ja kahetsusväärset vastandumist õpetajate ja lastevanemate vastastikustes ootustes ja hoiakutes**. Tõhusa ja usaldusliku partnerluse puudumine kodu ja kooli vahel oli üks käesoleva uurimuse käigus selgunud valusamaid probleeme. Selle lahendamise nõuaks tõsiseid samme kaasava koolikultuuri poole, mis nõuab nii koolide head tahet, kui ka lastevanemate süstemaatilist informeerimist ja koolitamist nii digiõppe kui pedagoogikateaduse kaasaegstes küsimustes. **Uuringu tulemustele toetudes välja töötatud õpetajate ja lastevanemate tüpoloogiad saaksid olla abiks nende vastuolude lahendamisel ning vastastikuse usalduse ja partnerluse arendamisel lastevanemate ja pedagoogide vahel**.

Käesolevas uuringus leidis veenvalt empiirilist kinnitust, et kõige parema enesejuhtimisvõimega, edukalt distantsõppes toime tulnud lapsed tulid peredest, mis olid aktiivselt huvitatud oma laste õppetöös ja koolielus osalemisest. Ning vastupidiselt leidis kinnitust see, et **suuremate õpiraskustega, sealjuures sageli ka vaimse tervise probleemide ja sotsiaalsete konfliktide all kannatavate õpilaste peresid iseloomustas laste üksijätuse tunne nii õpetajate kui vanemate poolt ning viimaste antagonism kooli suhtes**. Ka tavaolukorras end valusalt tunda andev tugispetsialistide defitsiit ning HEV laste jaoks sobivate digiõppe vahendite ja meetodite

puudumine muutus DÕ olukorras paljude perede ja ka õpetajate jaoks üheks olulisimaks stressi ja ülekoormuse allikaks, mida teravalt kritiseerisid nii lastevanemad kui õpetajad.

5) DÕ pedagoogika

DÕ tõukas õppeprotsessi individualiseerimise suunas, peamiselt individualiseerituma tagasiside ja nõrgemate õpilaste individuaalse (kontakt tundides) toetamise kaudu, mis tõenäoliselt aitas paremini kaasa ka õpilaste „ärakadumise“ vältimisele. Samas tuli enam kui varem tegelda õpilaste motivatsiooni languse probleemiga, mida tunnistasid kõik osapooled üksmeelselt.

Käesolevas uuringus kajastub õppijate vastustest, et veebitundidega on üle pingutatud. Kui 2020. aastal DÕ-l domineerisid pigem iseseisvad ülesanded, siis 2021. aasta DÕ-l on paljud koolid kogu tunniplaaniga veebi kolinud, mis oli õpilaste hinnangul väga kurnav. Õpilased oleks soovinud veebitundides rohkem konkreetseid juhiseid, mitte niisama toetavaid “kuidas läheb” tunde, sest lisaks koolitundidele kolis veebi suurel määral ka huvikool, seega tuli õpilastele iseseisvad ülesanded paljudel juhtudel lahendada veebis. **Lõppkokkuvõttes istusid õpilased päevas 5-7 ja mõnel juhul isegi 9 tundi arvuti taga**, mis on täiskasvanutel täis tööpäev, püüdes samal ajal ise ennast motiveerida. Seda on väga palju oodatud. Õpilased tundsid ennast üleüldse ülekoormatuna, mitte ainult veebitundidest, vaid kogu õppemaht oli kohati üle jõu käiv.

Uuringu tulemustele tuginedes soovime rõhutada, et leidma peab mõistliku ja konteksti (nt õppeaine või eriala jm) arvestava tasakaalu veebitundide ja õppijate iseseisvate ülesannete vahel. Samas on positiivne, et õppeprotsessi on toodud mitmeid uuenduslikke ja mängulisi meetodeid, seda hindasid nii õpilased kui lastevanemad kõrgelt. **Distantsõppe kogemuse põhjal osutasid nii lastevanemad, kui õpetajad õppemeetodite ja õppekava kaasajastamise vajadusele, seda nii vormi kui sisu poolest.**

6) Õpetajate koormus

Kuigi DÕ teise laine ajal õppis umbes kolmandik vastanud õpetajaist (vt täpsemalt õpetajate tüpoloogiat ptk 3) oma aega paremini planeerima ja leidis tõhusamaid meetodeid ja digilahendusi õppetöö läbiviimiseks, tajus enamik vastanud õpetajaid siiski oma töökoormuse mitmekordset kasvu. Suur osa vastanutest leidis, et samasugust õpetajate töökoormuse kontrollimatut ja enamasti kompenseerimata suurenemise praktikat enam jätkata ei saa. Selline olukord viib

õpetajate läbipõlemiseni või ametist lahkumiseni. Kindlasti on vajalik kokku leppida õpetaja töö tasustamise põhimõtted distantsõppe ja videotundide puhul ning üle vaadata virtuaalkeskkonnas tehtava tööaja arvestus ning töö- ja puhkeaja suhe.

7) Tervis

DÕ mõjud nii füüsilisele kui vaimsele tervisele on probleemiks kõigi kolme uuringu sihtgrupi puhul ning seda erinevatel põhjustel, milleks võib olla liikumisvaegus ja silmade ülekoormus liiga pika “arvutis istumise” aja tõttu, suhtlemisvaegus, psüühiline pinge jm. Pikaleveninud DÕ perioodil esines paljudel õpilastel motivatsioonilangus, sagesid depressiooninähud ja tekkisid koguni suitsidaalsed mõtted. Teravalt ilmnis nii koolipsühholoogide vaegus kui laste psühhiaatrilise abi raske kättesaadavus.

Olulise vaimse tervise probleemina rõhutatakse laste nutisõltuvuse suurenemist seoses DÕ-ga. Vanematel ja lastel oma jõududega on ülemäärase digikeskkonnas viibimise mõjudega raske võidelda. **Seetõttu tuleks kaaluda riiklike tervisekaitse normatiivide väljatöötamist laste internetikasutuse reguleerimiseks. Laste tervise kaitseks digikeskkonnas toimuva õppe puhul oleks vajalik HTM ja sotsiaalministeeriumi koostöös leida tasakaalustatud lahendusi. Teeme ettepaneku kutsuda ellu töörühm, kes vastavad standardid välja töötaks.**

Paljud õpilased ja lastevanemad toovad esile distantsõppe peamise positiivse küljena seda, et lapsed said hommikuti kauem magada ega pidanud uneajast ette võtma teekonda, et jõuda kella kaheksaks kooli. Mitmed teevad ettepaneku ka tavaolukorras alustada koolipäeva hiljem või ette näha nädalas vähemalt üks vabama ajaplaneeringuga kodus õppimise päev.

DÕ ajal sai kannatada ka paljude õpetajate füüsiline ja vaimne tervis nii suurenenud töökoormuse, vähese liikuvuse, vaimse pinge, pikkade arvutitöö päevade kui ka normaalelus pingeid maandavate vaba aja tegevuste kättesaamatuse tõttu. Seejuures kurtsid nooremad õpetajad ülekoormuse ja vaimse tervise probleemide üle rohkem kui vanemad kolleegid.

Seetõttu oleks soovitatav, et **riik (sh Haigekassa) ning koolipidajad panustaksid rohkem vahendeid õpetajate füüsilise ja vaimse tervise hoidmisesse ja taastamisse.**

8) Oskused

DÕ-s vajaminevate kogemuste ja oskuste osas on toimunud suur edasimineku, mida tundsid oma kogemustes ja kinnitasid kõik osapooled. DÕ olukorras on oluliselt arenenud nii õppijate kui õpetajate enesejuhtimise ja planeerimise oskused, digikeskkondade kasutamise ning digivahendite arendamise jm oskused. **Samas tõi DÕ esile vajakajäämised ja koolide suure ebavõrdsuse kõigi digikeskkonnas õppimiseks ja õpetamiseks vajalike oskuste, nii tehnoloogiliste, pedagoogiliste kui kommunikatiivsete oskuste osas.** DÕ kasutamisega seotud uute paindlike õpivõimaluste tõhus arendamine eeldab DÕ jaoks kriitiliste oskuste üldist valdamist nii õpetajate, õpilaste kui teatud osas ka lastevanemate poolt. Sellest lähtekohast vaadates vajab nii õpetajate ettevalmistus kui täiendõppe radikaalseid ümberkorraldusi nii rahastamise, korraldamise kui sisu osas. **Riik võiks tellida ülikoolidelt süsteemseid, interdistsiplinaarseid õpetajate täiendõppe pakette, mille elluviimine kiirendaks ja ühtlustaks koolide uut 'Tiigrihüpet' õppetöö õppijakeskseks korraldamiseks, digilahenduste ja digiõppevahendite kasutamiseks ning individuaalseid õpperadasi kaardistava elektroonilise õppekava rakendamiseks.** Kaaluda võiks ka koostöös ülikoolidega pidevalt töötava õpetajate (ja ka lastevanemate) täiend- ja ümberõppe institutsiooni loomist.

9) Õppe diferentseerimine

Nii EHF 2020. a DÕ analüüs, kui ka 2021. a DÕ analüüs, aga ka teised läbiviidud analüüsid (TLÜ-s ja TÜ läbiviidud) on näidanud nii õpetajate, õpilaste kui ka lastevanemate diferentseerumist DÕ-ga seotud kogemuse ja hoiakute alusel (vt ka tüploogiad ptk 3). **Õppetöö diferentseerimine vastavalt õppijate enesejuhtimisvõimele, huvidele ja annetele muutub koroonajärgse haridusprotsessi võtmeküsimuseks.** Näiteks võiks kaaluda paralleelklasse õpetavate õpetajate omavahelist tööjaotust tasemete diferentseerimisel väiksematesse gruppidesse. Suhtumine peaks olema, et pole olemas minu ja sinu õpilasi, vaid on meie õpilased ja ühine vastutus. **Äärmiselt oluline on edasiste plaanide tegemisel lähtuda mitte üksnes DÕ ajal halvemini hakkama saanute kogemustest, vaid samaaegselt innustada ja tunnustada neid õpetajaid, lastevanemaid ja õpilasi, kes on püüdnud head kriisi mitte raisku lasta minna, pingutanud distantsõppes oma töömeetodite innovatiivsuse ja õpilaste**

enesejuhtimisvõime suurendamise nimel ja kes loodavad, et sellest tõuseb tulu ka tulevikuks.

Kuna viimane DÕ kogemus venis pikaks ja motivatsiooni oli raske leida ka väga tublidel, eriti lõpu poole, on oluline õpilaste motivatsiooni, huvide ja arenguvajaduste arvestamine. Praegusel juhul olid motiveerimisel enamasti toeks vanemad ja sõbrad ning koolipoolset motiveerimist otseselt ei mainitud. Samas on ka koolil võimalik õpilasi motiveerimisel toetada, näiteks õpetaja poolne isiklik huvi õpilaste tegemiste vastu, individuaalne lähenemine, huvitavamad ülesanded. Kuigi täielik distantsõpe tundub õpilastele kurnav ja demotiveeriv, eelistavad siiski peaaegu pooled vastanutest distantsõpet tavaõppele, eriti loovad enesejuhtijad (A-tüüpi õpilased). Seega võiks mõelda, et nt vähemalt 1 konkreetne päev nädalas võiks olla iseseisev õpe kodus (nõ projektõppepäev), mis võimaldaks kõrge enesejuhtivusega õpilastel ise omas tempos ja oma vahenditega iseseisvalt toimetada ning ei võtaks neilt kooliskäimise isu päris ära. Selline olukord annaks vähese enesejuhtivusega õpilastele võimaluse ka iseseisvat õppimist praktiseerida (arvatavasti mõnes koolis seda juba ka tehakse).

10) Ennastjuhtiva õpilase kujunemine

Praegune uuring kinnitas veelkord õpilaste edasijõudmisel ning koolirõõmu kujunemisel õpilaste enesejuhtimise võime olulisust. DÕ-ga paremini toime tulnud, vaimse tervise muredest puutumata õpilased paistsid silma suurema ennesejuhtimisvõime poolest. Et suunata õpilasi iseseisvalt mõtlema, avastama ja tegutsema on eelkõige vaja õpilasi rohkem usaldada, seega lasta neil ise lahendusi otsida, eksida ja uuesti proovida. Seega pigem õpetada vähem, aga anda lastele aega avastamiseks, püüda mitte kõike koguaeg kontrolli all hoida ja anda iseseisvat mõtlemist vajavaid ülesandeid jne. Samas on vajalik individuaalne lähenemine, mahajääjate märkamine. Õpilaste vastustest tuleb välja, kui oluline on nende jaoks, et õpetaja jõuaks individuaalselt/vahetult kõikide õpilasteni, ka nendeni, kellel on päriselt probleem ja kes ei julge seda avaldada.

11) Haridus- ja Teadusministeeriumi roll

Uuringus esile kerkinud probleemide seas on mitmeid, kus õpetajad ja lastevanemad ootavad ministeeriumi aktiivsemat suunavat rolli. See puudutab hariduses digitaalsete uuenduste

juhtimist, õpetajatööd ja selle tasustamise põhimõtete ümberkorraldusi, DÕ-ga seotud uute kombineeritud koolide-üleste õpikeskkondade arengut ja seadustamist, õpilaste ja õpetajate tervisekaitse soovitude ja reeglite välja töötamist massiivse arvutikasutuse ja nutistumise tingimustes.

12) Haridusmonitooringu vajadus ning diferentseeritud lähenemine koolielu korraldamisel ja hariduse juhtimisel

Kõrvuti riigi selgema ja järjekindlama tegutsemisega on hariduses vajalik veelgi enam pakkuda individuaalseid lahendusi ja valikuvõimalusi nii koolidele kui ka õpetajatele ja õppijatele.

Põhijäreldused

Kokkuvõtteks saame välja tuua meie uurimuse eesmärkidest lähtuvad põhijäreldused.

1. 2021. aasta uuring kinnitas, et distantsõpet võib vaadata kui Eesti hariduse valmisoleku testi üleminekuks õppijakesksele, digitaalselt toetatud õpimudelile. Võime tõdeda, toetudes nii EHF 2020. ja 2021. aasta küsitlustele kui Tallinna Ülikooli poolt 2020. a kevadel tehtud uurimuse tulemustele, et Eesti haridus läbis suuremalt jaolt selle testi positiivsete tulemustega. Siiski ilmnes küllalt suure osa (keskmiselt veerandi kuni kolmandiku) koolide, õpetajate ja õpilaste puhul olulisi tõrkeid selle ülemineku suhtes. Osa neist tõrgetest olid seotud tehnoloogiliste või sotsiaalmajanduslike teguritega, osa aga hariduse osapoolte hoiakute ja hirmudega.
2. Lähtudes õppijakeskse hariduse kontseptsioonist on DÕ kogemuste põhjal õppijate enesejuhtimise arendamise sõlmprobleemiks nii distantsõppe kui ka tavaõppe puhul õppimise eesmärgistatus ning õppija enesejuhtimise võime, et jõuda iseseisvalt oma õpieesmärkide saavutamiseni. Uuring näitas, et nii õppijate, õpetajate kui lastevanemate seas on ligikaudu iga kolmas juba valmis üle minema paindlikumale haridusprotsessi korraldusele, mis avaks tee õppijate iseseisvaks eesmärgiseadeks, oma õppimise planeerimiseks ja kriitiliseks enesehindamiseks. Võime uurimuse põhjal öelda, et DÕ kogemus muutis osaliselt või ka täielikult virtuaalkeskonnas toimuva kaugõppe küllalt paljude õppijate ja nende perede jaoks ka tavatingimustes positiivseks valikuks alternatiivina igapäevasele kooliskäimisele, eriti kui kool on

kolinud kodukohast kümnete kilomeetrite kaugusele. Selle alternatiivi realiseerimist takistavad senises õppekorralduses valitsevad rutiinid ning koolide ja kodude infrastruktuuri piirkondlik, sotsiaalne ja keeleline ebavõrdsus.

3. Uurimusest selgus terve rida konkreetseid õppetunde ja ettepanekuid virtuaalkeskondades toimuva õppe jaoks, mida on käesoleva aruande 2. ja 3. peatükis detailselt kirjeldatud. Nende ettepanekute paikapidavust kinnitavad ka Tallinna ülikooli 2020. aasta uuringu ning OECD Eesti haridusprobleemide monitooringu järeldused. Samas selgus nii EHF 2020 kui ka 2021 uurimusest, et DÕ kinnistab ja isegi süvendab mõningaid hariduses juba teadaolevaid lõhesid nii õppijate kui koolide vahel. Lähtudes kahe koroonalaine kogemustest tuleks HTM-il koostöös KOV-idega kavandada konkreetseid sammud, mis kõige tõhusamalt aitaks tasandada digitaalsete vahendite kättesaadavuse ja kasutamise ebavõrdsust koolides ja peredes ning tagaks üle Eesti ühtlase võimekuse infotehnoloogiliste lahenduste rakendamiseks haridusprotsessis nii riist- kui tarkvara kättesaadavuse kui ka õpetajate digipädevuste lõikes. Samuti tuleks eraldi välja töötada digitaalsed lahendused, mis aitaksid õpetajatel ja peredel lahendada HEV õpilaste probleeme.
4. Arvesse võttes DÕ olulist negatiivset mõju õppijate ja õpetajate vaimsele ja füüsilisele heaolule ning tervisele, soovitame HTMil koostöös Sotsiaalministeeriumiga välja töötada tervisekaitse nõuded ning tervisekahjude heastamise meetmed virtuaalkeskonnas toimuva õppe puhul.
5. EHF uuringu üheks põhitulemuseks on õpetajate, õpilaste ja lastevanemate sihtrühmades erinevate, kohati lausa vastandlike tüüpide väljaselgitamine. Tõhususe ja paindlikkuse suurendamiseks haridusprotsesside juhtimisel ning hariduse teemadel suhtlemisel hariduse osapooltega ja avalikkusega on uuringu tulemusena moodustunud tüüpide erinevuste arvestamine oluline võimalus.
6. Antud uuring tõi pilootuuringu tasemel välja terve rea olulisi probleeme, mis oma kompleksuse ja pikaajaliste mõjude tõttu nõuaksid põhjalikku süstemaatilist uurimist. Vajalik oleks käivitada regulaarne haridusmonitooring, mis hõlmaks haridusprotsessi kõiki osapooli, sealhulgas kindlasti kaasates ka lastevanemaid.

LISAD

Lastevanemate emotsionaalne kogemus laste kodus õppimisest

Vastajate vabadest vastuste analüüsist välja tulnud lastevanemate emotsionaalset kogemust saab jagada seitsmesse kategooriasse:

1. Positiivne kogemus lapse iseseisvuse ja vastutusvõime arengust;
2. Positiivne kogemus oma lapse paremast tundma õppimisest ja temaga koos arenemisest;
3. Positiivne kogemus perega koos olemisest, üksteise toetamisest, suurenenud vastastikusest mõistmisest laste ja vanemate vahel;
4. Murelik kogemus laste vähesest oskusest oma aega planeerida ning digivahendeid kasutada, teadlikuks saamine distantsõppega seotud tehnilistest raskustest ning materiaalistest vajadustest kodu kui töö- ja õppekeskkonna kohandamiseks;
5. Tüdimus ja “digiväsimus” arvutis veedetud tundidest ning pealesunnitud isolatsioonist;
6. Protest distantsõppe vastu ning rahulolematuse kooli ja hariduse juhtimisega;
7. Kurnatus, süümetunne ja stress pere-töö-ja koduõpetaja õpetajarollide kuhjumisest, mure laste tervise pärast, depressioon ja tervisehädad.

Ülevaate nende hoiakute esindatusest lastevanemate vabades vastustes ja seosest laste õppimisega erinevates kooliastmetes annab tabel 2.1.4.

Tabel 2.1.3. Lastevanemate emotsionaalne kogemus DÕ ajal

DÕ emotsionaalne kogemus:	Lapsed õpivad:			Gümnaasiumis	% kõigist vastustest
	Põhikooli I kooliastmel	Põhikooli II kooliastmel	Põhikooli III kooliastmel		
Üldine negatiivne hoiak, stress	19%	12%	9%	18%	14%
Rahulolematuse kooli, õpetajatega, DÕ korraldusega	22%	21%	27%	21%	23%

Lapsed liiga palju arvutis, väsimus DÕ-st	11%	9%	9%	6%	10%
Raskustega hakkamasaamine, DÕ-ga tehniline toimetulek	15%	10%	16%	21%	14%
Ajakasutuse ja enesejuhtimise väärtustamine	10%	22%	19%	9%	16%
Pere kokkuhoidmine, positiivsus, kodu väärtustamine	12%	11%	7%	6%	10%
Lapse iseseisvuse tunnustamine, isiksuse areng	11%	16%	12%	21%	14%
Vastanute arv (iga vastaja sai kuuluda laste vanuse põhjal mitmesse rühma)	73	82	67	34	256
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Tabel 2.1.4. Vanemate aktiivsus laste koduse õppimise juhtimisel erinevates kooliastmetes

	Lapsed õpivad				Kokku märgitud
	Põhikooli I kooliastmel	Põhikooli II kooliastmel	Põhikooli III kooliastmel	Gümnaasiumis	
Tegeles pideva aitamise ja kontrollimisega	42%	37%	30%	16%	33%
Õppis ja arenes koos lapsega	24%	20%	10%	16%	18%
Usaldas last, vajadusel juhendas	19%	22%	28%	14%	16%
Aitas vajadusel, kontrollis	12%	10%	14%	3%	10%

Laps ei vajanud abi, oli täiesti iseseisev	3%	11%	18%	49%	16%
	100% N=74	100% N=82	100% N=71	100% N=37	100% N=264

Tabel 2.1.6. Kuidas sujus koostöö õpetajatega?

	Väikses maakoolis	Väikses linnakoolis	Suures maakoolis	Suures linnakoolis	Erakoolis
Väga hästi: õpetajad toetasid lapsi ja vastasid ka väljaspool tööaega kirjadele ja kõnedele	31%	25%	4%	16%	31%
Kui tekkis küsimusi või probleeme, siis saime ikka õpetaja(te)ga kontakti	42%	50%	46%	58%	53%
Ei sujunud hästi, õpetajad ei toetanud eriti, õpetaja töö jäeti lastevanemate kanda	30%	25%	50%	26%	16%
	26	36	28	76	32
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Õpetajate koormus

Tabel 2.1.7. Kuidas kujunesid õpetajate koormus ja õppeülesannete ettevalmistuse ning hindamise iseärasused?

Vastusevariandid	% vastanutest	N
Koormus õppe ettevalmistamiseks suurenes mitmekordselt	48%	51
Koormus suurenes mõnevõrra	34%	37
Koormus jäi enam-vähem samaks	9%	10

Koormus isegi vähenes	0.94%	1
Muu	6%	7
		N=106

Distantsõppe õppetunnid

Tabel 2.2.1. Õpetajate DÕ õppetunnid

Millised olid distantsõppe õppetunnid?

(tabelis on vastuste esinemise sagedus absoluutarvudes)

Õppetunnid	Endale	Koolile	Eesti Haridusele
Digisuutlikkus (digioskused, e-riik ja digilahendused)	15	27	32
Töö korraldus (s.h. kokkulepped ja süsteemid)	33	25	4
Hinnangud DÕ-le: positiivsed, pragmaatiline kohanemine DÕ-ga ja negatiivsed hinnangud DÕ-le.	19	6	28
Ei oska öelda	5	22	12
Õpetajate toimetulek	11	7	11
Õpilaste toetamine		19	5
Õppijate toimetulek ja enesejuhtimine		12	11
Erinevad probleemid (haridus vajab muutmist, lastevanematega suhtlemine, õpilaste laiskus, toidupakkide jagamine, kooli ürituste ärajäämine jne)	6	7	9
Õpetajate tervis	21		
Aja planeerimine	14	3	

Juhtkonna ja HTM toetus/ selle puudumine	2	8	3
Koostöö kolleegide, tugispetsialistidega		11	1
Kommunikatsioon			9
Õpetajate väärtustamine			6
Lastevanemate suhtumine	1		4
Õppekava ja õppematerjalid			5

Vastanud õpetajaid oli 106

Tabel 2.2.2. Õpilaste distantsõppe õppetunnid.

Millised olid selle õppeaasta (2020-2021) distantsõppe peamised õppetunnid? Mida kõige enam õppisid? Mida uut avastasid enda juures?

Vastusevariandid	% vastustest	N
Digioskused paranesid	16%	25
Avastasin, et mulle ei meeldi/sobi distantsõpe	15%	23
Õppisin, et ei tohi olla laisk ja asju viimasele minutile jätta	14%	22
Õppisin oma aega planeerima	14%	22
Ei avastanud midagi uut	14%	21
Avastasin, et digiõpe on huvitavam ja parem	14%	22
Veel midagi...	5%	7
Õppisin õpetajate tööd rohkem hindama	5%	8
Avastasin, et olen targem, kui ma arvasin	2%	3
		N=153

Distantsõppe mõju tervisele

Üheks kõige suuremaks murekohaks lastevanemate jaoks oli pika distantsõppe ja koduse isolatsiooni mõju nii laste kui nende endi tervisele.

Laste puhul ongi eriti teravalt välja toodud vaimse tervise probleemid, millega vanemad ei olnud varem kokku puutunud ning millega toimetulekuks puudusid paljudes peredes kogemused ja oskused

Laps muutus närviliseks, langes õpihuvi ja motivatsioon, tõusis kehakaal, kuna trenne ei toimunud, tekkis stressisöömine.

Kindlasti kannatas vaimne tervis, just 12-aastase lapse oma. Suhtlemine eaklaaslastega praktiliselt puudub, sest koolis on saanud sisuliselt käia vaid sept-okt. Laps on kapseldunud, istub oma toas, motivatsioon on langenud ja on tekkinud ükskõiksus!

Vanematel kutsus mure laste pärast, pidev pinge ja kodune ülekoormus esile tõsiseid tervisehäireid:

Väga väsitav ja traumeeriv oli avastada 16-aastase kätelt järjest uusi löikeid ja olla hirmul tema elu pärast. See tekitas tunde, et ei suuda enam millegagi hakkama saada. Enesehinnang langes. Jalgade veenilaiendid muutusid nähtavamaks. Sattusin sudoku-sõltuvusse.

Silmanähtavalt paremas olukorras olid lapsed, kes elavad looduslähedases keskkonnas ja kellel oli võimalik ka isolatsiooni ajal õues aktiivselt aega veeta, olgu oma koduõuel mängides või trenni tehes:

Minu laps oli palju rohkem õues ja mängis sõpradega väljas, sest esimeses klassis ei olnud veebitunde ja pidevat kontrollimist. Endise 8-12 tunnid istumise asemel olid lapsed juba peale hommikusööki õues mängimas. Väga palju õpiti ise loodust vaatlema ja tehti tähelepanekuid ning tekkis huvi raamatutes (nt lasteentsklopeedia, loomade ja taimede elu) just looduse kohta lisa lugeda.

Lastevanemate vastustest ilmnenu distantsõppe mõju erineva kooliaste õpilaste vaimsele tervisele võtab kokku tabel 2.3.6.

Tabel 2.3.6. DÕ mõju laste vaimsele tervisele

DÕ mõju lapse vaimsele heaolule:	Laps õpib				Kõik märgitud
	Põhikooli I kooliastmel	Põhikooli II kooliastmel	Põhikooli III kooliastmel	Gümnaasiumis	
Stress, kurnatus	18%	23%	25%	24%	22,3%
Sotsiaalne isolatsioon	28%	24%	15%	11%	22,2%
Tavapärane	16%	20%	20%	32%	20,5%
Stressivaba, nautis	38%	33%	39%	32%	36%
Kokku märgitud	74	82	71	37	264
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Vanemate tähelepanekute alusel võib öelda, et kergemad või raskemad vaimse tervise probleeme, motivatsiooni langusest kuni depressiooni ilminguteni märgati igas viiendas peres, seejuures noorukieas tugevamini kui algklassides õppivate laste puhul. Viimaste jaoks oli kõige kurnavam pealesunnitud lahusolek mängu- ja õpingukaalsastest.

Eriti suure pinge alla sattusid HEV laste vanemad, kes kurtsid liiga vähese spetsialistide toetuse üle laste kodus õpetamisel. Meile vastanud 31 HEV laste vanemate hulgas kannatas 17 ehk 55% tõsise stressi ja ülekurnatuse all.

Vanemate vastuseid lugedes ilmneb selgesti, kui suurt rolli kriisaegsete pingetega toimetulekul mängis peredes toetav ja rõõmsameelne õhkkond.

Otsest mõju ei osanud täheldada. Kohati tekkis "puurilooma" tunne, oli suhtlemisvaegus, aga siis tegelesime sellega ja saime kenasti üle.

Peresuhetele avaldas pealesunnitud sulgumine koduseinte vahele ka negatiivset mõju, eriti emadele, kes pidid ise tööl käies tegelema ka pere toitlustamise ja algklasside õpilaste pideva abistamisega koolitööde tegemise. Vastates küsimusele distantsõppe mõjust peresuhetele

jagunesid lapsevanemad kahte lehte: 42% leidsid, et suhted peres paranesid, rohkem üheskoos olles ja lastega tegeledes suurenes üksteise toetamine ja vastastikune mõistmine, samas kui 37% leidis, et see olukord tekitas peres üldist stressi ja kurnatust ning 20% osutas pingetele, mida põhjustas oma laste õppetöösse mattumine ja muude töö- ja perekohustuste tagaplaanile jäämine.

Tekkis läbipõlemine kuna sissetulekud on vähenenud, tuleb ellujäämisega tegeleda ja samal ajal õpetaja rollis olla. Tulevikus seda enam kogeda ei soovi. Õpetama peaks ikka õpetajad. Vanemad ei ole õpetajaks õppinud ja ei oska.

Toimetuleku praktikad

Kõik kolm uuringu sihtrühma tõid esile praktikaid, mis nende kogemuses olid head ja aitasid neil teise DÕ-e perioodil toime tulla. Sellised praktikad on üldistatud kujul toodud alljärgnevas tabelis.

Tabel 3. Head praktikad õpetajate, õpilaste ja lastevanemate kogemuses

	Õpetajad	Õpilased	Lastevanemad
Veebitundide rakendamine	Mitmekesine kogemus: alates koolis kokkulepitud rütmist (veebitundide tunniplaanid koolides) kuni paindliku rakendamiseni (õpetaja otsustada), sh kohustuslikud ja konsultatiivsed veebitunnid	*Läbimõeldud veebitunnid, iseseisva töö selgitused vastamised, koos tegemised. *nooremates klassides edastada veebis vaid hädavajalik, konkreetset täpsed selgitused. *individuaaltunni võimalus veebis *veebitundide nädalaplaan *veebitunnid ja iseseisev töötasakaalus, et üks täiendaks teist.	*kooskõlastatud põhimõtted ja pikem ajaplaneerimine, sh veebitundide kasutamisel veebitundide paindlik kasutamine (sõltuvalt n t kooliastmest) *lapsi toetati ka väljaspool kooli/tööaega *pikemale perioodile kavandatud videoõppetunniplaan, kava
Õppijate toetamine: õppe	individuaalne juhendamine	*õppijaile jäeti vabadust ise otsustada, millal ja kuidas ülesandeid täita;	*individuaalne juhendamine;

diferentseerimine ja individuaalne lähenemine	raskustega ja HEV õpilaste puhul (kooli kutsumine, kodudes õpetamine)	*individuaalne või väikestes rühmades eraldi õppimine (eraldi videotund või konsultatsioonid koolis); *abi tugipersonalilt.	*individuaalsed tunnid õpilasega aeg-ajalt/vajadusel.
IT ja tehniline tugi koolis	*koolitused ja konsultatsioonid õpetajatele	*kool pakkus arvuteid ja mikrofone, jagas Microsofti programmi kõigile *õpetajad ja haridustehnoloogid koostasid ja jagasid veebis toimetulekuks õpetlike youtube videoid	
Kokkulepitud keskkonnad (koolis)	Koolides lepiti kokku kindlad veebikeskkonnad	Kokkulepitud keskkond (Google Classroom, Meet)	Kokkulepitud keskkonnad (näit Tallinnas Teams)
Koostöö	*regulaarsed koosolekud kolleegidega; *omavahelist koostööd nõudvad ülesanded õpilastele	*õpilaste koostöörühmad sotsiaalmeedias *õpetaja poolt korraldatud õpiabirühmad	*kooli ja kodu koostöö: õpetaja võttis kontakti vanematega; *usaldus vanemate vastu *õpetajate arusaamine lapse kodustest tingimustest
Loovad lähenemised, sh õpetajate enda poolt koosatud	*enesekontrolliülesandeid h5p keskkonnas, *e-kursuste loomine *iseseisva õppe materjalide koostamine	*loovad liikumisülesanded kehalises, nutimängud, sammude lugemine, liikumispäevik, õues asjade otsimine, linnabingo	*mänguliste, loovate ja liikumist võimaldavate meetodite kasutamine

digivahendid	*lühireferaadid, esitlused *fotojaht looduses. *rühmatööd distantsilt *kodused praktilised tööd *testid, kodutööd, arvestused kõik arvutisse *mahukamad tööd ainetevahelise lõimingu	*kunstis- erinevad loovad ülesanded, erinevate kunstnike moodi joonistamine, origami, õppevideo järgi joonistamine *video tegemine oma tegevusest. *ettekanded oma töödest *loodusbingo, matemaatika bingo *muuseumite külastamine paarilisega, üksi *matk	*ainetevaheline lõimimine iseseisva töö ülesannetes *meetodid, mis toetasid laste eneserefleksiooni (nt e sitlused, VOCAROO)
Digiõppe tuleviku- perspektiiv	*õppe korraldamine põimõppena (nädalase rütmiiga) *abiõpetajate ja tugispetsialistide rakendamine	* Nädalaplaan õpilastele ette teada *Õpetajate usaldus ja toetus õpilase iseseisvalt toimetuleku suhtes. *individuaalne tähelepanu abivajajatele *motivatsiooni hoidmisele tähelepani pöörata. *Sisukad veebitunnid, õpetaja selgitused iseseisva töö jaoks	*dõ kogemus on positiivne tulevikuks, sh tava õppes rakendamiseks, koduõppe laiemaks kasutamiseks *lastevanemate kaasamine ja informeerimine, *digiõppevahendid vanematele kättesaadavaks

[Detailsem ülevaade õpetajate, õpilaste ja lastevanemate hinnangutest 2. koroonaaastal toimunud muutustest](#)

ÕPETAJAD

Õpetajate hinnangud 2021. aasta teise DÕ perioodile põhinevad vabadel vastustel (N=106) ja esitatakse kvantifitseerituna. Seega võrreldes 2020. aasta uuringu tulemusi, mis kajastasid

esimest distantsõppe perioodi, käesoleva 2021. aasta uuringu tulemustega, on õpetajate hinnangul toimunud järgmised muutused:

- Õpetajatel on suuremad kogemused ja oskused (41%)
- On lihtsam ja rahulikum (25%)
- Toimib parem töökorraldus (20%)
- On kurnavam (10%)
- Vahet pole (3%)

Protsentuaalselt on näha, et kõige enam (40%) rõhutasid õpetajad kogemuste ja oskuste kasvu võrreldes eelmise aastaga, peamiselt digioskusi, õppetöö planeerimisoskust veebi- ja kaugõppes, enesetäiendamist koolitustel ning laste paranenud õpioskusi. Õpetajad tunnistasid, et õpiti eelmise aasta vigadest ja püüti töökorraldust paremaks muuta, kasutades palju enam videotunde. Samas mööndi, et esimesel DÕ perioodil katsetatud pikemate tähtaegade andmine ja õpilaste iseseisvam ajaplaneerimine ei toimunud ning seetõttu pöörduti mitmel pool tagasi tunniplaanijärge õppekorralduse juurde, mida toetasid seekord videotunnid.

Õpetajate arvates oli 2021. a kevad-suvel üldiselt distantsõpet läbi viia lihtsam ja rahulikum, sest seekord olid koolides olemas kokkulepped ja reeglid, õppetöö oli süsteemsemalt ja paremini korraldatud, olemas oli IT tugi, tehniline valmisolek oli paranenud ja digimaterjalid olid olemas. Paanikat ja ärevust oli sel aastal tunduvalt vähem, sest olukord ei olnud enam ootamatu.

2020 kevadel oli alguses korralik segadus ja peataolek. Õpetajad pidid töötavad lahendused enda jaoks välja mõtlema ja õpilastega katsetama. 2021 kevadel olid juba tööpõhimõtted teada.

Rohkem digiensekindlust, oskust veebitunde korraldada. Kooli poolt lisandusid sisekorra reeglid digitundide kohta: kaamera avatud ning endast elumärkide andmine õpetajale.

Seekord oli olukord koolides paremini kontrolli all, kuigi ootamatusi tuli siiski ette peamiselt muutuvast koroonast tulenevate kiirete ümberkorralduste tõttu valitsuselt ja kohalikest omavalitsustelt: nii vaheldus distantsõppe põimõppega, kord toimusid osad tunnid hajutatuse nõude tõttu kontakt-tundidena, kord veebiõppes. Selline žongleerimine erinevate õppevormide vahel tihti sama päeva jooksul nõudis õpetajatelt suurt paindlikkust, kuid see oli ka väga kurnav. Väike osa õpetajaid (3%) leidsid, et 2020. ja 2021. aasta distantsõppe kogemusel polnud eriti vahet, sest töö maht tagasisidestamisel oli endiselt suur ning 10% vastajatest leidis, et

kokkuvõttes oli 2021. aasta kevadel distantsõpe isegi kurnavam, sest periood kestis kauem ja üha raskem oli õppijaid motiveerida. Tekkis rutiin, mis ühest küljest võttis ärevuse maha, kuid teisalt muutus selline õppekorraldus tüütuks. Teadmine, et distantsõpe oli tulnud, et jääda pikemaks ajaks, süvendas negatiivseid meeleolusid ja stressi, mida võimendas veelgi meedia negatiivne kajastus ja ühiskonna suurenenud nõudlikkus õpetajate suhtes.

Eelmisel aastal oli selge siht pidada vastu suveni ja lootus, et sügisest asjad normaliseeruvad. Ka detsembris oli lootus, et kevadel läheb paremaks, mis aga kahjuks ei täitunud. Kui aga enam sihte seada pole võimalik, on raske hoida motivatsiooni. Eelmine aasta oli lootus, et see on ajutine. Nüüd on näha, et jätkub veel vähemalt 2-3 aastat. Kuni järgmise katastroofini.

Tööd oli palju rohkem. Kõigi soovidega tuleb pidevalt arvestada ja üha rohkem on klienditeenindaja tunne. Väga palju pahandust teeb meedia, andes pidevalt negatiivse sisuga infot. Nii on tekkinud väärad hoiakud lapsevanematel ja ühiskonnal üldisemalt.

Seega võib õpetajate vastustest välja lugeda, et üldjuhul tuldi distantsõppega 2021. aastal juba paremini toime ning esimese koroonakevade kogemusest õpiti palju.

ÕPILASED

Õpilaste üldised hoiakud distantsõppe suhtes näitavad ülekaalukat positiivset suundumust: ligi 40% õpilastest oli DÕ periood 2021. aastal kergem, kuna tekkis teatud kogemus ja õppekorralduses toimusid positiivsed muutused. Samas on siiski 20% vastanud õpilastest olnud viimasel DÕ perioodil raskem ja 10% vastanuist erinevust tundnud ei ole.

Seega võrreldes 2020. aasta uuringu tulemustega, mis kajastasid esimest distantsõppe perioodi, on 2021. aastal õpilaste hinnangul toimunud järgmised muutused:

- Õppekorraldus oli parem, erinev eelmisest aastast, rohkem tunde veebis (37 %)
- Raskem oli, tekkis motivatsiooni langus, tüdimus, periood kestis kauem (21%)
- Vahet polnud (10%)
- Kergem oli (%)
- Õpetajatel olid paremad oskused (9%)
- Oli tekkinud kogemus (9%)
- Õpilaste oskused paremad (5%)

10% õpilastest leidsid, et sel korral (2021. a. kevad) oli digiõppes kergem. Seevastu 21% õpilastest leidis, et pigem oli seekord raskem, sest õppetöö koormus tundus olevat suurem, motivatsiooni DÕ-s õppida oli vähem ja tüdimus koolist süvenes. 10% õpilastest leidis, et DÕ esimese ja teise laine ajal õppimisel vahet ei olnud või nad ei osanud öelda, kas oli või ei. Õpilaste hinnangul olid toimunud peamised muutused õppekorralduses ning kõigil (õpetajatel, õpilastel) oli enam vajalikke oskusi, kogemusi ja harjumusi DÕ-s hakkama saamiseks. Võrreldes eelmise DÕ perioodiga oli õppekorraldus paljude õpilaste (37%) jaoks erinev. Õppekorraldus oli parem seetõttu, et enam oli video/Zoomi tunde, samuti oli õppetöö paremini läbi mõeldud ja korraldatud. Õppetöö korralduses oli vähem segadust. Samas tundus osale õpilastest, et neil oli seekord rohkem tööd, vähem vaba aega ja esitati enam nõudmisi. Õpilased (5%) leidsid, et nende endi arvutioskused, ajaplaneerimisoskus ning õppimisoskused olid paranenud. Samuti tundsid nad, et on iseseisvamad. 9% õpilastest hindasid õpetajate oskusi paremaks. Nad leidsid, et õpetajate kogemused ja valmisolek DÕ-ks on kasvanud, neil on paremad digioskused, parem DÕ planeerimise ja korraldamise oskus, õpetajad olid enesekindlamad, rahulikumad ja mõistvamad, kuid ka nõudlikumad. Võrreldes 2020. ja 2021. küsimustikke, oli õpilaste jaoks veebikeskkondades orienteerumine 2021. aastal kergem kui varem.

LASTEVANEMAD

Lastevanemate (N=188) hulgas eristusid 1) pessimistlikumalt häälestatud vanemad, kelle kogemus viimasel aastal isegi halvenes või jäi sama halvaks kui esimesel DÕ perioodil ja 2) need, kelle arvates toimus palju positiivseid arenguid. Raskemaks hindasid paljud lastevanemad DÕ-e teisel perioodil laste motiveerimist. Vähese liikumise, rohke ekraaniaja ja tavapäraestest koolivälisest tegevusest ning sõpradest isoleerituse tõttu kannatas ka laste füüsiline ja vaimne tervis.

Tervisehädasid ei tekkinud, aga liigset rasva tekkis, mida enne polnud. Liikumist vähevõitu.

Laps läks paksuks, sest liikumist oli vähevõitu. Ma ise olin samuti päevad läbi kodukontoris. Eelmisel kevadel õnnestus koos liikumiseks aja leidmine paremini.

Tekkis apaatia.

Mõjus nägemisele - pidev arvutis olek.

Samas hindas osa teadlikke ning soodsamate elamistingimustega vanemaid laste õues liikumise võimalusi isegi paremaks kui muidu.

Osad lastevanemad olid vihased nii kooli kui ka riiklikult kehtestatud piirangute peale, sest nende lastel arenes välja või süvenes arvutisõltuvus või toimus lausa taandareng:

Laps sisuliselt mandus nelja seina vahele ära, puudus huvi õue minna ja liikuda värskes õhus. Pidevalt oldi pigem muudes videotes, mängudes, kui õppetöös, sest olukord seda võimaldas.

Enesehügieen langes, söömisega probleemid, hüppeliselt suurened telefonis ja arvutis oldud aeg ning see on jätnud tugeva jälje!

Liikumist oli ju vähem, eriti hull oli perioodil kui ka õuetrennid keelati. Tõsi, õnneks oli lumine talv. Kevad vaid viibis kaua. Ekraanisõltuvus kasvas.

Eriti keeruline oli vanemate arvates see periood, kus kõik koolivälised tegevused, ringid ja trennid keelati kontaktõppena, mistõttu lapsed veetsid sunnitult liiga palju tunde arvuti taga.

Lastevanemate vastustest võis välja lugeda, et võrreldes esimest DÕ lainet 2020. aasta kevadel, mil algselt hindeid ei pandud ning eksamid olid vabatahtlikud, teise DÕ perioodiga tõusis laste õppekoormus ja sooritussurve. Samas tegeleti teadlikumalt majajääjatega ning ei lubatud lastel lihtsalt ära kaduda:

Eelmisel kevadel langes vanem laps distantsõppe ajal koolist välja, kuna ta on hev, autistlike joontega, siis näen, kui ränk on selline õppimine teistsugustele, kui e- koolis on igal hommikul kahe ekraani pikkune päeva ülesannete kogu, ilma igasuguste eranditeta, siis temataolised lihtsalt lõpetavad töö.

Siin eristusid agaramad õpetajad, kes pakkusid õppijatele rohkem individuaalset tuge kui teised:

Meeldis, et aegajalt tegi õpetaja iga lapsega eraldi tunni, et aru saada, palju ta on omandanud programmi. Õpetaja helistas ka ise lapsevanemale, et uurida, kuidas lapsel läheb ja sai koos arutada, kuidas teda toetada.”

Anti võimalus kooli minna konsultatsioonile.

Õppekorralduse muutuste hulgas mainiti 2021. aastal oluliselt suurenenud videotundide hulka, mis oli mõnede vanemate arvates väga positiivne. Kuid teiste vanemate arvates pingutati videotundidega üle. Samas mõõnsid ka vanemad ise, et videotundide suhtes on õpetajad kahe

tule vahel ning pidid taluma vastandlikke ootusi. Lastevanemad nägid siinkohal lahendusena vanematele suurema valikuvabaduse ja vastutuse andmist oma lapse distantsõppe korraldamisel. Lastevanemad leidsid, et võrreldes esimese koroonakevadega oli koolides arenenud tehniline pool ja eelkõige õpetajate ja laste digioskused ning ka enesejuhtimisoskused. Positiivsemalt meelestatud lastevanemate hinnangul toimus koguni uus Tiigrihüpe, sest astuti suur samm edasi kõigi osapoolte haridustehnoloogilises arengus ning arendati ka laste iseseisva õppimise võimet. Lihtsam oli viimasel aastal lastevanemate sõnul eelkõige seetõttu, et kokku olid lepitud reeglid ja ka kasutatavad digikeskkonnad ning videotunnid.

Meeldis, et koolist pandi kohe algusest peale paika kindel tunniplaan (umbes 50% või enama ulatuses olid veebitunnid) ja see tunniplaan ei muutunud kogu selle aja jooksul. Lastel tekkis rütm, rutiin, graafik. Tean, et mõnes koolis ilmusid tunnid jooksvalt, kogu aeg pidi järge ajama, et mis kus ja millal.

Kui eelmisel perioodil olid lastevanemad ja õpilased tihti erinevate veebikeskkondadega üle koormatud, siis seekord vähendati kasutatavaid keskkondi ning veebi- ehk videotunnid muutsid õppekava läbimise lihtsamaks kui üksnes iseseisev või vanemate toetatud õppimine kodus.

Lapsed õppisid iseseisvust. Ühiselt õppisime erinevaid keskkondi kasutama (mõni oli päris keeruline mullegi kasutada). Eelmisel kevadel tuli teha kontosid liiga paljudesse keskkondadesse, mida sügisel enam aktiivselt ei kasutatud, laps ei suuda seda kõike hoomata.

Vanemate vastustest võib välja lugeda, et nende kogemused varieerusid tugevasti erinevates koolides ja erinevate õpetajatega. Hoolimata mõningatest positiivsetest muutustest digiarengu ja kokkulepete ning tekkinud DÕ harjumust näol ka võib 2021. aastal eristada rohkem ja vähem rahulolevaid ning ka päris rahulolematuid lastevanemaid.

EHF distantsõppe jätku-uuringu küsimustik õpilastele 2021

1. Kui vana sa oled?
2. Mille poolest erines selle aasta distantsõpe (2020-2021) eelmise aasta distantsõppest (2020, kevad)
3. Kuidas sa üldiselt hindad oma koduse distantsõppe kogemust võrreldes tavaõppega?
 - a) Tundsin ennast distantsõppes paremini kui tavaõppes
 - b) Tundsin ennast distantsõppes sama hästi kui tavaõppes
 - c) Tundsin ennast distantsõppes halvemini kui tavaõppes
 - d) Muu

4. Kuidas sul tuli distantsõppe ajal välja aja planeerimine?

- a) Väga hästi, mulle meeldis oma aega ise planeerida
- b) Hästi, sain kõik asjad ise tehtud
- c) Enam-vähem võis rahule jääda, mõnikord vajasin abi
- d) Raskustega, vanemate ja õpetajate abiga
- e) Halvasti, ei tulnudki toime

5. Kuidas Sul tuli distantsõppe ajal välja eesmärkide iseseisev seadmine ja järgimine?

- a) Nautisin võimalust ise endale eesmäärke seada
- b) Mul oli raske otsustada, mida ja millal teha
- c) Eesmärgid ja tähtajad seadis õpetaja, ma ei saanud valida
- d) Vanemad ja teised pereliikmed aitasid eesmärkide seadmisel
- e) Mulle ise eriti ei meeldi eesmäärke seada, eelistan teha seda, mida kästakse

6. Kuidas Sul tuli distantsõppe ajal välja ülesannete iseseisev täitmine?

- a) Väga hästi, see sobis rohkem kui tavaline kooliõpe
- b) Hästi, täitsin kõik ülesanded iseseisvalt
- c) Enam-vähem võis rahule jääda, raskemate ülesannete juures vajasin abi
- d) Raskustega, vanemate ja õpetajate abiga, lünkadega
- e) Üldiselt ei tulnud toime
- f) Väga halvasti, loobusin täiesti õppimisest

7. Kas viimase aasta distantsõppe ajal tekkis teadmistes lünki? Milliseid?

- a) Ei usu, et tekkisid mingid lüngad
- b) Jah, mõnes aines
- c) Mul oli ka enne distantsõpet teadmistes lünki

8. Näiteks millistes ainetes tulid lüngad?

9. Kuidas tulid viimase aasta distantsõppe ajal toime käelist tegevust ja praktilisi oskusi nõudvates ainetes (kunst, muusika, käsitöö, kehaline kasvatus, laboratoorsed tööd, praktilised kutseoskused)?

- a) Väga hästi, õpetajad olid väga leidlikud
- b) Vanemad löid kaasa ja aitasid teha praktilisi töid
- c) Väga raske oli, video ei asenda päris tunde
- d) Osad praktilised tegevused lükati edasi või jäid üldse ära
- e) Praktiline õpe toimus koolis väiksemates rühmades ja mahus kui muidu
- f) Ei tulnud toime, üksi ei tahtnud midagi teha
- g) Muu

10. Too näiteid, kuidas toimus praktilisi oskusi nõudvate ainete õppimine?

11. Kuidas oli Sinu õppetöö distantsõppe ajal korraldatud? (Valida saab mitu varianti)

- a) Koolist anti üksikasjalikke juhiseid;
- b) Õppijaile jäeti vabadust ise otsustada, millal ja kuidas ülesandeid täita;
- c) Õppetöö toimus vastavalt tunniplaanile
- d) Osa õppest toimus koolis, osa distantsilt
- e) Kasutati põhiliselt veebitunde

f) Anti pikemaid tähtaegu ja iseseisvaid töid

g) Muu

12. Too näiteid, kuidas oli õppetöö distantsõppe ajal korraldatud?

13. Kas kool toetas sinu õppimist piisavalt?

a) Jah, sain piisavalt abi

b) Ei saanud piisavalt abi

c) Ei saanud üldse abi

d) Muu

14. Kuidas kool/õpetaja toetas sinu õppimist? (mitu vastusevarianti)

a) Ma ei vajanud abi

b) Sain õpetajale kirjutada või helistada

c) Õpetaja pakkus mulle või väikestes rühmades eraldi abi (eraldi videotund või koolis konsultatsioon)

d) Sain abi psühholoogilt ja/või tugipersonalilt (n. sotsiaalpedagoogilt)

e) Sain abi abiõpetajalt

f) Muu

15. Too näiteid, kuidas kool toetas sinu õppimist?

16. Mil määral said pereliikmetelt abi koolitööde tegemisel?

a) Vanemad/pereliikmed aitasid väga palju koolitööde tegemisel

b) Vanematel/pereliikmetel polnud eriti minu jaoks aega

c) Ma ei soovinud pereliikmete abi

d) Muu

17. Millist abi ja nõu said oma vanematelt, perekonna liikmetelt ja sõpradelt/koolikaaslastelt?
(valida saab mitu varianti)

a) Pereliikmed aitasid aega planeerida

b) Vanemad hankisid mulle eraõpetaja

c) Vanemad tegid süüa

d) Pereliikmed suunasid mind liikuma

e) Vanemad kontrollisid mu nutiseadmete kasutust

f) Tegime koolitöid koos koolikaaslastega/sõpradega

g) Meil oli koolikaaslastega oma sotsiaalmeedia grupp, kus toetasime üksteist õppimises

h) Muu

18. Millist abi said veel?

19. Kuidas mõjus distantsõpe Sinu tervisele, enesetundele?

a) Üldiselt hästi, stressi polnud, puhkasin välja

b) Hästi, rohkem õues, aega endale

c) Mõju puudub, nii ja naa

d) Üksildus, suhtlusvajadus

e) Arvutiga seotud negatiivne mõju

g) Vaimne tervis kannatas: stress, depressioon, negatiivsus

h) Halb enesetunne: peavalud, igasugused füüsilised kaebused

i) Muu

20. Kuidas mõjutas distantsõpe sinu liikumisharjumusi?

a) Liikusin rohkem kui tavaliselt

- b) Ei mõjutanud, jäi samaks
- c) Liikusin vähem
- d) Liikusin minimaalselt
- e) Muu

21. Kuidas mõjus distantsõpe Sinu suhetele kaaslastega ja pereliikmetega (ema, isa, õed-vennad, vanavanemad)?

- a) Ei mõjutanud üldse
- b) Suhted pereliikmetega muutusid lähedasemaks (Täpsusta, kellega?)
- c) Suhted pereliikmetega halvenesid (Täpsusta, kellega?)
- d) Halvasti, ei saanud sõpradega suhelda
- f) Suhtlesin pidevalt sõpradega

Midagi veel?

22. Millised olid selle õppeaasta (2020-2021) distantsõppe peamised õppetunnid? Mida kõige enam õppisid? Mida uut avastasid enda juures?

- a) Digioskused paranesid
- b) Avastasin, et digiõpe on huvitavam ja parem
- c) Avastasin, et mulle ei meeldi/sobi distantsõpe
- d) Õppisin oma aega planeerima
- e) Õppisin õpetajate tööd rohkem hindama
- f) Avastasin, et olen targem, kui ma arvasin
- g) Õppisin, et ei tohi olla laisk ja asju viimasele minutile jätta
- h) Ei avastanud midagi uut
- i) Veel midagi...

23. Mis oli distantsõppe ajal kõige raskem,

- a) Kontaktõppes on parem õppida
- b) Teemad jäid ebaselgeks, hinded halvenesid
- c) Oli raske orienteeruda eirnevates veebikeskkondades
- g) Aja planeerimine oli raske
- h) Ei saanud piisavalt abi õpetajalt
- i) Ei saanud ülesannetest aru
- j) Probleemid arvutiga/internetiga
- k) Oli raske leida motivatsiooni
- l) Midagi veel ...

24. Mis oli distantsõppe ajal kõige kergem?

- a) Meeldis ise oma aega planeerida
- b) Meeldis kauem magada
- c) Oli kergem keskenduda, keegi ei seganud
- d) Õppimine oli tulemuslikum, kasutasin oma aega paremini
- e) Õppimine oli huvitavam
- f) Hinded paranesid
- g) Muu...

25. Kas võrreldes eelmise aastaga oli veebikeskkondades orienteerumine kergem?

- a) Oli palju kergem
- b) Jäi samaks
- c) Oli raskem
- d) Ei olnud ka varem üldse raskusi

26. Mis oli veebikeskkondade kasutamisel raske? (Võimalik valida mitu varianti)

- a) Ühest keskkonnast teise liikumisel oli raskusi
- b) Ei saanud täpselt aru, mida peab tegema
- c) Sisse logimine oli raske
- d) Konkreetsetest oskustest jäi puudu
- e) Minu arvutiga ei saanud kõiki asju teha
- f) Ei olnud mingeid raskusi
- g) Muu

27. Kui palju erinevaid veebikeskkondi distantsõppel kasutati?

- a) 1-5
- b) 6-10
- c) 11-15
- d) üle 15

28. Milliseid veebikeskkondi distantsõppel kasutati? (Võimalik valida mitu varianti)

- a) Opiq
- b) e-koolikott
- c) e-kool
- d) stuudium
- e) Google'i keskkonnad (Gloogle Classroom, Meet, Drive, jne.)
- f) Zoom
- g) Microsofti tooted: Teams, Office 365
- h) Moodle
- i) Muu...

29. Mida soovitaksid järgmiseks korraks, kui tuleb jälle distantsõppe periood?

30. Millisel haridusastmel Sa õpid?

- a) Põhikooli I kooliastmel (1.-3. klass)
- b) Põhikooli II kooliastmel (4.-6. klass)
- c) Põhikooli III kooliastmel (7.-9. klass)
- d) Gümnaasiumis (10.-12. klass)
- e) Põhikoolijärgses kutseõppes
- f) Keskhariidusjärgses kutseõppes

31. Kas sa õpid ka huvikoolis või käid huviringis?

- a) Jah
- b) Ei

32. Juhul, kui õpid huvikoolis, siis millises huvikoolis või -ringis?

- a) Muusikakoolis

- b) Kunstikoolis
- c) Spordikoolis
- d) Tantsukoolis
- e) Loodusringis
- f) Tehnikaringis
- g) Teatriringis
- h) Fotograafia- või filmiringis
- i) Muus huvikoolis või -ringis:

33. Neile, kes huvikoolis õpivad: Kuidas mõjutas distantsõpe huvikoolis õppimist?

34. Millises koolis Sa õpid?

- a) Väikeses maakoolis (1-300 õpilast)
- b) Väikeses linnakoolis (1-500 õpilast)
- c) Suures maakoolis (üle 300 õpilase)
- d) Suures linnakoolis (üle 500 õpilase)
- e) Erakoolis
- f) Riigikoolis
- g) Munitsipaalkoolis
- h) Kutsekoolis

35. Sugu (M/N)

- a) M
- b) N

36. Kas tahaksid teema kohta veel midagi öelda?

EHF distantsõppe jätku-uuring õpetajate küsimustik 2021

1. Millisel kooliastmel Te õpetate?

- a) Põhikooli I kooliastmel,
- b) Põhikooli II kooliastmel
- c) Põhikooli III kooliastmel,
- d) Gümnaasiumis
- e) Põhikoolijärgses kutsekoolis
- f) Keskhariidusjärgses kutsekoolis

2. Mille poolest erines selle õppeaasta distantsõpe (2020 sügis-2021 kevad) eelmise aasta distantsõppest (kevad 2020)?

3. Kuidas tuli distantsõppe ajal välja õpilaste iseseisev ajaplaneerimine?

- a) Väga hästi, õpilasi võis usaldada: neile võis anda pikemaajalisi ülesandeid ja eesmäärke
- b) Õpilasi ei saanud usaldada, nende ajakasutust pidi pidevalt kontrollima
- c) Ajaplaneerimine oli osadele õpilastele raske, tekkisid hiline mised ja võlgnevused
- d) Tavapärane jaotus tublideks ja kehvemateks
- e) Kehvalt/ ei läinud hästi, enamus ei tulnud toime
- f) Osadel väga halvasti: nad kadusid täiesti ära ja jätsid kõik tegemata
- g) Muu

4. Kuidas sujus distantsõppe ajal õpetajate koostöö vanematega?

- a) Vanematega oli väga hea koostöö
- b) Kui häda käes, siis tulid vanemad appi
- c) Kahjuks osad vanemad ei tundnud üldse huvi, mida nende laps teeb
- d) Vanemad sekkusid ja survestasid liiga palju

5. Kuidas tuli distantsõppe ajal välja õpilaste iseseisev eesmärkide seadmine ja järgimine?

- a) Osad õpilased nautisid võimalust ise endale eesmärgi seada
- b) Paljudel oli raske otsustada, mida ja millal teha
- c) Seadsin õpetajana ise eesmärgid ja tähtsajad, sest laste enesejuhtimisvõime ei ole veel nii hea
- d) See ei olnud raske, sest olime ka enne distantsõpet harjutanud iseseisvat eesmärkide seadmist
- e) Muu

6. Kuidas tuli distantsõppe ajal välja õpilaste iseseisev ülesannete täitmine?

- a) Väga hästi, enamik sai väga hästi hakkama
- b) Enamusel läks hästi, väike rühm oli raskustega
- c) Tavapärane jaotus tublideks ja kehvemateks
- d) Raskustega, vanemate ja õpetajate abiga, lünkadega
- e) Enamus ei tulnud toime
- f) Väga halvasti, üldse ei tulnud toime
- g) Muu

7. Üldiselt arvatakse, et viimase aasta jooksul tekkis distantsõppe ajal õpilaste teadmistes ja oskustes lünki? Milline on teie kogemus?

8. Kuidas oli õppetöö distantsõppe ajal korraldatud?

- a) Koolist anti üksikasjalikke juhiseid;
 - b) Õppijaile jäeti vabadust ise otsustada, millal ja kuidas ülesandeid täita;
 - c) Õppetöö toimus vastavalt tunniplaanile
 - d) Osa õppest toimus koolis, osa distantsilt
 - e) Kasutati põhiliselt veebitunde
 - g) Anti pikemaajalisi tähtaegu ja iseseisvaid töid
 - h) Reeglid jm olid koolis õpetajate vahel kooskõlastatud
 - i) Toimusid regulaarsed kolleegide vahelised nõupidamised probleemide lahendamiseks
- Tooge näiteid parimate lahenduste kohta!

9. Kuidas teie koolis põhiliselt toetati õpilasi?

- a) Õpilased enamasti ei vajanud abi
- b) Õpilased said õpetajale kirjutada või helistada;
- c) Õpetajad pakkusid vajadusel eraldi abi (nt. videotund või konsultatsioon koolis);
- d) Vajadusel pakuti abi psühholoogilt ja/või tugipersonalilt (nt. sotsiaalpedagoogilt);
- e) Vajadusel abi abiõpetajalt;
- f) Anti pidevat õppimist toetavat tagasisidet õpilastele
- g) Tagasiside oli vaid hinnatena
- h) Anti tagasisidet vanematele
- i) Muu

10. Kas tagasisidestamisega seoses tekkis probleeme? Milliseid?

11. Kuidas kujunesid õpetajate koormus ja õppeülesannete ettevalmistuse ning hindamise iseärasused?

- a) Koormus õppe ettevalmistamiseks suurenes mitmekordselt
- b) Koormus suurenes mõnevõrra
- c) Koormus jäi enam-vähem samaks
- d) Koormus isegi vähenes
- e) Muu

12. Palun kommenteerige koormuse muutumist!

13. Millised on distantsõppe mõjud Teie füüsilisele tervisele?

- a) Mõjus hästi, tegelen teadlikult enda vormis hoidmisega
- b) Ei kurda
- c) Silmad väsisid, peavalu
- d) Füüsilised hädad, liikumatus, kehakaalu tõus
- e) Kroonilised haigused süvenesid ja/või uued haigused tekkisid
- f) Muu

14. Millised on distantsõppe mõjud Teie vaimsele heaolule!

- a) Mõjus hästi: rohkem vabadust
- b) Sain hakkama ümbritsevate toel
- c) Väsitav, kurnav, tüdimust tekitav
- d) Olin ebataolisest pingest kurnatud
- e) Väsitas tegelemine laste ja vanemate probleemidega
- f) Olin närvis pidevate tehniliste probleemide tõttu (internetiühendus, veebikeskkondade probleemid jm)
- g) Olin nõrkinud segaste juhiste ja vastuoluliste korralduste tõttu koolis ja/või ministeeriumis.
- h) Olin täielikus stressis, läbipõlemise äärel
- i) Muu

15. Palun kommenteerige distantsõppe mõju teie vaimsele heaolule!

16. Millised on distantsõppe mõjud Teie suhetele kolleegidega?

- a) Koostöö kolleegidega oli väga hea: aitasime ja toetasime üksteist kogu aeg
- b) Distsantsõppe soodustas meeskonnatööd
- c) Suhtlesime kolleegidega vastavalt vajadusele
- d) Koostöö kolleegidega peaaegu puudus;
- f) Raske oli taluda vahetu inimliku kontakti puudumist
- g) Tegelikult oli isegi hea, et ei pidanud pidevalt suhtlema
- h) Midagi veel? ...

17. Millised on distantsõppe mõjud Teie suhetele perekonnaga?

- a) See aeg liitis meid perekonnana
- b) Pere jäi tagaplaanile
- c) Peres tekkisid konfliktid ja raskused
- d) Kogu pere oli kurnatud
- e) Muu

18. Millised olid distantsõppe peamised õppetunnid teile endale?

19. Millised olid distantsõppe peamised õppetunnid teie koolile?

20. Millised olid distantsõppe peamised õppetunnid kogu Eesti haridusele?

21. Nimetage palun parimad digilahendused, mis distantõppel abiks olid?
22. Milliseid veebikeskkondi distantõppel kasutati?
- a) Opiq
 - b) E-koolikott
 - c) E-kool
 - d) Stuudium
 - e) Google'i keskkonnad (Classroom, Meet, Drive, jne.)
 - f) Zoom
 - g) Microsofti tooted: Teams, Microsofti pakett koolidele
 - h) Moodle
 - i) Muu:
23. Mida soovitaksid järgmiseks korraks, kui tuleb jälle distant- või põimõppe periood?
24. Sugu M/N
- a) M
 - b) N
25. Kui vana Te olete?
26. Millises koolis/millistes koolides te õpetate?
- a) Väikses maakoolis (1-300 õpilast),
 - b) Väikses linnakoolis 1-500 õpilast,
 - c) Suures maakoolis (üle 300 õpilase),
 - d) Suures linnakoolis (üle 500 õpilase),
 - e) Erakoolis,
 - f) Munitsipaalkoolis
 - g) Riigikoolis
 - h) Kutsekoolis
27. Kas soovite veel midagi teema kohta öelda?
-

EHF distantõppe jätku-uuringu küsimustik lastevanematele 2021

1. Millises vanuses on teie lapsed?
2. Millisel kooliastmel nad õpivad?
- a) Põhikooli I kooliastmel (klassid 1-3)
 - b) Põhikooli II kooliastmel (klassid 4-6)
 - c) Põhikooli III kooliastmel (klassid 7-9)
 - d) Gümnaasiumis (klassid 10-12)
 - e) Põhikoolijärgses kutseõppes
 - f) Keskhariidusjärgses kutseõppes
3. Millises koolis käivad teie lapsed?
- a) Väikses maakoolis (1-300 õpilast)

- b) Väikses linnakoolis 1-500 õpilast
- c) Suures maakoolis (üle 300 õpilase)
- d) Suures linnakoolis (üle 500 õpilase)
- e) Erakoolis
- f) Munitsipaalkoolis
- g) Riigikoolis
- h) Kutsekoolis

4. Kas Teie lastel on hariduslikke erivajadusi?

- a) Jah
- b) Ei
- c) Muu

5. Kui vastasite eelmisele küsimusele jah, siis palun täpsustage, millised erivajadused! w

6. Kuidas tuli distantsõppe ajal välja Teie laste iseseisev ajaplaneerimine?

- a) Väga hästi, oma koolitööde iseseisev planeerimine sobis lapsele/lastele hästi
- b) Enamasti hästi, kuna laps(ed) oskas(id) ka varem tänu huviringidele oma aega planeerida
- c) Ajaplaneerimisega probleeme polnud, kuna tunnid jätkusid tunniplaani alusel
- d) Aja planeerimine oli keeruline: laps(ed) jäi(d) vahel oma koolitöödega hiljaks
- f) Iga laps käitus täiesti erinevalt: üks sai ise hakkama, teise aega pidin ise planeerima
- g) Alguses planeerisime aega koos, hiljem sai(d) laps(ed) ise hakkama
- h) Aega planeerida laps ise ei oska, pidin kogu aeg reegleid kehtestama, utsitama ja kontrollima
- i) Režiim läks sassi, laps ei saanud hommikuti õigel ajal üles
- j) Halvasti: lapsel oli keskendumisega suuri raskusi
- k) Väga halvasti: kui lapsevanemat kõrval ei olnud, siis jättis laps kõik tegemata
- l) Muu

7. Kuidas said distantsõppe ajal Teie laps(ed) hakkama eesmärkide iseseisva püstitamise ja järgmisega?

- a) Laps(ed) sai(d) suurepäraselt hakkama ja on nüüd palju iseseisvamad
- b) See ei olnud raske, sest lapsed olid ka enne distantsõpet harjutanud iseseisvat eesmärkide seadmist.
- c) Keeruline oli järgida pikemaks ajaks antud eesmäärke: asjad kippusid ikka jääma viimasele minutile
- d) Ülevaade eesmärkide täitmisest puudub: ei tea, kas lapsel on kõik esitatud
- e) Muu

8. Kuidas tuli distantsõppe ajal välja Teie lapse/laste iseseisev ülesannete täitmine?

- a) Väga hästi
- b) Üldiselt hästi
- c) Algul raske, siis sai hakkama
- d) Huvi ja motivatsioon langes
- e) Mõnes aines tuli iseseisev õppimine paremini välja kui teises
- f) Hakkama saamiseks vajab pidevat abi
- g) Ei saanudki hakkama
- h) Muu

9. Kui teie laste enesejuhitud õppimises (iseseisev eesmärkide seadmine ja järgimine, ülesannete täitmine) oli erinevusi, siis milliseid?

10. Kuidas sujus koostöö õpetajatega?

- a) Väga hästi: õpetajad toetasid lapsi väga palju ja vastasid ka väljaspool tööaega kirjadele ja kõnedele
- b) Kui tekkis küsimusi või probleeme, siis saime ikka õpetaja(te)ga kontakti
- c) Õpetajad ei toetanud eriti: väga palju juhendamist jäeti lastevanemate kanda
- d) Ei sujunud hästi. Tundsin, et tegin lapsevanemana kogu õpetaja töö ära
- e) Muu

11. Kuidas Teie lapse/laste koolis põhiliselt toetati õpilasi?

- a) Õpilased enamasti ei vajanud abi
- b) Õpilased said õpetaja(te)le kirjutada või helistada
- c) Õpetajad pakkusid vajadusel eraldi abi (nt. videotund või konsultatsioon koolis)
- d) Vajadusel pakuti abi psühholoogilt ja/või tugipersonalilt (nt. sotsiaalpedagoogilt)
- e) Vajadusel sai abi abiõpetajalt
- f) Anti pidevat õppimist toetavat tagasisidet õpilastele
- g) Tagasiside oli vaid hinnatena
- h) Anti tagasisidet vanematele
- i) Viidi läbi õpilaste ja lastevanemate tagasiside- ja rahuloluküsitlusi
- j) Muu

12. Üldiselt arvatakse, et viimase aasta jooksul tekkis distantsõppe ajal õpilaste teadmistes ja oskustes lünki. Milline on Teie kogemus?

13. Kuidas oli õppetöö distantsõppe ajal korraldatud?

- a) Koolist anti üksikasjalikke juhiseid
- b) Õppijaile jäeti vabadust ise otsustada, millal ja kuidas ülesandeid täita
- c) Õppetöö toimus vastavalt tunniplaanile
- d) Osa õppest toimus koolis, osa distantsilt
- f) Kasutati põhiliselt veebitunde
- g) Anti pikemaid tähtaegu ja iseseisvaid töid
- h) Reeglid jm olid koolis õpetajate vahel kooskõlastatud
- i) Muu

14. Palun tooge näiteid parimate lahenduste kohta õppetöö korraldamisel distants- või põimõppe ajal!

15. Millised on Teie kogemused oma laste juhendajatena kodus? Milliseks kujunes lapsevanema roll?

- a) Laps(ed) tuli (d) ise toime
- b) Vajas tuge tehnilistes küsimustes (veebi keskkonnad jne)
- c) Vajas juhendamist
- d) Vajas aeg-ajalt kontrollimist
- e) Vajas pidevat kontrolli
- f) Usaldas kooli/õpetajaid
- g) Usaldas last
- h) Vajadusel õppisin koos lapsega
- i) Nautisin võimalust koos lapsega areneda
- j) Muu

16. Milline on distantsõppe mõju laste füüsilisele tervisele?

- a) Positiivne mõju, tervis ja heaolu paranes

- b) Negatiivne mõju puudub, kõik on korras
 - c) Negatiivne kehaline mõju
 - d) Muu
17. Palun kommenteerige distantsõppe mõju laste tervisele!
18. Milline on distantsõppe mõju laste vaimsele heaolule?
- a) Mõjus hästi, (kooli)stressivabam elu
 - b) Mõjus hästi, lapsed tundsid rõõmu perega koosveedetud ajast
 - c) Negatiivne mõju puudus
 - d) Isolatsioon olemine mõjus halvasti lapse suhetele klassikaaslaste ja sõpradega
 - e) Laps oli pidevalt stressis ja kurnatud
 - f) Lapsel tekkis depressioon
 - g) Muu:
19. Milline on distantsõppe mõju Teie enda füüsilisele tervisele?
- a) Mõjus hästi, tegelen teadlikult enda vormis hoidmisega
 - b) Ei kurda
 - c) Silmad väsisid, peavalu
 - d) Füüsilised hädad, liikumatus, kehakaalu tõus
 - e) Kroonilised haigused süvenesid ja/või uued haigused tekkisid
 - f) Muu
20. Millised on distantsõppe mõjud Teie vaimsele heaolule?
- a) Mõjus hästi: rohkem vabadust
 - b) Sain hakkama ümbritsevate toel
 - c) Erinevate rollide ühendamise (lapsevanem, töötaja, õpetaja, kokk jne) oli väsitav, kurnav, tüdimust tekitav
 - d) Väsitav pidev töö arvutiga
 - e) Olin närvis pidevate tehniliste probleemide tõttu (internetiühendus, veebikeskkondade probleemid jm)
 - f) Olin nõrkinud segaste juhiste ja vastuoluliste korralduste tõttu koolis ja/või ministeeriumis.
 - g) Olin täielikus stressis, läbipõlemise äärel
 - h) Muu
21. Palun kommenteerige distantsõppe mõju enda tervisele!
22. Milline on distantsõppe mõju Teie suhetele perekonnaga?
- a) See aeg liitis meid perekonnana
 - b) Pere jäi tagaplaanile
 - c) Peres tekkisid konfliktid ja raskused
 - d) Kogu pere oli kurnatud
 - f) Muu
23. Millised olid distantsõppe peamised õppetunnid Teie endale ja Teie lapsele/lastele?
24. Millised olid distantsõppe peamised õppetunnid kogu Eesti haridusele?
25. Nimetage palun parimad digilahendused, mis distantsõppel abiks olid?
26. Milliseid veebikeskkondi distantsõppel kasutati?
- a) Opiq

- b) E-koolikott
- c) E-kool
- d) Stuudium
- e) Google'i keskkonnad (Classroom, Meet, Drive, jne.)
- f) Zoom
- g) Microsofti tooted: Teams, Microsofti pakett koolidele
- h) Moodle
- i) Muu:

27. Mida soovitaksite järgmiseks korraks, kui tuleb jälle distants- või põimõppe periood?

28. Sugu

- a) Mees
- b) Naine

29. Kui vana te olete?

30. Kas tahaksite veel midagi teema kohta öelda?